EDITURA UNIVERS

Scris în 1939, „Pe falezele de marmură“ e un roman-cheie, alegoric, situat ca formulă literară între realitate și coșmar, surprinzînd polemic hitlerismul, a cărui evoluție o anticipează în pragul celui de-al doilea cataclism mondial.

Prin eleganța și vigoarea construcției narative, prin adîncimea conținutului său, romanul se înscrie între cele mai subtile și izbutite scrieri de gen, la limita superioară a creațiilor lui Ernst Jünger.

Lei 4,25

183

1971

ERNST JÜNGER • PE FALEZELE DE MARMURĂ

ERNST JÜNGER

PE FALEZELE DE MARMURĂ

COLECȚIA MERIDIANE

Desenul copertei:
Marina Iosif

Ernst Jünger
AUF DEN MARMORKLIPPEN
Hanseatische Verlaganstalt
Hamburg
1939

Ernst Jünger

Pe falezele de marmură

Traducere şi prefaţă
de
ION ROMAN

Editura UNIVERS

Bucureşti — 1971

PREFAŢA

În toamna tragică a anului 1939, un volumaş de o eleganţă modestă oferea cititorilor copleşiţi de evenimente şi îngrijoraţi o povestire tulburătoare despre bucuriile vieţii tihnite şi despre voluptatea activităţilor spirituale, despre prietenie şi dragoste, valori puse în primejdie de revărsarea unui puhoi de ură şi violenţă. Autorul era un scriitor cunoscut şi apreciat, dar care se înfăţişa acum într-o postură nouă şi oarecum surprinzătoare. Chemat sub arme, el avea să fie părtaş, ca şi concetăţenii săi, la o conflagraţie de dimensiuni încă necunoscute, iar povestirea *Pe falezele de marmură* [1] comunica acel fior straniu pe care-l trezeşte relatarea unui vis, de parcă paginile cărţii ar fi captat cu anticipaţie, într-o viziune magic-simbolică, imaginea viitorului apropiat. Aceasta şi explică emoţia cititorilor, dar şi iritarea unor cercuri politice care s-au simţit vizate. Nu poţi citi astăzi splendida şi răscolitoarea naraţiune, fără a o pune

[1] *Auf den Marmorklippen.*

în legătură cu evenimentele care s-au filtrat alegoric în capitolele ei și cu acelea pe care le-a anunțat profetic. Și, de asemenea, nu poți să nu fii impresionat de contrastul dintre această capodoperă și aproape tot ceea ce a publicat scriitorul mai înainte. Spre înălțimile pure ale falezelor de marmură, drumul lui a pornit din ținuturile mlăștinoase bîntuite de ceata războinică a lui Wotan...

Fiu al unui farmacist, Ernst Jünger s-a născut la 29 martie 1895 în Heidelberg, dar și-a trăit copilăria și adolescența în mici așezări balneare și sătești din Hanovra, la Wunstorf și Rehburg, în acea atmosferă în care firile independente se simt surghiunite și sufocate. În 1913 liceanul a părăsit în taină școala, a trecut granița franceză și s-a angajat în Legiunea străină, sporindu-și vîrsta cu vreo doi ani, ca să fie primit fără dificultăți. Sete de aventură și poate mai mult decît atît, fiindcă tînărul fugar voia să-și construiască viața ca un nou Adam, care o ia de la capăt, într-o regiune, după cum socotea el, încă nesupusă rigorilor sociale și economice stingheritoare. Iluzia s-a spulberat curînd, iar autoritatea paternă a intervenit tocmai la timp, ca să-l readucă acasă pe fiul rătăcitor, edificat, nu însă și resemnat. Episodul biografic avea să-i furnizeze scriitorului subiectul unui roman publicat în 1936, *Jocuri africane* [1], o relatare pare-se foarte exactă a faptelor, în perspectiva unei înțelepciuni conformiste. Între timp, Jünger parcursese o altă aventură, pe care o trăise pînă la capăt — primul război mondial. La izbucnirea ostilităților avea numai nouăsprezece ani, s-a înrolat voluntar și, ca ofițer combatant pe frontul de vest, s-a evidențiat printr-o bravură excepțională, pecetluită de paisprezece răni și de ordinul „Pour le mérite", cea

[1] *Afrikanische Spiele.*

mai înaltă distincție militară germană, acordată rareori ofițerilor inferiori. După înfrîngerea Germaniei, locotenentul Jünger a rămas în cadrele active ale armatei pînă în 1923. Purtînd încă uniforma și-a început studiile de filozofie și științele naturii, pe care le-a urmat la Universitatea din Leipzig și, respectiv, le-a încheiat în 1925 la Institutul oceanografic din Neapole. Experiența războiului și aceste discipline au avut un ecou prelungit nu numai în publicistica, ci și în creația literară a scriitorului, care a debutat în 1920 cu un jurnal de front: *În furtuni de oțel.* Au urmat alte cărți, cu caracter eseistic sau epic, alimentate direct din aceeași experiență a frontului: *Lupta ca trăire interioară* (1922), *Dumbrava 125* (1925), *Foc și sînge* (1926). [1] Cărțile s-au bucurat de un succes răsunător, datorită remarcabilei capacități de evocare a autorului, darului său de a realiza descripții exacte, de mare pregnanță, așadar unor însușiri literare specifice prozatorului realist. Dar n-a fost numai atît. Spre deosebire de literatura de război antimilitaristă a unui Erich Maria Remarque, Arnold Zweig sau Ludwig Renn, fostul combatant Jünger s-a înfățișat germanilor dezamăgiți și umiliți ca un exponent al energiei bărbătești și eroice. Oarecum în vederile lui Clausewitz, el a propus o interpretare filozofică a războiului, pe care, mitizîndu-l, l-a considerat a fi împrejurarea cea mai prielnică pentru afirmarea deplină a personalității umane și pentru accelerarea progresului. Intuind apusul inevitabil al lumii burgheze, Jünger conchidea că noua forță menită să dea alt chip lumii era tehnica autonomă stimulată de război și realizată în industrie. Tipurile omenești cu rol decisiv trebuiau să fie, corespunzător, războinicul și muncitorul. Asupra celui dintîi,

[1] *In Stahlgewittern; Der Kampf als inneres Erlebnis; Das Wäldchen 125; Feuer und Blut.*

scriitorul stăruie şi în unele articole din culegerea *Frunze şi pietre* (1934)[1]. Cel de-al doilea formează obiectul unui amplu studiu dat la tipar în 1932: *Muncitorul*[2]. Consideraţiile lui Jünger asupra acestui ctitor real al unei lumi noi se menţin în acelaşi plan abstract al metafizicii, ignoră lupta de clasă şi, punînd accentul pe colectivitate, se referă în sens etnicist la obştia naţională, privită ca o unitate de interese şi idealuri.

Este lesne de înţeles că prin glorificarea războinicului şi a războiului, prin exaltarea colectivităţii etnice şi prin preconizarea mobilizării ei într-un „stat total", scriitorul şi-a atras simpatiile naţionaliştilor revanşarzi care asaltau puterea. O vreme, după 1933, oficialii culturali l-au şi considerat ca pe un partizan al lor, fără să bage de seamă că încă de prin 1929 el începuse să se orienteze spre o atitudine aflată la antipodul „colectivismului" său iniţial cu tentă naţionalistă, şi anume spre un individualism intelectualist şi aristocratic. Jünger ajunsese relativ curînd la concluzia că personalitatea insului se poate salva prin detaşare şi distanţare. Desigur, claustrarea în propriul eu nu poate fi salutată ca o ţinută exemplară, căci însingurarea e un act pasiv şi ineficient, dar trebuie apreciată totuşi, în circumstanţele date, ca o manifestare de desolidarizare. Am menţionat anul 1929, deoarece atunci a apărut *Inima aventuroasă*[3], o carte de însemnări cu un conţinut foarte divers, în care ne întîmpină propriu-zis pentru prima dată marele scriitor ce ne cucereşte prin nobleţea gîndirii şi frumuseţea sclipitoare a expresiei. În acelaşi volum aflăm şi un fragment ce narează o viziune de coşmar, deocamdată fără a

[1] *Blätter und Steine.*
[2] *Der Arbeiter.*
[3] *Das abenteuerliche Herz.*

sugera posibilitatea unei tălmăciri — *Marele Pădurar* — care preludează capodopera ce se va rotunji stilistic şi ca semnificaţie peste zece ani.

Cum se ştie, instaurarea dictaturii hitleriste a determinat în lumea literară germană reacţii şi luări de poziţie mai mult sau mai puţin categorice. Numeroşi scriitori au emigrat, alţii au rămas în ţară, dar s-au menţinut în rezervă faţă de noua stăpînire, care şi-a găsit totuşi o serie de slujitori ce aveau să se compromită ca oameni şi ca artişti. Chiar în 1933, atitudinea faţă de noua Academie germană de literatură a avut practic semnificaţia unui test. În ceea ce-l priveşte, Ernst Jünger a refuzat fotoliul ce i se oferise.

Retras la Überlingen, apoi la Kirchhorst, scriitorul şi-a împărţit timpul între masa de lucru şi straturile de legume şi flori, pe care le cultiva cu pricepere de grădinar şi desfătări vergiliene. Izolarea aceasta îndreptăţeşte înscrierea lui Jünger în aşa-numita „emigraţie internă", formulă prin care istoria literară a definit poziţia de neaderare a unor scriitori la politica oficială. Formă pasivă de rezistenţă, izolarea nu l-a putut rupe multă vreme pe grădinarul de la Kirchhorst de realitatea hîdă ce-l pîndea de dincolo de tufele de crizanteme şi crini. El însuşi a încălcat armistiţiul, scriind *Pe falezele de marmură*. Apoi, în luna august a aceluiaşi an 1939, un ordin de mobilizare i-a reamintit că este ofiţer în Wehrmacht. Căpitanul Ernst Jünger a preluat comanda unei companii dintr-un regiment de infanterie, cu care a înaintat spre vest, pe urmele unităţilor combatante şi fără a participa la lupte. Serviciul de ariergardă i-a permis o vreme reveniri repetate la Kirchhorst şi, mai ales, nu i-a răpit singurul suport moral — lectura. Norocul sau dibăcia l-au ajutat şi în plin război să se ţină de-o parte ? În capitala Franţei, avansat în grad, face parte din statul-major al comandamentului trupelor de ocupaţie. Războiul nu mai

îngăduie nici o iluzie romantică, iar scriitorul nu mai regăsește nici urmă din entuziasmul soldatesc de altădată. Scriitorii și artiștii din Paris, care-l cunosc și-l stimează, îl primesc între ei ca pe un confrate. E adesea oaspetele lui Cocteau, al lui Marcel Jouhandeau, poartă convorbiri agreabile în atelierul lui Braque sau al lui Bérard. Picasso îi dăruiește cîteva ceasuri într-o după-amiază din iulie 1942, îi arată, știindu-i patima, documente vechi, se interesează de aspectul real al peisajului din *Falezele de marmură*. Discuția ajunge firesc și la război. „Cred, spune pictorul, că pentru noi doi, așa cum stăm aici de vorbă, ar fi suficientă o după-amiază pentru a cădea de acord asupra păcii. Seara, oamenii ar putea aprinde luminile." Dar războiul continuă. Scriitorul german, suspectat la Berlin încă de la apariția *Falezelor*, își poate tipări în 1942 extrasele de jurnal din *Grădini și drumuri*[1], cuprinzînd primele luni de campanie, numai după ce obține cu greu anularea vetoului lui Goebbels. Dacă în noaptea de revelion 1942 prietenii în uniformă ai scriitorului doar se amuză pe seama „Marelui Pădurar", care azvîrlise omenirea în dezastru, în vara anului 1944 ei trec la acțiune împotriva sumbrei figuri. La 20 iulie are loc atentatul pus la cale de contele Claus Schenk von Stauffenberg. Represiunea capătă aspectul unei răzbunări sîngeroase. Generalul Heinrich von Stülpnagel, comandantul Marelui Paris, e strangulat; un grup de ofițeri din anturajul său îi împărtășesc soarta. Relațiile cordiale dintre Ernst Jünger și general erau cunoscute, i-ar fi putut fi fatale. Datorită intervenției unor prieteni influenți, scriitorul n-a fost trimis înaintea plutonului de execuție, dar peste cîteva săptămîni a fost rechemat de la Paris și înfierat cu calificativul de „nedemn să facă parte din cadrele armatei".

[1] *Gärten und Straßen.*

Un blam salvator, fiindcă i-a îngăduit să se întoarcă la Kirchhorst.

Familia Jünger n-a ajuns însă la liman fără a plăti un tribut de sînge. Fiul scriitorului, Ernstl, chemat sub arme de pe băncile liceului, pe care cu trei decenii înainte tatăl le părăsise voluntar la aceeași vîrstă, a fost acuzat de ostilitate față de regim și condamnat la moarte. După o detențiune, tînărul a fost trimis în linia întîi pe frontul italian, unde a căzut într-o luptă lîngă Carrara.

După capitularea celui de-al treilea Reich, numele lui Ernst Jünger a figurat pe lista autorilor cărora li s-a interzis să publice. O opreliște de scurtă durată, și chiar în 1945 scriitorul și-a tipărit un prim volum: *Pacea*[1]. Peste cîtăva vreme avea să se instaleze la Wilfingen, într-o casă a conților Stauffenberg. Aici și-a orînduit colecțiile entomologice și biblioteca de specialitate. Naturalistul a practicat necontenit „vînătorile subtile", avînd norocul celor perseverenți și perspicaci de a descoperi cîteva specii de insecte, consemnate, în clasificațiile științifice, sub numele său.

În marea tradiție goetheană, observarea naturii și arta cuvîntului se sprijină, la Ernst Jünger, reciproc. Pornind de-aici se clarifică opiniile scriitorului despre stil și limba literară. „Limba — precizează autorul *Falezelor de marmură* — este o unealtă, a cărei utilizare se învață prin descrierea obiectelor... De aceea este importantă înainte de toate exersarea descrierii obiective, începînd de pildă cu descrierea unui măr, și anume a mărului ce se află pe masă în timp ce scrii."

Atît literatul cît și naturalistul și-au satisfăcut setea de a cerceta și cunoaște călătorind, locuind luni în șir în ținuturi pitorești — în insulele din Mediterana și Marea Egee,

[1] *Der Friede.*

în regiuni din nord pînă la Spitzberg, în America de Sud și în Africa.

Cele vreo douăzeci de cărți publicate de Jünger după cel de-al doilea război mondial aparțin speciilor cultivate și mai înainte; sînt mai ales jurnale, relatări de călătorie, aforisme. Proza epică pare a-i conveni mai puțin. După realizarea magistrală din 1939, cele două romane — *Heliopolis* (1949) și *Albine de sticlă* (1957) — ca și povestirea *Vizită la Godenholm* (1952)[1] creează impresia că autorul nu se mai poate elibera din tiparele mitologismului său intelectualist, devenind, cum s-a observat, propriul său epigon. Jünger este un reflexiv, și chiar proza lui de imaginație conferă ficțiunii rolul de a înveșmînta idei. Partea cea mai solidă a scrisului său de după 1945 trebuie căutată de aceea în cărțile de comunicare directă, în jurnale, eseuri, note de călătorie.[2] Cum în genere conținutul acestor cărți e furnizat de reflecție, l-am putea numi pe autor un eseist. Însă eseistul dezvoltă teme pe care i le procură cugetarea însăși, un sistem, o concepție, fiind înrudit astfel cu filozoful. Or, Ernst Jünger este scriitor. Meditația lui pornește de la observație, este sugerată de aspecte concrete ale mediului înconjurător, are un caracter ocazional și intuitiv. Punctul de plecare e obiectul, nu ideea. O floare de crin, un acvariu, un miriapod sau un fluture, grohotișul îngrămădit de un ghețar, un peisaj, un vis, o întîmplare, un vînzător de pește în-

[1] *Heliopolis; Gläserne Bienen; Besuch auf Godenholm.*

[2] *Călătorie pe Atlantic* (*Atlantische Fahrt*, 1947); *Limbă și structură a corpului* (*Sprache und Körperbau*, 1947); *O primăvară pe insulă*, (*Ein Inselfrühling*, 1948); *Iradiații* (*Strahlungen*, 1949); *Dincolo de linie* (*Über die Linie*, 1950); *Cartea clepsidrei* (*Sanduhrbuch*, 1954); *La turnul sarazinilor* (*Am Sarazenenturm*, 1955); *Anii ocupației* (*Jahre der Okkupation*, 1958); *La zidul timpului* (*An der Zeitmauer*, 1959); *Statul universal* (*Der Weltstaat*, 1960); *Vînători subtile* (*Subtile Jagden*, 1968).

tîlnit pe ulițele unui orășel italian și așa mai departe îi sugerează cugetări despre om și natură, despre viață și moarte, concluzii etice, idei estetice, opinii despre limbă și stil etc. Vizualitatea, exersată prin observarea celor mai fine nuanțe și detalii, e o calitate majoră a artistului. De aici numeroasele lui însemnări, care pot face deliciul unui pictor sau critic de artă, despre culori și forme.

Caracterul ocazional al reflecției, dependența ei de obiect și moment transferă în domeniul „jurnalului" și unele dintre eseurile lui Jünger, ca să nu mai vorbim despre notele de călătorie care, datate sau nu, sînt tot un jurnal. În mod obișnuit, un caiet de însemnări zilnice suscită interes datorită personalității autorului, celebru prin alte realizări (artistice, politice, militare etc.), sau datorită evenimentelor consemnate. Jurnalul are în genere o valoare dependentă, secundară. Ernst Jünger a transformat jurnalul într-o specie literară de prim ordin și independentă. Personalitatea lui de o rară forță spirituală se afirmă captivant într-o însemnare de o jumătate de pagină. Autorul e personaj, observator, comentator, narator, portretist, peisagist, filozof, estetician și moralist. Însemnarea zilnică devine concomitent sau alternativ descripție, alegorie, schiță plastică sau literară, eseu, fabulă, aforism. În alcătuirea lor caleidoscopică, jurnalele lui Jünger pot sluji, desigur, și biografului interesat de fapte, dar într-o măsură mult mai mare ele conturează profilul acestui spirit superior și deschid perspective largi și revelatoare spre universul exterior și cel lăuntric.

*

Inițial, povestirea din 1939 trebuia să poarte titlul *Regina șerpilor*. Cu acest titlu e menționată și în însemnările din primăvara acelui an, cînd autorul continuă la Kirchhorst redactarea începută la Überlingen. Respectivele însemnări ne informează mai mult asupra eforturilor stilistice și asupra

circumstanţelor personale, în care s-a constituit opera, decît asupra semnificaţiilor acesteia. O notă din 16 aprilie justifica titlul definitiv prin precizarea atmosferei pe care trebuia s-o sugereze : „În acest titlu se exprimă probabil mai bine, după părerea mea, unitatea dintre frumos, sublim şi primejdie". În vreme ce transcria pe curat naraţiunea încheiată, Jünger îşi aprecia obiectiv, însă şi fără falsă modestie, reuşitele, referindu-se tot la stil : „Frazele trebuie să pătrundă în conştiinţă ca luptătorii în arenă. Dar asta nu depinde de voinţa autorului. Cred totuşi că am izbutit în această bucată de fantezie pagini care se pot măsura cu tot ceea ce a realizat vreodată mai bun limba noastră." Aprecierea nu este exagerată, şi tălmăcitorul îşi mărturiseşte inegalabila desfătare pe care i-a procurat-o dialogul, nu uşor în aflarea corespondenţelor, mai puţin de lexic, cît mai ales de ritm, cu originalul.

Comentariul unui autor asupra propriei sale opere se înscrie adesea în sfera anecdoticului şi prezintă un interes minor pentru exegeză. Notele succinte şi discrete ale lui Jünger aprind însă cîteva bruşte flăcări de magneziu care luminează nu procesul de creaţie, tainic şi pentru autorul însuşi, ci unele repere anterioare. Sînt indicaţii despre ceea ce am numi acumularea materială. Preocupat întotdeauna de autenticitatea aproape ştiinţifică a elementelor cu care lucrează, scriitorul are în memorie „modele" ale falezelor de marmură — mai multe locuri văzute cu prilejul unor călătorii — îşi aduce aminte de cuiburile de şoimi din pereţii de stîncă de la Corint. Înainte de a scrie paginile despre cumplita bătălie din mlaştini, se informează asupra raselor de cîini...

Un artist atît de lucid nu se putea lăsa în voia fanteziei gratuite, atent numai la sonoritatea frazelor. Însăşi forma de expresie aleasă destăinuie existenţa din capul locului a

unei intenţii. Alegoria exprimă şi ascunde ceva, se află în raport direct cu o realitate. De aici şi pericolul de a aluneca în afara poeziei, a artei. Jünger a evitat cu măiestrie pericolul, făcînd totodată o observaţie pătrunzătoare, pe care viitorul a confirmat-o din plin, asupra bogăţiei de sensuri existente tocmai în paginile mai puţin clare : „De observat totuşi ca povestirea să nu capete un caracter pur alegoric. Fără nici o raportare temporală, ea trebuie să poată trăi prin ea însăşi, şi este chiar bine dacă rămîn pasaje obscure, pe care nici chiar autorul să nu şi le poată clarifica. Tocmai asemenea pasaje sînt adesea, cum am aflat, germeni ai unei fertilităţi viitoare." Atemporalitatea vizată de scriitor se referă la acţiunea imaginată, nu la realităţile pe care aceasta le-a oglindit intenţionat sau nu. Relativizarea alegoriei reprezintă la rîndu-i o soluţie artistică excelentă, deoarece datorită ei naraţiunea, păstrîndu-şi valoarea de document, îşi asigură o vitalitate necondiţionată.

Pe falezele de marmură este astfel o scriere originală şi prin formula literară, deşi situarea întîmplărilor undeva la liziera dintre realitate şi coşmar ne îndrumă oarecum spre Kafka, iar alegoria, procedeu predilect în proza modernă, e învestită aici cu virtuţile unui gen străvechi, apologul, reactualizat mereu, nu numai pentru plasticitatea lui, ci şi pentru posibilitatea pe care o oferă de a spune, sub regimuri de interdicţie, lucruri ce n-ar putea fi rostite direct. Chiar dacă Ernst Jünger nu şi-a propus să dea propriu-zis o naraţiune cu cheie, unde fiecare imagine să corespundă în mod elementar cutărui fapt sau cutărui ins din realitate, această realitate s-a impus în aşa măsură conştiinţei lui, încît *Pe falezele de marmură* a devenit o şaradă subtilă, imposibil de descifrat în toate elementele figurative, uneori contradictorii, însă lesne de dezlegat în sensul ei de ansamblu. Pe alocuri, în diatriba

împotriva violenței, a forței brutale, a samavolniciei despotice, autorul aproape că nu mai poate tăinui sorgintea protestului său, astfel că pasajele respective — ca acelea despre sinistrul Capitano, despre înăbușirea revoltei din țările iberice, despre teoriile rasiste ale lui Braquemart și chiar despre felul de a se saluta al mauretanilor — constituie indicatoare limpezi în direcția demascării hitlerismului. Să vedem în lugubra nălucire din curătura de la Köppels-Bleek o prefigurare, care ar fi realmente uluitoare, a ororilor din lagărele hitleriste ? E interesant a aminti că în această expresie toponimică inventată, Goebbels a crezut, probabil motivat, că identifică o aluzie la numele său. Unele dintre descifrările propuse pentru situații și tipuri din povestire sînt confirmate chiar de scriitor. Din însemnările lui zilnice reiese că expresia „Marele Pădurar" intrase în uz printre ofițerii germani de la Paris, pentru a-l denumi conspirativ pe dictatorul ce-și azvîrlise hoardele, ca și omonimul său din carte, asupra unor pașnice ținuturi. Cînd a aflat de moartea lui Hitler, în mai 1945, Jünger nota : „De mult am avut impresia că, asemenea lui Mussolini, acest om nu mai acționa decît ca o marionetă, sub imperiul unor mîini și a unor forțe străine. Bomba lui Stauffenberg nu i-a luat viața, i-a smuls însă aura ; se simțea în glasul său. Că un asemenea atac va veni și încă din partea unui om cu nume ilustru am bănuit-o de la început, după cum am bănuit că atacul va avea efect în măsura în care va eșua. Am analizat în amănunt o atare situație încă din 1939, creînd personajul Sunmyras."

Prin ceea ce neagă și prin ceea ce afirmă, *Pe falezele de marmură* are semnificația unui *credo* rostit în plin marasm. Faptul acesta, ca și formula literară aleasă de scriitor ne sugerează o interesantă analogie. Cam în aceeași vreme, un alt mare scriitor german, acela aflat în El-

veția, lucra la un roman de asemenea alegoric, mai senin, plasat într-un veac viitor, dar cu o orientare spirituală aproape identică. Era Hermann Hesse, care scria *Jocul cu mărgele de sticlă*, roman început în 1931, terminat peste unsprezece ani și publicat în 1943. Întîlnirea dintre cei doi confrați, probabil ignorată de amîndoi, se produce atît pe planul concepțiilor, cît și pe acela al mijloacelor literare și chiar al tipologiei. Ambele opere sînt scrieri de ficțiune, una s-ar putea numi de anticipație, cealaltă istorică, însă alegorismul, care le e comun, relativizează timpul desfășurării acțiunii, reducîndu-l la o simplă convenție, utilizată de fapt pentru dezbaterea unor probleme de interes permanent, în măsura în care e și foarte actual. Se înțelege că, așa stînd lucrurile, anacronismele nu mai sînt reproșabile, ba chiar aduc un spor de farmec și adaugă o aură de mister. Hesse transpune în viitor un patriarhalism blînd și pitoresc, în vreme ce Jünger, urmînd o cale inversă, împinge în trecut (un trecut convențional) obiecte de tehnică modernă. Atmosfera din *Falezele de marmură* interzice într-adevăr orice datare, colorîndu-se straniu prin irizări mitice. Acțiunea povestirii, pendulînd între legendă, vis și realitate, își ascunde și, totodată, își dă la iveală înțelesurile, care se referă, voit sau nu, la cea din urmă.

Paralela dintre creațiile lui Jünger și Hesse ar putea fi urmărită și mai departe. Firește, explicația interferențelor stă în primul rînd în adeziunea amîndurora la credința în marile și eternele valori umane. Iar această adeziune, revelînd și unele puncte de contact cu creștinismul, se hrănește mai ales din cultura clasică proprie ambilor, nu doar ca un tezaur de cunoștințe, ci ca o trăire intimă, fiindcă numai o asemenea trăire a clasicismului permite acea detașare senină, care nu ignoră realitatea cumplită, ci o domină olimpian, cu convingerea că ea nu e decît o

criză în viața umanității. Ernst Jünger și marele său partener, mai vîrstnic, aparțin aceleiași familii nobile care descinde în filiație directă din Goethe. Tutela magnifică a acestuia își găsește, de altfel, și cîteva grăitoare confirmări, să le zicem, de amănunt. Provincia pedagogică a lui Hesse derivă declarat din *Wilhelm Meister*, iar activitatea de botaniști a povestitorului și a fratelui Otho din *Falezele de marmură* reamintește imperativ preocupările de naturalist ale autorului acelui studiu genial *Despre metamorfoza plantelor*. Aceste detalii nu sînt elemente de încadrare materială, ci analogii esențiale. Fiindcă interesul pentru pedagogie la cel dintîi și pentru botanică la cel de-al doilea au un numitor comun de ordin superior: prin educație, spiritul omenesc biruie impasurile personale și obștești, salvîndu-se pe sine și contribuind la progresul omenirii; prin studiul naturii, rațiunea descoperă armonia cosmică, își găsește un suport și un model în ea, ceea ce-i insuflă certitudinea că asaltul puterilor oarbe e sortit eșecului. Desigur, la Jünger, mai mult decît la Hesse, „morala" alegoriei rămîne suspendată într-o regiune pură, însă abstractă, a unui intelectualism ce cunoaște obligația afirmației și a confruntării de principiu dintre bine și rău, dar nu și necesitatea luptei în sprijinul celui dintîi. Pater Jakobus din *Jocul cu mărgele de sticlă* și Pater Lampros din *Pe falezele de marmură*, chipuri ce par de-a dreptul calchiate, sînt simboluri impunătoare prin calmul lor absolut, derivat din încrederea că, oricît de sinuoasă ar fi calea speței umane, nici una dintre însușirile ce-i fac cinste, chiar dacă temporar amenințată, nu poate fi nimicită. Pater Lampros — pînă la un punct un alter-ego al scriitorului, în completarea eroului principal — se apropie întrucîtva de ideea unei rezistențe active, dar preferă totuși sacrificiul extatic. Desigur, nici sacrificiul, nici refuzul de a se alia cu demonii, nici adorația pe piscuri de

marmură a armoniei, nici independența candidă căutată în izolare nu sînt soluții, atunci cînd în bătălie sînt azvîrlite haite de dulăi feroci și cînd arma cu cătare de argint nu poate fi părăsită în iarbă. Povestirea, ferindu-se să idilizeze realitatea printr-o rezolvare fericită a conflictului, e totuși încurajatoare și, pînă la un punct, mobilizatoare. Peste înfricoșătoarele întîmplări din jurul pitoreștii regiuni a Marinei se arcuiește curcubeul speranței, în fulgerarea solară a optimismului. Acest sentiment, raportat la momentul istoric cînd a fost scrisă narațiunea, încălzește cu atît mai mult inima cititorului crispată de-a lungul dramaticelor capitole.

Paginile lui Ernst Jünger, împletind cu un farmec unic descrierea senzorială, episodul de mare tensiune și concluzia etică sau filozofică în formulări pregnante de maximă, realizează o armonie epică, într-un ritm alert, care nu îngăduie scăderi de interes sau dispersarea atenției. Fiecare pagină e grea, ca aurul, de observații fundamentale despre om și lume, despre libertate și opresiune, despre josnicia urii, despre știință și poezie, despre grai și gest. Fraza scandată solemn, chiar cu oarecare prețiozitate, e acompaniată mereu de o discretă vibrație emoțională. Culorile vii, dominante fiind roșul, auriul și verdele, parfumurile intense, precizia, ca întotdeauna în scrisul lui Jünger, aproape științifică, dar cu însușiri picturale, în instantaneele din universul florei și al faunei aparțin unui intelectual ce nu și-a jugulat fondul senzual, ci a rămas foarte sensibil la frumusețile și voluptățile acestui pămînt. Dar receptivitatea la plăcerile telurice, sublimate prin spirit, veșnice în contrast cu oroarea și suferința, care sînt accidentale și nefirești, constituie prin ea însăși o angajare de partea vieții împotriva morții.

ION ROMAN

Început la sfîrşitul lui februarie 1939 în Überlingen am Bodensee
Terminat la 28 iulie 1939 la Kirchhorst în Hannovra
Revăzut în septembrie 1939 sub arme

1

CUNOAŞTEŢI cu toţii sălbatica melancolie care ne copleşeşte cînd ne amintim de vremurile fericite. Au apus irevocabil şi sîntem despărţiţi de ele mai necruţător decît prin toate depărtările. Reflectate în amintire, imaginile apar cu atît mai ademenitoare ; ne gîndim la ele ca la trupul unei iubite moarte care zace adînc în pămînt şi al cărei chip ne revine acum în minte cu o splendoare superioară şi spiritualizată, întocmai ca o fata-morgana. În visurile noastre însetate dibuim iarăşi şi iarăşi pe urmele trecutului, cercetîndu-i fiecare amănunt, fiecare cută. Iar atunci trecutul ne apare în aşa fel, de parcă n-am fi umplut întreaga măsură a vieţii şi a iubirii, însă nici un fel de căinţă nu ne mai aduce înapoi cele pe care nu le-am împlinit. Oh, dacă simţămîntul acesta ne-ar fi de învăţătură pentru fiecare clipă de fericire !

Şi încă mai dulce e amintirea anilor noştri solari şi selenari, atunci cînd ceea ce le-a pus capăt a fost o grozăvie venită pe neaşteptate. Abia atunci ne dăm seama ce fericire e pentru noi oamenii însuşi faptul de a ne duce viaţa în micile noastre obşti, sub un acoperiş paşnic, stînd la taifas şi urîndu-ne cu afecţiune bună dimineaţa şi noapte bună. Ah, întotdeauna prea tîrziu pricepem că prin chiar lucrurile acestea cornul abundenţei s-a şi revărsat din plin pentru noi.

Aşa îmi aduc eu aminte şi de vremurile cînd trăiam lîngă întinsul ţinut Marina — abia amintirea scoate la iveală farmecul acelor vremuri. Fireşte, pe-atunci mi se părea că unele griji, unele necazuri ne întunecă zilele, şi mai ales trebuia să fim cu ochii în patru în ceea ce-l priveşte pe Marele Pădurar. Din această pricină ne duceam traiul cu o anumită străşnicie şi purtam veşminte modeste, deşi nu ne silea nici un legămînt. De două ori pe an ne făceam totuşi de cap — o dată primăvara şi o dată toamna.

Toamna chefuiam ca înţelepţii şi aduceam cinstire vinului minunat din viile cărora le sînt atît de priincioase coastele dinspre sud ale Marinei. Cînd auzeam strigătele glumeţe ale culegătorilor răsunînd în grădini, între frunzişul roşu şi ciorchinii de struguri negri, cînd în micile oraşe şi sate începeau să scîrţîie teascurile, iar fermentaţia

tescovinei proaspete îşi ţesea vălul de mireasmă în jurul ogrăzilor, coboram la crîşmari, pivniceri şi sătenii podgoreni şi beam cu ei din ulcele pîntecoase. Acolo găseam întotdeauna convivi veseli, căci regiunea e bogată şi frumoasă, propice tihnei fără de griji, gluma şi buna dispoziţie fiind în ea la mare preţ.

Aşa stăteam seară de seară la ospeţe pline de voioşie. În aceste săptămîni, paznicii din vii, mascaţi în sperietori, umblă din zori pînă-n noapte prin grădini, înarmaţi cu huruitori şi flinte, ca să gonească păsările pofticioase. Tîrziu se întorc aducînd cununi de prepeliţe, de sturzi pestriţi şi de smochinari, şi de îndată prada lor apare pe masă în blide aşternute cu frunze de viţă. Mai mîncam cu plăcere castane coapte şi nuci noi la vin nou, dar mai ales acele minunate ciuperci, căutate acolo în păduri cu cîini care le adulmecă — trufele albe, mînătărcile gingaşe, bureţii împărăteşti roşii.

Cîtă vreme vinul mai era încă dulce şi de culoarea mierii, şedeam la masă în bună înţelegere, sporovăind paşnic, adesea cu braţul pe după umerii vecinului. Îndată însă ce vinul începea să lucreze şi să-şi lepede părţile de natură pămîntească, duhurile vieţii se trezeau cu putere. Atunci se iscau sclipitoare dueluri, în care hotăra arma hohotului de rîs şi în care se întîlneau combatanţi

ce excelau prin conducerea lesnicioasă, liberă a ideii, așa cum poate fi deprinsă numai într-o viață lungă și tihnită.

Mai mult încă decît aceste ceasuri, ce treceau ca-n zbor într-o atmosferă de dispoziție scînteietoare, prețuiam drumurile în tăcere spre casă, prin livezi și cîmpii, scufundați în beție, în vreme ce roua dimineții se așternea pe frunzele policrome. După ce pășeam pragul Porții Cocoșului, ieșind din orășel, vedeam sclipind la dreapta noastră malul lacului, iar la stînga se ridicau, lucind în lumina lunii, falezele de marmură. Plantate la mijloc, între mal și faleze, se întindeau colinele cu vii, pe coastele cărora cărarea se pierdea în depărtare.

De aceste drumuri ale noastre se leagă amintirile unei treziri limpezi, uimitoare, care ne-a umplut de rușine și totodată ne-a înveselit. A fost ca și cînd ne-am fi ridicat din adîncimile vieții la suprafața ei. Aidoma unei bătăi la ușă ce ne trezește din somn, o imagine a răzbătut deodată în întunecimea beției noastre — era poate un corn de berbec cum înfig pe-acolo țăranii în vîrful unui prepeleac înalt împlîntat în pămîntul grădinilor, sau poate o bufniță care sta cu ochii ei galbeni pe culmea unui acoperiș de șură, sau un meteor ce gonea pîlpîind pe boltă. Orice-ar fi fost, însă, am rămas locului ca preschimbați în stane

de piatră, și un fior violent ne-a trecut prin sînge. Apoi ni s-a părut că am fost înzestrați cu un simț nou, ca să vedem altfel ținutul; parcă priveam cu niște ochi cărora le e dat să vadă aurul și cristalele în vinele luminoase din adîncimile pămîntului de sticlă. Pe urmă iată-le apropiindu-se, cenușii și fantomatice, duhurile ținutului, care sălășluiesc aici din timpuri străvechi, statornicite pe-aceste locuri mai înainte să fi răsunat clopotele bisericii mînăstirești, mai înainte ca vreun plug să fi desțelenit țarina. S-au apropiat de noi șovăind, cu chipuri grosolane, parcă cioplite în lemn, a căror expresie era într-o armonie de neînțeles, și voioasă, și înspăimîntătoare; iar noi le priveam cu inimile înfricoșate și totodată adînc mișcate. Cînd și cînd ni se părea că ar voi să vorbească, dar curînd au pierit ca un fum.

După aceea am parcurs în tăcere scurta postată de drum pînă la schitul de la Rauten. Cînd s-a aprins lumina în bibliotecă, ne-am privit unul pe altul, iar eu am văzut strălucirea sublimă ce iradia de pe chipul fratelui Otho. Din oglinda aceasta mi-am dat seama că întîlnirea nu fusese părelnică. Fără a schimba un cuvînt, ne-am strîns mîinile, iar eu m-am dus sus în herbariu. Nici mai tîrziu n-am adus vreodată vorba despre ciudata întîmplare.

Sus, am stat încă multă vreme la fereastra deschisă, stăpînit de o mare voioșie, și simțeam

în inimă cum substanța vieții se toarce de pe furcă în fire de aur. Apoi soarele s-a ridicat peste Alta Plana, iar ținuturile s-au limpezit în lumină pînă la hotarele Burgundiei. Țancurile și ghețarii sălbatici scînteiau în alb și roșu, iar malurile înalte căpătau tremurînd contururi în oglinda verde a Marinei.

Pe coama țuguiată a acoperișului pieptănușii cu coadă roșie își începeau ziua și-și hrăneau puii din a doua pontă, care ciripeau flămînzi de parcă cineva ar fi ascuțit niște cuțitașe. Din brîul de stuf al lacului se ridicau șiruri de rațe, iar prin grădini pițigoii și sticleții ciuguleau ultimele boabe din vii. Apoi am auzit cum se deschide ușa de la bibliotecă, și fratele Otho iese în grădină, ca să se uite la crini.

2

PRIMĂVARA însă chefuiam ca nebunii, cum este obiceiul pe-acolo. Ne înfășuram în veșmintele bălțate, de măscărici, a căror stofă peticită strălucea ca penele de pasăre, și ne puneam rigidele măști cu cioc. Apoi, fluturînd din brațe ca din aripi, țopăiam cu pași de sminitiți, în jos spre orășel, în a cărui veche piață era ridicat înaltul copac al nebunului. Acolo se pornea alaiul măștilor, sub lumina răspîndită de facle; bărbații erau travestiți în păsări, iar femeile costumate în veșminte splendide din trecute veacuri. Cu voci înalte, schimbate, ca de ornice cu muzicuță, ele ne azvîrleau cuvinte glumețe, iar noi le răspundeam cu stridente strigăte de păsări.

De prin crîșme și crame ne și ademeneau marșurile breslelor de purtători de pene — ca de-o pildă flautele cu sunet subțire, ascuțit, al sticleților, țiterele zbîrnîitoare ale cucuvăilor, contrabașii boncăluitori ai cocoșilor de munte și caterincile stridente cu care breasla pupezelor își acompania versurile fără perdea. Fratele Otho și cu mine ne întovărășeam cu ghionoaiele, la care marșul era ritmat cu linguri de bucătărie și ciubere de lemn, și acolo țineam sfat și ne ospătam ca niște trăsniți. Aici se cerea să bei cu grijă, fiindcă eram nevoiți să sugem vinul din pahar cu cîte un pai trecut prin nările ciocului. Cînd începea să ne vîjîie capul, ne răcorea cîte-o raită prin grădini și prin șanțurile meterezelor; mai zburam cu cîrdul și pe la locurile de dans, ori ne scoteam masca prin frunzarele vreunui birtaș și înfulecam în tovărășia unei ibovnicuțe de-o clipă

cîte o porție de melci gătiți în oale gheboase, după rețeta burgundă.

Pretutindeni și pînă la revărsatul zorilor răsuna în aceste nopți chemarea stridentă de pasăre — pe ulițele întunecoase și pe malurile Marinei, în dumbrăvile de castani și în vii, în gondolele împodobite cu lampioane ce pluteau pe fața întunecată a lacului și chiar printre chiparoșii înalți din cimitire. Și de fiecare dată, ca un ecou, se auzea strigătul speriat, grăbit ce-i răspundea. Femeile din acest ținut sînt frumoase și pline de-o forță darnică, pe care bătrînul Pulverkopf o numește virtute generoasă.

Știți voi, nu durerile acestei regiuni ne aduc lacrimi în ochi, atunci cînd ne amintim de ea, ci zburdălnicia și belșugul ei sălbatic. Astfel, acest joc al vocilor mi-a rămas adînc întipărit în urechi și mai ales acel țipăt reținut, cu care Lauretta m-a întîmpinat lîngă meterez. Deși o crinolină albă tivită la poale cu aur îi ascundea picioarele, iar o mască de sidef îi acoperea fața, am recunoscut-o de îndată în întunericul aleii după felul cum își legăna șoldurile în mers, și m-am ascuns cu viclenie după un copac. Apoi am speriat-o cu un rîset de ciocănitoare și am urmărit-o, fluturîndu-mi mînecile largi, negre. Sus, unde o lespede romană e înfiptă în preajma podgoriilor, am prins-o vlăguită și am strîns-o tremurînd toată în

brațe, cu masca mea roșie ca focul aplecată peste fața ei. Cînd am simțit-o potolindu-se în ghearele mele ca-n vis și parcă încremenită de puterea unei vrăji, m-a copleșit mila și, surîzînd, mi-am ridicat pe frunte masca de pasăre.

Atunci a început și ea să zîmbească și-ncetișor mi-a pus mîna pe gură — atît de încet, încît nu mai auzeam în liniștea din jur decît respirația ce-mi adia printre degetele ei.

3

ALTMINTERI, la schitul Rauten ne duceam zilele în mare singurătate. Schitul se afla la marginea falezelor de marmură, în mijlocul unei insule de piatră, așa cum pot fi văzute destule, despicînd ici și colo zona de vii. Grădina schitului era înghesuită din sus de treptele înguste tăiate în stei, iar pe muchiile zidurilor durate ca vai de lume se statorniciseră buruienile ce prosperă în acest gras ținut montan cu vii. Astfel, primăvara dădeau în floare ciorchinii de perle albastre ai zambilei, iar toamna ne bucura păpălăul cu

fructele lui strălucitoare ca nişte lampioane roşii. De-a lungul întregului an, însă, casa şi grădina erau înconjurate de tufele verzi-argintii de rută, de la care, cînd soarele era în creştetul cerului, se ridica în vîrtejuri o mireasmă ciudată.

La amiază, cînd arşiţa mare fierbea strugurii, în schit domnea o răcoare ce te-nviora, nu numai fiindcă avea pardoseala din mozaic, după stilul sudic, ci şi pentru că unele din încăperile lui erau scobite în stîncă. Totuşi, la ceasul acesta îmi plăcea să stau tolănit şi pe terasă, ascultînd pe jumătate adormit ţîrîitul ca un scîrţîit pe sticlă al greierilor. Atunci pătrundeau în grădină fluturi mari şi zburau către talgerele de flori ale morcovilor sălbatici, iar pe lespezi se soreau şopîrle lipite de piatră. În sfîrşit, cînd nisipul alb al cărării şerpilor scotea flăcări în arşiţă, viperele-lance se tîrau încet pe el şi îndată îi dădeau înfăţişarea unei inscripţii cu hieroglife.

Aceste animale, care sălăşluiau în număr mare prin despicăturile şi crăpăturile de la schit, nu ne stîrneau teamă ; mai curînd ne încîntau, ziua cu strălucirea culorilor, iar noaptea cu fluieratul subţirel şi zornăitor cu care-şi însoţeau jocurile de dragoste. Adesea păşeam cu veşmintele puţin sumese peste ele, iar cînd primeam vizita cuiva căruia îi inspirau oroare, le împingeam din drum cu piciorul. De obicei însă mergeam cu oaspeţii

noştri mînă în mînă pe cărarea şerpilor şi adesea băgam de seamă că sentimentul de libertate şi veselă siguranţă, care ne stăpînea pe această potecă, părea să fie împărtăşit şi de ei.

Au contribuit desigur multe lucruri ca să ne familiarizăm în felul acesta cu viperele, dar fără Lampusa, bătrîna noastră bucătăreasă, aproape că n-am fi avut habar de traiul lor. Cît ţinea vara, Lampusa le punea seară de seară în faţa bucătăriei săpate în stîncă o străchioară de argint plină cu lapte, apoi ademenea cu chemări surde animalele. Atunci, sub cele din urmă raze ale soarelui, se vedeau lucind pretutindeni în grădină şerpuirile aurii, peste pămîntul negru al straturilor de crini şi peste pernele verzi-argintii ale rutei, precum şi sus, prin tufişurile de alun şi de soc. Pe urmă, formînd simbolul roţii de foc în flăcări, viperele se adunau în jurul străchioarei şi-şi luau darul.

Pregătind această ofrandă, Lampusa îşi făcuse de timpuriu obiceiul să-l ţină în braţe pe micul Erio, care-i însoţea chemarea cu vocea lui micuţă. Ce uimit am fost totuşi într-o seară, cînd l-am văzut pe copilul ce-abia învăţase să meargă tîrînd după el afară străchioara. Acolo a început să bată în marginea ei cu o lingură din lemn de păr, iar şerpii roşii au ieşit strălucind de prin crăpăturile falezelor de marmură. Ca într-un vis cu ochii deschişi, îl auzeam pe micul Erio cum

rîde stînd pe lutul bătătorit din tinda bucătăriei. Viperele se jucau în jurul lui pe jumătate ridicate de la pămînt și-și legănau încolo și-ncoace, în pendulări repezi, peste creștetul lui, grelele capete triunghiulare. Ședeam pe terasă și nu îndrăzneam să-l strig pe Erio al meu, la fel cum nu cutezi s-o faci cînd vezi pe cineva pășind în somn pe o culme abruptă. Deodată am văzut-o însă pe bătrînă, pe Lampusa, în fața bucătăriei din stîncă, zîmbind cu brațele încrucișate, și-atunci m-a cuprins minunatul sentiment de siguranță ce se ivește într-o clipă de arzătoare primejdie.

Începînd din acea seară, Erio a fost acela care ne suna clopoțelul de cină. Cînd auzeam sunetul străchioarei, lăsam lucrul, ca să ne bucurăm de priveliștea ofrandei lui. Ieșeam în grabă pe terasa interioară, fratele Otho din biblioteca lui, eu din herbariu, și chiar Lampusa părăsea vatra, ca să-l privească în tăcere, cu o expresie mîndră și gingașă, pe copil. Ne luasem obiceiul ca după aceea să ne arătăm încîntați de zelul cu care acesta ținea în frîu viperele. În curînd, Erio le știa pe fiecare după nume și lipăia prin cercul lor în hăinuța lui din catifea albastră tivită cu aur. Băiatul avea grijă ca fiecare să-și primească partea de lapte și făcea loc în jurul străchioarei pentru cele sosite mai tîrziu. Apoi, cu lingura lui din lemn de păr o izbea în cap pe una sau

pe alta dintre băutoare, ori, cînd nu părăseau destul de repede locul, le apuca de umflătura de pe ceafă și le azvîrlea încolo cu toată puterea. Dar oricît de brutal le-ar fi apucat, animalele rămîneau față de el blînde și docile, chiar și în timpul năpîrlirii, cînd sînt foarte sensibile. În această perioadă văcarii nu-și mai lasă vitele să pască lîngă falezele de marmură, fiindcă o mușcătură ce-și ajunge ținta doboară fulgerător pînă și pe cel mai viguros taur.

Lui Erio îi era cu osebire drag șarpele cel mai mare, cel mai frumos, pe care fratele Otho și cu mine îl numisem Bătrîna și care, după spusele țăranilor din Wingert, își avea sălașul în acele crăpături de stîncă încă din vremuri vechi. Trupul viperelor-lance este de un roșu metalic, desenul punctat de solzi avînd o strălucire luminoasă, de aramă. La această Bătrînă însă, ceea ce se remarca era strălucirea aurie pură, fără pată, care pe cap se preschimba, ca la bijuterii, în verde și-și sporea intensitatea. La mînie, ea își lățea gîtul, făcînd din el un scut, care scînteia, cînd dădea atacul, ca o oglindă de aur. Se părea că toate celelalte vipere îi purtau respect, deoarece nici una nu se atingea de străchioară decît după ce Bătrîna de aur își potolea setea. După aceea îl vedeam pe Erio cum glumește cu ea, în vreme ce vipera,

așa cum fac uneori pisicile, își freca domol de hăinuța lui capul verde și ascuțit.

După ce se termina ospățul viperelor, Lampusa ne aducea, pentru cină, două pahare de vin prost și două felii de pîine neagră, sărată.

4

DE PE terasă intrai în bibliotecă pe o ușă cu geam. În ceasurile dimineților frumoase, ușa stătea larg deschisă, astfel că fratele Otho lucrînd la masa lui mare ședea ca într-o parte a grădinii. Intram totdeauna cu plăcere în această odaie, pe tavanul căreia jucau umbre verzi ca niște mănunchiuri de frunze și în liniștea căreia pătrundeau ciripitul puilor de pasăre și zumzetul apropiat al albinelor.

Lîngă fereastră se afla un șevalet cu o planșă mare de desen, iar pe pereți se suprapuneau pînă în tavan rafturile de cărți. Raftul cel mai de jos forma un fel de sertar înalt, potrivit pentru foliante — pentru marele *Hortus Plantarum Mundi* și pentru operele împodobite de mînă cu înluminuri,

așa cum nu se mai tipăresc astăzi. Deasupra ieșeau în afară rafturile, care puteau fi încă prelungite — încărcate de hîrtii cu însemnări fugare și foi de ierbar îngălbenite. Tăbliile ei de culoare închisă mai adăposteau o colecție de plante imprimate în piatră, pe care noi le scoseserăm cu dalta din carierele de calcar și din minele de cărbuni și printre care se găseau și cîteva bucăți de roci cristaline de felul celor păstrate prin case ca ornament sau cumpănite în mînă în timpul unor convorbiri, cînd mintea ți-e dusă aiurea. În sfîrșit, deasupra acestora se aflau volumele mici — un depozit de lucrări botanice nu foarte mare, dar fără lacune în ceea ce privește tot ce a apărut despre crini. Această parte a bibliotecii mai cuprindea trei ramuri cu caracter general — opere care se ocupau de înfățișarea, de culoarea și de mirosul plantelor.

Rafturile de cărți se prelungeau și în mica sală, însoțind apoi scara, care ducea sus, pînă la herbariu. Aici se aflau părinții bisericii, gînditorii și autorii clasici din epoca veche și nouă, dar mai ales o colecție de dicționare și enciclopedii de tot felul. Seara mă întîlneam cu fratele Otho în mica sală, unde în cămin pîlpîia un foculeț din butuci de vie uscați. Cînd munca din timpul zilei ne fusese cu spor, seara obișnuiam să ne destindem lăsîndu-ne în voia acelor taifasuri,

în cursul cărora pășești pe drumuri bătătorite și admiți datele și autoritățile existente. Glumeam pe seama măruntișurilor din știință și pe seama cîte unui citat neobișnuit sau frizînd absurdul. În aceste jocuri, legiunea sclavilor muți legați în piele sau pergament ne făcea bune servicii.

De cele mai multe ori mă duceam devreme sus în herbariu și continuam acolo lucrul pînă după miezul nopții. La venirea noastră aici, pusesem să se căptușească bine podul cu scînduri și instalasem în el lungi șiruri de dulapuri. În sertarele acestora se îngrămădeau cu miile teancuri de foi de ierbar. Numai foarte puține dintre acestea erau adunate de noi, restul datorîndu-se unor mîini de mult uscate. Uneori, căutînd o plantă, dădeam chiar de cîte un plic îngălbenit de vreme, a cărui semnătură pălită fusese scrisă de însuși maestrul cel mare, Linnaeus. În aceste ceasuri de noapte și de dimineață țineam și completam cu multe fișe registrele — pe de-o parte marele catalog de nume ale colecției, pe de alta *Mica floră*, în care notam cu grijă toate descoperirile din ținutul Marinei. A doua zi, fratele Otho revedea fișele, confruntîndu-le cu textul din cărți, iar multe dintre ele erau completate de el cu desene și colorate. În felul acesta se dezvolta o operă care ne procura multă plăcere prin însăși edificarea ei.

Cînd sîntem mulțumiți, simțirile noastre găsesc îndestulare pînă și în cele mai zgîrcite daruri ale acestei lumi. Venerasem din totdeauna imperiul plantelor și urmărisem minunile lui de-a lungul multor ani de drumeție. Firește, îmi era familiară clipa ce oprește bătaia inimii, cînd intuiam dezvăluirea tainei, pe care o ascunde în ea fiecare sămînță. Cu toate acestea, splendoarea creșterii vegetale nu mi-a fost niciodată mai aproape decît pe pămîntul acesta, peste care plutea mireasma unei verdeți de mult veștejite.

Înainte de a mă culca, mă mai plimbam puțin pe îngusta cărare centrală. Adesea, în aceste ore de la miezul nopții mi se părea că văd plantele mai luminoase și mai splendide ca oricînd. Simțeam de departe parfumul mărăcinișurilor din văile acoperite cu steluțe albe, pe care-l savuram în iarna-primăvară din Arabia deserta, precum și adierea de vanilie ce-l înviorează pe drumeț în arșița văduvită de umbră din pădurile de candelabre. Apoi iarăși se deschideau ca foile unei cărți vechi amintirile orelor de sălbatică opulență — mlaștini fierbinți, în care înflorea Victoria regia și dumbrăvi marine, așa cum pot fi văzute de departe, în fața coastelor cu palmieri, arzînd mocnit la amiază pe catalige palide. Totuși, nu cunoșteam teama ce ne cuprinde atunci cînd ne aflăm în fața abundenței vegetale ca în fața unui idol care ne ademenește

cu mii de brațe. Simțeam că o dată cu studiile noastre ne creșteau și puterile în stare să ne îngăduie a face față forțelor vitale fierbinți și a le înfrîna așa cum conduci din zăbală caii.

Adesea zorii mă prindeau mai înainte de a mă fi întins pe îngustul pat de campanie instalat în herbariu.

5

BUCĂTĂRIA Lampusei pătrundea în interiorul stîncii de marmură. În vremuri trecute, grote similare ofereau protecție și adăpost păstorilor, iar mai tîrziu au fost incluse în gospodării asemeni unor odăi de ciclopi. Bătrîna putea fi văzută stînd la vatră încă devreme și fierbînd supa de dimineață pentru Erio. Încăperea în care se afla vatra avea pe de lături bolți încă mai adînci, în care mirosea a lapte, a fructe și a vinuri picurate pe jos. Intram numai rareori în această parte a schitului Rauten, deoarece apropierea Lampusei îmi trezea un sentiment de stingherealã, pe care preferam să-l evit. În schimb, lui Erio îi era foarte bine cunoscut fiecare colțișor.

Și pe fratele Otho îl vedeam adesea stînd la bătrînă, lîngă foc. Lui îi datoram, firește, fericirea de care aveam parte la vederea lui Erio, copilul născut din dragostea Silviei, fiica Lampusei. Pe vremea aceea slujeam în rîndurile cavaleriștilor purpurei, aflați într-o campanie menită să fie de folos popoarelor libere de la Alta Plana, dar care mai pe urmă a eșuat. Adesea, cînd ne îndreptam călări spre trecători o vedeam pe Lampusa stînd în fața colibei ei, iar alături de dînsa pe zvelta Silvia, purtînd băsmăluță roșie și rochie roșie. Fratele Otho era lîngă mine în clipa cînd am ridicat din praf garoafa pe care Silvia și-o scosese din păr și-o aruncase în drum, iar după ce ne-am continuat calea mi-a spus, vorbind pe un ton scăzut, batjocoritor și îngrijorat, să mă feresc de bătrîna și de tînăra vrăjitoare. Mai mult însă m-a necăjit rîsul Lampusei, în timp ce mă urmărea cu privirea, rîs pe care l-am găsit nerușinat, ca de codoașă. Asta nu m-a împiedicat ca foarte curînd să trec mereu pragul colibei ei.

După ce, părăsind oastea, ne-am întors la Marina și ne-am instalat în schitul Rauten, am aflat de nașterea copilului și despre faptul că Silvia îl părăsise, plecînd cu o ceată de străini. Am primit vestea cu neplăcere — mai ales pentru că mă aflam la începutul unui nou capitol din

viață, rezervat, după mizeriile campaniei, studiului liniștit.

L-am împuternicit de aceea pe fratele Otho s-o caute pe Lampusa, să stea de vorbă cu ea și s-o despăgubească, dîndu-i tot ceea ce va crede că i se cuvine. Cît de uimit am fost cînd am aflat că adusese copilul și chiar pe dînsa în gospodăria noastră ; și totuși pasul acesta s-a dovedit în scurtă vreme a fi fericit pentru noi toți. O faptă cu bune temeiuri se recunoaște mai ales după aceea că în ea se desăvîrșește și trecutul, așa că acum iubirea Silviei mi-a apărut într-o lumină nouă. Am recunoscut în sinea mea că o privisem pe ea și pe mama ei sub stăpînirea unei prejudecăți și că, găsind-o ușor, o și tratasem cu prea multă ușurință, așa cum iei drept sticlă pietrele prețioase ce strălucesc la îndemînă pe drum. Și totuși, tot ceea ce e de preț ajunge în posesia noastră numai din întîmplare — iar lucrul cel mai bun ne revine fără nici o plată.

Desigur, era necesar ca lucrurile să fie puse astfel în bună rînduială, cu firescul ce-l caracterizează pe fratele Otho. După principiul lui, oamenii ce se apropie de noi trebuie tratați ca niște descoperiri rare făcute în cursul unei drumeții. El îi și numea pe oameni *optimați,* cei mai buni, ca să arate că toți oamenii aparțin aristocrației înnăscute a acestei lumi și că oricare dintre

ei ne poate oferi bunul suprem. Vedea în oameni niște potire ale minunii și le concedea drepturi princiare, ca unor imagini sublime. Și cu adevărat, îi vedeam pe toți cei ce se apropiau de noi dezvoltîndu-se ca niște plante ce se trezeau din somnul iernii, nu în sensul că deveneau mai buni, ci în acela că deveneau din ce în ce mai mult ei înșiși.

Îndată după sosire, Lampusa a luat pe seama ei gospodăria. Munca ei progresa cu înlesnire, și nici chiar în grădină nu avea mîinile legate. În vreme ce fratele Otho și cu mine făceam grădinărie după anumite reguli, ea punea semințele în pămînt fără să stea pe gînduri și lăsa buruienile să crească năvalnic, după cum le era voia. Dar cu toate acestea obținea, cu osteneală puțină, o recoltă de trei ori mai mare decît din semănăturile și fructele noastre. O vedeam deseori cum privea zîmbind batjocoritor straturile noastre și tăblițele ovale de porțelan, pe care fratele Otho caligrafiase în caractere subțiri, de etichetă, genul și specia. În acele clipe își dezvăluia, ca pe un colț de mistreț, ultimul dinte incisiv ce-i mai rămăsese.

Deși îi spuneam, ca și Erio, mamă-mare, ea nu-mi vorbea decît aproape numai despre treburile gospodărești, și adesea în cuvinte de-a dreptul aiurite, cum fac menajerele. Nici numele Silviei

nu era rostit niciodată între noi. Cu toate acestea nu mi-a făcut plăcere cînd Lauretta a venit să mă ia în seara de după acea noapte cînd ne întîlnisem la meterez. Şi totuşi, tocmai în acea împrejurare bătrîna s-a arătat deosebit de voioasă şi ne-a adus în grabă vin, ţelină şi plăcinte dulci, pentru a trata musafira.

În ceea ce-l priveşte pe Erio, simţeam plăcerea firească a paternităţii, ca şi pe aceea spirituală a adopţiunii. Ne era dragă firea lui liniştită, atentă. Ca toţi copiii ce obişnuiesc să imite societatea pe care o văd în mica lor lume, Erio şi-a îndreptat de timpuriu interesul spre plante. Îl vedeam adesea stînd îndelung pe terasă, pentru a contempla crinii gata să înflorească, iar cînd se deschideau, dădea fuga în bibliotecă să-l bucure pe fratele Otho cu această veste. Tot aşa, îi plăcea să şadă dimineaţa lîngă bazinul de marmură în care cultivam nuferi din Zipangu, al căror înveliş de pe boboci plesneşte cu un sunet delicat cînd e atins de cea dintîi rază de soare. Şi în herbariu pusesem un scăunaş pentru el — şedea de multe ori acolo, uitîndu-se la mine în timp ce lucram. Cînd îl simţeam tăcut lîngă mine, mă stăpînea un sentiment de desfătare, ca şi cînd lucrurile ar fi căpătat o aură nouă datorită flăcării profunde, voioase ce ardea în trupuşorul lui. Aveam impresia că şi animalele îi

căutau apropierea — astfel, ori de cîte ori îl întîlneam în grădină, vedeam zburînd în jurul lui bondarii roşii, pe care poporul de-acolo îi numeşte găinuşele Friggăi ; îi alergau pe mîini şi i se jucau în jurul părului. Foarte ciudat era şi faptul că viperele-lance înconjurau rareori la chemarea Lampusei străchioara, formînd ţesătura de foc, în vreme ce cînd le striga Erio alcătuiau întotdeauna figura aceea în forma unui cerc de raze. Fratele Otho a fost cel dintîi care-a observat lucrul acesta.

Aşa s-a ajuns că viaţa noastră a căpătat o înfăţişare deosebită faţă de planurile pe care le urzisem. Totuşi, am băgat de seamă că deosebirea era prielnică pentru munca noastră.

6

VENISEM cu planul de a ne dedica studiului plantelor, luînd-o de la capăt, aşa că am început — în ordinea statornicită de spirit încă din vechime — cu respiraţia şi hrănirea. Ca toate lucrurile de pe acest pămînt, plantele vor şi ele să

vorbească, dar ai nevoie de o minte limpede ca să le pricepi limbajul. Deşi în germinarea, înflorirea şi pieirea lor se ascund aspecte înşelătoare, de care nu e lipsită nici o plăsmuire, se poate totuşi intui ce elemente neschimbate sînt închise în lacra aparenţelor. Arta de a-ţi ascuţi în sensul acesta privirea era numită de fratele Otho capacitatea de a „absorbi timpul" — totuşi, după părerea lui, vidul pur rămîne de neatins dincoace de pragul morţii.

După ce ne instalasem, am băgat de seamă că tema ce ne-o propusesem se extindea, aproape împotriva voinţei noastre. Poate că aerul tare de la schitul Rauten era acela care dădea o orientare nouă gîndirii noastre, aşa cum în oxigenul pur flacăra arde mai drept şi e mai luminoasă. După numai cîteva săptămîni aveam impresia că obiectele se schimbaseră — iar schimbarea aceasta mi s-a revelat la început ca o lipsă, în sensul că graiul nu mai îmi era îndestulător.

Într-o dimineaţă, în timp ce priveam de pe terasă întinderea Marinei, apa ei mi-a apărut mai adîncă şi mai luminoasă, ca şi cînd aş fi contemplat-o pentru prima dată cu simţurile netulburate. În aceeaşi clipă am simţit, aproape dureros, cum cuvîntul se desprinde de fenomene, aşa cum plesneşte coarda unui arc prea tare curbat. Văzusem o bucăţică din vălul zeiţei Iris ce se

boltește deasupra acestei lumi, iar din ceasul acela cuvintele nu mi-au mai adus serviciile obişnuite.

Totuşi, în aceeaşi vreme s-a născut în mine un nou simţ de atenţie trează. Asemeni copiilor care caută să apuce pipăind cu mîinile lumina răsfrîntă în afară din interiorul ochilor lor, căutam cuvinte şi imagini cu ajutorul cărora să cuprind noua strălucire a lucrurilor, care mă orbea. Niciodată mai înainte nu bănuisem că *vorbirea* îţi poate procura un asemenea chin, şi totuşi nu mă încerca nostalgia după viaţa mai naivă din trecut. Cînd ne facem iluzia că într-o zi vom putea să zburăm, saltul stîngaci e pentru noi mai de preţ decît mersul lipsit de nesiguranţă pe un drum bătătorit. Aşa se explică desigur şi impresia de ameţeală ce mă stăpînea adesea în timpul acestei activităţi.

Lesne ni se întîmplă ca, păşind pe căi necunoscute, să pierdem măsura. A fost de aceea o fericire că fratele Otho m-a însoţit pe drumul meu, înaintînd cu grijă alături de mine. Deseori, cînd inventasem un cuvînt, alergam cu tocul în mînă jos la el, şi adesea suia el la mine în herbariu, aducîndu-mi aceeaşi solie. Ne făcea, de asemenea, plăcere să făurim plăsmuiri, pe care le numeam modele — scriam pe un bileţel trei,

patru fraze într-un metru ușor. În ele încercam să prindem un ciob din mozaicul lumii, așa cum sînt montate pietrele prețioase în metale. Și în ceea ce privește modelele, plecam tot de la plante și necontenit le adăugam mereu altele. În felul acesta descriam lucrurile și transformările, de la grăuntele de nisip pînă la stînca de marmură și de la secunda fugară pînă la anotimp. Seara ne treceam unul altuia aceste bilețele, iar după ce le citeam, le ardeam în focul din cămin.

În curînd am simțit cum viața ne dădea ghies înainte și cum un nou simțămînt de siguranță punea stăpînire pe noi. Cuvîntul este rege și vrăjitor în același timp. Porneam de la înaltul exemplu al lui Linnaeus, care pășise cu bastonul de mareșal al cuvîntului în haosul lumii animalelor și al plantelor. Stăpînirea lui asupra pajiștilor acoperite de flori și asupra legiunilor fără de nume ale viermilor se vădește a fi mai minunată decît toate imperiile cucerite cu spada.

Și pe noi ne îmboldea intuiția că elementele sînt supuse unei anumite ordini. De altfel omul simte instinctiv impulsul să reconstituie creațiunea prin mijlocirea spiritului său înzestrat cu atît de puțină putere, la fel cum păsările sînt conduse de instinctul de a-și dura cuiburi. Ceea ce ne răsplătea cu prisosință osteneala era concluzia că în hazardul

și haosul de pe acest pămînt rezidă veșnic măsura și regula. *Urcînd,* ne apropiem din ce în ce mai mult de taina pe care o ascunde firul de praf. Astfel, cu fiecare pas făcut în sus pe munte, modelul accidental al orizontului pălește, iar cînd am atins o înălțime îndestulătoare, de jur împrejur ne înconjoară, oriunde ne-am fi oprit, inelul pur care ne logodește cu eternitatea.

Firește, ceea ce făuream astfel, rămînea treabă de ucenici și modestă silabisire. Și totuși buna noastră dispoziție sporea, așa cum se întîmplă cu cei care nu se lasă încătușați de treburi vulgare. Regiunea din jurul Marinei și-a pierdut aureola orbitoare, dar cu toate acestea ni s-a înfățișat mai limpede, ni s-a dezvăluit *more geometrico.* Zilele curgeau, ca între niște diguri înalte, mai repede și cu mai multă vigoare. Uneori, cînd sufla vîntul de apus, presimțeam ceva din voluptatea neumbritei veselii.

Cu deosebire însă ne-am descătușat întrucîtva de acea teamă care ne înspăimînta și care, asemeni vălurilor de ceață ce urcă din mlaștini, tulbură mintea. Așa s-a făcut că nu ne-am lăsat baltă munca, atunci cînd Marele Pădurar și-a sporit puterea în ținutul nostru, iar frica s-a lățit pretutindeni.

7

ÎL cunoşteam de mult pe Marele Pădurar ca fiind un bătrîn şef al Mauretaniei. Îl văzusem adesea pe la convente şi — în cîteva nopţi — stătusem cu el la masa de joc şi chefuisem. Se număra printre acei oameni pe care mauretanii îi socotesc şefi mari, dar îi găsesc şi puţin cam ridiculi — aşa cum, de pildă, e primit la regiment un bătrîn colonel de cavalerie în retragere, care se prezintă cînd şi cînd venind de pe moşiile lui. Apariţia Marelui Pădurar ţi se fixa în memorie chiar şi prin aceea că fracul său verde brodat cu frunze aurii de ilice atrăgea de îndată privirile asupra lui.

Bogăţia sa trecea drept uriaşă, iar la serbările pe care le dădea în casa lui de la oraş domnea abundenţa. Se mînca şi se bea la el vîrtos, după datina veche, iar tăblia de stejar a marei mese de joc se încovoia sub povara de aur. Erau vestite şi partidele asiatice pe care le organiza pentru adepţi, în micile lui vile. Am avut astfel adesea prilejul să-l văd de aproape, simţind cum mă atinge o adiere din vechea putere care-l înconjura venind dinspre pădurile lui. Pe vremea aceea aproape că nu mă stingherea nici rigiditatea făpturii sale, căci cu trecerea timpului toţi mauretanii

capătă o tentă de automatism. Trăsătura asta iese la iveală mai ales în priviri. Tot astfel, şi în ochii Marelui Pădurar, mai ales cînd rîdea, se aprindea licărul unei jovialităţi înfricoşătoare. Ca la toţi băutorii bătrîni, ochii săi ardeau cu o flacără ca un abur roşu, dar în ei stăruia şi o expresie de viclenie şi de forţă inflexibilă — da, uneori şi de suveranitate. Pe atunci apropierea lui ne era plăcută — trăiam în belşug şi aveam un loc la masa celor puternici din această lume.

Mai tîrziu l-am auzit pe fratele Otho spunînd despre vremea petrecută de noi printre mauretani că o eroare devine greşeală abia atunci cînd persişti în ea. Cuvintele lui mi s-au părut cu atît mai adevărate, după ce am reflectat la situaţia în care ne aflam atunci cînd acest ordin ne-a atras în el. Există perioade de decădere, în care forma imprimată intim vieţii se spulberă. Cînd trecem printr-o asemenea perioadă, ne bălăbănim încolo şi-ncoace ca nişte fiinţe lipsite de echilibru. Din bucurii tulburi ne scufundăm în dureri tulburi, iar conştiinţa unei frustrări, care nu ne părăseşte niciodată, reflectă mai ademenitor viitorul şi trecutul. Şi astfel ne rotim în vremuri apuse ori în utopii îndepărtate, iar clipa prezentă se iroseşte în van.

Îndată ce ne-am dat seama de acest impas, ne-am străduit să ieşim din el. Ne stăpînea setea

de prezent, de realitate, și ne-am fi vîrît în gheață și în foc, ne-am fi azvîrlit în neant, numai să ne mîntuim de plictiseală. Ca întotdeauna, cînd îndoiala se asociază cu opulența, ne-am convertit la crezul forței — și forța nu e oare pendula eternă care pune în mișcare arătătoarele, fie ziua, fie noaptea? Am început așadar să visăm despre putere și supraputere și despre formele care, orînduite cu istețime, se orientează una spre cealaltă în lupta mortală a vieții fie spre prăbușire, fie spre triumf. Studiam puterea cu satisfacție, așa cum contempli coroziunile provocate de un acid pe oglinda întunecată a unor metale șlefuite. Cu o asemenea înclinație, era inevitabil ca mauretanii să se apropie de noi. Am fost primiți în ordin de către Capitano, cel care înăbușise marea răscoală din provinciile iberice.

Cine cunoaște istoria ordinelor secrete știe că e greu să le apreciezi amploarea. De asemenea e știută fertilitatea cu care iau ființă ramurile și coloniile lor, în așa fel încît, dacă pornești pe urmele acestora, te pierzi curînd într-un labirint. Așa stăteau lucrurile și cu mauretanii. Pentru un novice era ceva cu deosebire ciudat să vadă în încăperile ordinului adepți din grupări ce se urau de moarte, angajați în convorbiri pașnice. Printre țelurile mauretanilor se număra și tratarea artistică a treburilor acestei lumi. Ei cereau ca puterea să

fie utilizată fără patimă și într-un mod divin, iar școlile lor formau un soi de spirite limpezi, libere și întotdeauna înfricoșătoare. Indiferent dacă acestea activau în cadrul mișcării de revoltă sau în acela al autorității constituie — acolo unde învingeau, învingeau ca mauretani, iar mîndrul slogan al acestui ordin — *Semper victrix* — se aplica nu membrilor săi, ci și căpeteniei, doctrinei. Implîntat în epocă și în curentele ei sălbatice, ordinul ședea nezdruncinat, iar în reședințele și palatele lui piciorul călca pe un teren solid.

Dar ceea ce ne-a făcut să rămînem cu plăcere acolo n-a fost faptul că ne bucuram de tihnă. Cînd omul își pierde reazemul, devine sclavul fricii, iar în vîrtejurile acesteia se mișcă asemenea unui orb. La mauretani însă domnea o liniște netulburată, ca în preajma ciclonului. Cine se prăbușește într-o prăpastie trebuie că vede lucrurile cu cea mai mare claritate, ca prin niște lentile de o extraordinară acuitate. Această privire, dar lipsită de frică, o cîștigai în atmosfera Mauretaniei, care era rea din temelii. Tocmai cînd stăpînea spaima, răceala gîndurilor și distanțarea spirituală sporeau. În timpul catastrofelor domnea buna dispoziție și se obișnuia să se facă glume în legătură cu aceste catastrofe, întocmai cum stăpînul unui local de jocuri de noroc glumește pe seama pierderilor clienților săi.

Pe vremea aceea mi-a devenit clar că panica, ale cărei umbre plutesc necontenit deasupra marilor noastre orașe, își găsește un pandant în cutezătorul orgoliu al celor puțini, care dau roată asemenea unor vulturi pe deasupra suferințelor surde. O dată, în timp ce beam cu Capitano, acesta și-a ațintit privirea în cupa înrourată ca într-un geam în care se răsfrîngeau timpuri trecute și a spus visător: „Nici un pahar de șampanie n-a fost mai gustos decît acela ce mi s-a oferit lîngă mașini în noaptea în care am preschimbat în cenușă Saguntul". Iar noi ne-am gîndit: Mai bine să ne prăbușim cu ăsta, decît să trăim cu cei pe care frica îi silește să se tîrască prin țărînă.

Dar, uite că bat cîmpii. La mauretani se puteau învăța jocuri ce mai pot încă bucura spiritul pe care nu-l încătușează nimic și căruia îi e lehamite pînă și de batjocură. La ei lumea se topea devenind o carte poștală, așa cum sînt gravate pentru amatori, cu mici compase și instrumente strălucitoare, mînuite cu plăcere. De aceea părea ciudat că în acest cel mai luminos, cel mai lipsit de umbre și cel mai abstract dintre spații dădeai de figuri ca Marele Pădurar. Totuși, ori de cîte ori spiritul liber își întemeiază reședințe ale domniei, autohtonii i se asociază și ei, așa cum șarpele se tîrăște spre focul deschis. Ei sînt vechii cunoscători ai puterii și văd cum bate o oră nouă,

care repune pe picioare tirania ce trăiește dintru început în inima lor. Așa iau ființă în marile ordine gangurile și bolțile secrete, a căror direcție n-o ghicește nici un istoric. Așa se dezlănțuie și luptele cele mai subtile, care ard în interiorul puterii. Lupte între imagini și idei, lupte între idoli și spirit.

În asemenea coliziuni, cîte unul ajunge să-și dea seama unde își are originea vicleșugul pămîntului. Așa mi s-a întîmplat și mie, cînd ducîndu-mă să-l caut pe dispărutul Fortunio, am pătruns pe terenul de vînătoare al Marelui Pădurar. Din acele zile am știut care sînt limitele trasate semeției și am evitat să mai trec hotarul întunecat al pădurii, pe care bătrînului îi plăcea s-o numească al său „codru teutoburgic", fiindcă în genere era un maestru în sinceritatea simulată, plină de capcane.

8

CÎND m-am dus să-l caut pe Fortunio, am pătruns pe la liziera din nord a acestor păduri, în vreme ce schitul nostru se afla nu departe de

punctul lor sudic, care atinge ţinutul burgund. La întoarcerea noastră am găsit vechea ordine de pe Marina aidoma unei umbre. Pînă atunci, această ordine dăinuise neschimbată aproape de pe vremea lui Carolus Magnus, căci fie că oştile străine veneau sau plecau, poporul care cultiva acolo viţa de vie îşi păstra necontenit datinile şi legea. Bogăţia şi frumuseţea încîntătoare a pămîntului îmblînzeau curînd orice stăpînire, chiar dacă începea cu străşnicie. Aceasta e înrîurirea frumuseţii asupra puterii.

Dar războiul din faţa Altei Plana, care a fost purtat de parcă s-ar fi dus o luptă împotriva otomanilor, a secerat mai adînc. Acest război a bîntuit ca un îngheţ ce face să plesnească inima lemnului în copaci, iar efectul acestui dezastru se vădeşte adesea abia după trecerea cîtorva ani. Tot astfel, viaţa din regiunea Marinei şi-a continuat cursul. Era viaţa cea dinainte, şi totodată nu mai era aceeaşi viaţă. Cîteodată, stînd pe terasă şi privind cununile de flori ale grădinilor, simţeam adierea unei ascunse oboseli şi anarhii. Şi tocmai atunci frumuseţea acestei ţări ne mişca inima pînă la limita durerii. Astfel, mai înainte ca soarele să apună, culorile vieţii strălucesc cu o putere încă mai mare.

În aceste perioade de început aproape că nu auzeam de Marele Pădurar. Era însă ciudat cum

el se apropia de noi în aceeaşi măsură în care slăbiciunea sporea şi realitatea pierea. Mai întîi ne-au ajuns la ureche nişte zvonuri, ca o molimă care pustieşte porturi îndepărtate şi se anunţă de obicei printr-un murmur surd. Apoi s-au răspîndit veşti, care treceau din gură în gură, despre abuzuri şi violenţe apropiate, iar în cele din urmă asemenea fapte s-au produs absolut nevoalate şi pe faţă. Aşa cum în munţi o ceaţă deasă prevesteşte vremea rea, tot astfel Marele Pădurar era precedat de un nor de frică. Frica îl ascundea ca un văl, şi sînt convins că aici trebuia căutată forţa lui mai mult decît în el însuşi. El putea să treacă la acţiune abia atunci cînd lucrurile începeau să se clatine de la sine — în acel moment însă pădurile lui erau prielnice pentru un atac asupra ţării.

Cînd te urcai pe înălţimea falezelor de marmură, ţinutul asupra căruia îşi întindea puterea putea fi îmbrăţişat cu privirea în întregul lui. Pentru a ajunge pe culme, obişnuiam să ne căţărăm pe treptele înguste tăiate în stîncă începînd de la bucătăria Lampusei. Treptele erau spălate de ploi şi duceau pe o platformă ieşită în afară, de unde se vedea de jur împrejur pînă departe. Aici ne petreceam cîteva ceasuri însorite, cînd stîncile străluceau în lumini multicolore, căci acolo unde apele de infiltraţie rodeau piatra orbitor de

albă, aceasta era tărcată cu dungi roșii și gălbui. De asemenea, de pe ea cădea, în falduri ample, frunzișul întunecat al iederei, iar în despicăturile umede scînteiau frunzele de argint ale lunariei.

La urcuș, piciorul nostru atingea rugii roșii de mure și speria șopîrlele, care fugeau cu sclipiri verzi pe creste. Acolo unde atîrna în afară iarba grasă, înstelată cu gențiane albastre, stînca era încrustată cu druze tivite cu cristale, în ale căror scobituri clipeau visător cucuvele mici. Tot pe acolo cuibăreau și șoimii iuți, roșietici ca rugina ; pășeam atît de aproape de cuibarele lor, încît le vedeam nările de pe ciocuri, acoperite de o pieliță fină, ca o ceară albastră.

Aici, pe culme, aerul era mai înviorător decît jos, în căldare, unde coardele de viță tremurau în strălucirea soarelui. Cînd și cînd, arșița împingea în sus cîte o pală de vînt, care era captată melodios de crăpături ca de niște tuburi de orgă și purta cu ea miresme de roze, de migdale și de roiniță. De pe stînca pe care ședeam vedeam acoperișul schitului undeva, în adînc, sub noi. Către sud, dincolo de Marina, se înălța, apărat de centura lui de gheață, ținutul muntos al liberei Alta Plana. De multe ori piscurile lui erau învăluite de aburul ce se ridica din ape, apoi aerul devenea iarăși atît de pur, că distingeam trunchiurile zîmbrilor care ajungeau acolo pînă sus de

tot, pe grohotișuri. În asemenea zile simțeam foehnul, iar peste noapte stingeam focul din casă.

Adesea, privirea noastră se odihnea pe insulele Marinei, pe care le numeam în glumă Hesperidele și pe ale căror maluri chiparoșii aruncau umbre întunecate. Chiar și în iernile cele mai aspre, pe aceste insule nu se cunoaște nici înghețul, nici zăpada ; smochinii și portocalii dau rod acolo în aer liber, iar trandafirii poartă flori tot anul. Cînd înfloresc migdalii și caișii, norodul găsește o plăcere în a se duce pe insule cu bărcile ; acestea plutesc atunci pe apa albastră, ca niște petale strălucitoare. Dimpotrivă, toamna, de Sîn' Petru, oamenii se îmbarcă din dorința de a mînca acolo din peștii care în anume nopți cu lună plină urcă de la mari adîncimi la suprafață și umplu din belșug năvoadele. Pescarii pîndesc acești pești în tăcere, deoarece cred că pînă și o șoaptă îi sperie și că o înjurătură face ca pescuitul să dea greș. În aceste călătorii spre ospețele cu pește, oamenii sînt plini de veselie ; ei se-ngrijesc să ia de-acasă vin și pîine, fiindcă pe insule nu-i priește viței de vie. Acolo nu există acele nopți reci de toamnă, cînd roua se depune pe ciorchinii de struguri, iar focurile vinurilor cîștigă în duh datorită unei presimțiri a pieirii.

În asemenea zile de sărbătoare trebuia să privești peste întinderea Marinei, ca să-ți faci idee

de ce înseamnă să trăiești. Încă din zori răzbătea încoace mulțimea de zgomote — foarte delicat și clar, așa cum vezi lucrurile printr-o lunetă întoarsă. Auzeam clopotele din orașe și treascurile care salutau intrarea în porturi a luntrilor împodobite cu cununi, apoi iarăși cîntecele mulțimilor pioase ce se-ngrămădeau în fața icoanelor făcătoare de minuni și sunetele de flaut ce precedau un alai nupțial. Auzeam larma stăncuțelor în jurul sfîrlezelor de pe case, cîntatul cocoșilor, chemarea cucului, sunetele cornului de vînătoare, așa cum le modulează flăcăii, cînd ies pe poarta cetății, ducîndu-se la vînătoarea cu șoimi. Atît de ciudat răsunau toate acestea în sus spre noi, atît de nebunește, de parcă lumea ar fi fost cusută din petice pestrițe, ca o mantie de măscărici — însă și amețitor ca vinul băut de dimineață.

Jos, în adînc, Marina era înconjurată de o cunună de orașe mici cu ziduri și turnuri de piatră de pe vremea romanilor, iar sus dominată de domuri și castele merovingiene sure de vechime. Între unele și celelalte se întindeau răzlețe gospodăriile bogate, peste ale căror acoperișuri țuguiate dădeau roată cîrduri de porumbei, apoi morile înverzite de mușchi, către care toamna vedeai pășind la trap măgari împovărați cu saci de-o chilă. Apoi iarăși fortărețe, cuibărite pe vîrfuri de stîncă, și mănăstiri, dincolo de ale căror inele

de ziduri cenușii lumina scînteia ca în oglinzi în iazuri cu crapi.

Cînd de pe locul nostru înalt priveam spre aceste așezări, pe care omul și le ridică pentru apărare, desfătare, hrană și cinstire, vremurile se topeau amestecîndu-se intim laolaltă în fața ochilor noștri. Și ca din racle deschise ieșeau la iveală, nevăzuți, morții. Ei ne sînt întotdeauna pe aproape, atunci cînd privirea noastră odihnește plină de iubire pe întinderea țării cultivate din vechime, iar cum moștenirea lor trăiește în piatră și în brazda ogoarelor, tot astfel duhul devotat al străbunilor e stăpîn peste lanuri și cîmpii.

În spatele nostru, către nord, începea Campagna, despărțită de Marina prin falezele de marmură, ca printr-un meterez. Primăvara, acest brîu de pajiști se așternea ca un covor de flori, pe care pășteau alene cirezi de vite, parcă înotînd într-o spumă multicoloră. La amiază, cirezile se odihneau în umbra mlăștinoasă și răcoritoare a arinilor și a plopilor tremurători ce formau pe șesul vast insule înfrunzite, din mijlocul cărora suiau adesea norii de fum ai focurilor aprinse de văcari. Se mai vedeau, risipite în depărtări, curțile mari cu grajd și șură și cumpenele înalte ale fîntînilor, a căror apă umplea adăpătoarele.

Vara, pe-aici era foarte cald și umed, iar toamna, pe vremea împerecherii șerpilor, fîșia aceasta

de pămînt semăna cu o stepă aridă, pustie şi pîrjolită. La cealaltă margine, ea se pierdea într-un ţinut mlăştinos, în al cărui hăţiş nu se mai zărea nici un semn de aşezare omenească. Ici, colo, pe malul întunecatelor ape mlăştinoase se ridicau doar mici colibe grosolane din stuf, aşa cum se construiesc pentru vînătoarea de raţe, iar în arini erau înjghebate platforme camuflate, ca nişte cuiburi de ciori. Aici Marele Pădurar îşi şi statornicise stăpînirea ; în imediata apropiere începea să urce terenul, în care îşi înfigea rădăcinile pădurea bătrînă. La liziera acesteia, pe fîşia păşunilor se mai prelungeau încă, aidoma unor seceri lungi, crînguri pe care poporul le numea coarne.

Acesta era imperiul ce se oferea privirii în jurul falezelor de marmură. De pe culmea lor vedeam viaţa izvorîtă şi legată desigur de o temelie veche, aşa cum butucii de vie se ramifică şi poartă roade. Şi-i mai vedeam de asemenea hotarele : lanţurile de munţi, în care sălăşluia libertatea înaltă, dar fără bogăţie, printre atîtea popoare barbare, iar către miază-noapte mlaştinele şi terenurile întunecate, din care ameninţa tirania sîngeroasă.

De multe ori, stînd împreună pe culme ne gîndeam de cîte lucruri e nevoie mai înainte ca grîul să fie recoltat şi pîinea coaptă, precum şi, fireşte, mai înainte ca spiritul să-şi poată mişca aripile.

9

ÎN vremurile bune, gîlcevile, care se iscau dintotdeauna în Campagna, aproape că nu fuseseră luate în seamă, şi pe bună dreptate, deoarce ele se ivesc pretutindeni unde sînt păstori şi păşuni de stepă. În fiecare primăvară izbucneau certuri în legătură cu vitele încă neînsemnate cu fierul roşu, apoi hărţuieli pentru terenurile cu apă, îndată ce începea perioada de secetă. Se mai întîmpla ca taurii cei mari, care purtau inele în nări şi provocau coşmaruri femeilor de pe malurile Marinei, să dea năvală în cirezi străine şi să le gonească spre falezele de marmură, la poalele cărora se vedeau albind coarne şi coaste de vite.

Înainte de toate, însă, poporul văcarilor era sălbatic şi neînfrînat. Ocupaţia lor se moştenea, de la începutul începuturilor, din tată în fiu, iar atunci cînd îi vedeai stînd într-un cerc zdrenţăros în jurul focurilor, cu arme în pumni, aşa cum îi creşte natura, îţi dădeai seama limpede ce deosebiţi erau faţă de poporul care cultiva viţa de vie pe coaste. Trăiau ca în vremurile cînd nu cunoşteau nici casă, nici plug, nici război de ţesut, iar adăpostul lor temporar era înjghebat aşa cum o cerea mişcarea cirezilor. Acestui trai îi corespun-

deau şi moravurile lor, precum şi un simţ primitiv pentru sfînta dreptate, croit în întregime pe calapodul răzbunării. Aşa se făcea că fiecare omor dezlănţuia un pîrjol de răzbunări ; existau vrajbe între clanuri şi familii, despre sorgintea cărora orice ştire se stinsese de mult şi care îşi cereau totuşi an de an tributul de sînge. Din această cauză, juzii de pe malurile Marinei obişnuiau să dea pricinilor cu un caracter brutal şi absurd ce le treceau prin mînă numele de „cazuri din Campagna" ; de asemenea, ei nu-i invitau pe văcari în forum, ci trimiteau comisari în ţinutul acestora. În alte sectoare, jurisdicţia era exercitată de arendaşii magnaţilor şi ai proprietarilor de moşii, care locuiau în marile conace de pe păşuni. Mai existau însă şi văcari liberi, posesori de pămînturi întinse, cum erau cei din familiile Batak şi Belovar.

În relaţiile cu norodul acesta aspru puteai să iei cunoştinţă şi de însuşirile bune ce-i erau proprii. Printre acestea se număra în primul rînd ospitalitatea acordată oricui lua loc la focurile lui. Aşa se întîmpla că în cercul văcarilor puteau fi văzute şi chipuri de la oraş, căci Campagna oferea cel dintîi refugiu tuturor celor ce trebuiau să părăsească de nevoie meleagurile Marinei. Aici erau întîlniţi datornici ameninţaţi de închisoare şi studenţi care dăduseră o lovitură prea bine nimerită la un chef, în societatea unor monahi fugari şi a unor vîntură-lume fără căpătîi. Tineri ce năzuiau după libertate şi perechi de îndrăgostiţi dornici să trăiască în felul păstorilor îşi căutau şi ei bucuroşi adăpost în Campagna.

Aşa se făcea că întotdeauna se ţesea aici o plasă de taine, care trecea dincolo de hotarele ordinei stabilite. Vecinătatea Campagnei, în care justiţia era mai puţin desăvîrşită, se arăta prielnică celor ale căror treburi luau o întorsătură neplăcută. Cei mai mulţi se întorceau, după ce timpul şi prietenii buni acţionaseră în favoarea lor, restul piereau în păduri, ca să nu mai fie revăzuţi niciodată. La Alta Plana, însă stăpînea din ce în ce mai mult o mentalitate funestă, ceea ce de altminteri se socotea a fi în mersul firesc al lucrurilor. Aşa pătrunde pieirea în trupurile epuizate adesea prin răni pe care cel sănătos aproape că nu le bagă în seamă.

Cele dintîi simptome nici nu au fost observate. Cînd au ajuns la noi zvonurile despre tulburările din Campagna, s-a crezut că nu e vorba decît despre o recrudescenţă a vechilor ciocniri iscate de vendete, însă curînd s-a aflat că aceste ciocniri purtau pecetea sumbră a unor trăsături noi şi neobişnuite. Astfel, grăuntele de onoare primitivă, care îmblînzise pînă atunci violenţa, a pierit ; a rămas în fiinţă doar nelegiuirea curată ! Se părea

că în tovărășiile de clan din păduri pătrunseseră iscoade și agenți, ca să le manevreze în folosul unor interese străine. În felul acesta, vechile forme și-au pierdut sensul. Așa, de pildă, cînd la vreo răscruce era găsit un cadavru cu limba spintecată de pumnal, nu exista nici o îndoială că era vorba de un trădător ucis de răzbunătorii aflați pe urmele lui. Și după război puteau fi găsiți morți purtînd un astfel de semn, dar acum oricine știa că e vorba pur și simplu de victimele unor crime.

Tot așa, clanurile luaseră întotdeauna tribut, însă stăpînii de pămînturi îl plătiseră cu dragă inimă, fiindcă vedeau în el un fel de premiu dat pentru starea înfloritoare a vitelor de pe pășuni. Acum însă cererile se umflau într-un chip de nesuportat, iar cînd arendașii vedeau scrisoarea șantajiștilor strălucind înfiptă în stîlpul porților, știau că n-au altceva de făcut decît să plătească sau să-și ia lumea în cap. E adevărat, unii se hotărîseră să se opună, dar în aceste cazuri urmaseră jafuri desfășurate evident după un plan bine chibzuit.

Apoi, cîte-o șleahtă, sub conducerea unor oameni din păduri, obișnuia să se ivească noaptea în fața conacelor, iar dacă nu i se îngăduia să intre, sfărîma cu forța încuietorile. Acestor bande li se mai dădea și numele de „viermi de foc“, fiindcă

doborau porțile cu ajutorul unor grinzi aprinse. Alții tălmăceau acest nume prin aceea că, după un asalt reușit, jefuitorii își făcuseră obiceiul să tortureze oamenii cu foc, pentru a afla unde stătea ascuns argintul. În toate cazurile se auzeau despre ei lucrurile cele mai bestiale și mai josnice, de care e în stare omul. Printre faptele menite să lățească frica se număra și împachetarea în lăzi sau butoaie a celor uciși ; coletele funeste, sosind cu transporturile de mărfuri din Campagna, erau duse la domiciliul rudelor.

Cu mult mai primejdioasă se arăta a fi împrejurarea că toate aceste fapte strigătoare la cer, care tulburau ținutul, rămîneau aproape nepedepsite — da, s-a ajuns pînă acolo, încît nimeni nu mai îndrăznea să vorbească despre ele în gura mare, iar slăbiciunea justiției față de anarhie devenise absolut vădită. E adevărat, îndată după începutul jafurilor fuseseră trimiși comisari, însoțiți de pichete de soldați, dar la sosirea lor aceștia găsiseră Campagna în plină revoltă, astfel că nu se ajunsese la tratative. Acum, pentru a se opera cu energie, era nevoie să se mobilizeze, potrivit statutului, breslele, fiindcă în ținuturile care, ca Marina, au o veche istorie a dreptului, calea judecătorească nu e părăsită cu dragă inimă.

Cu acest prilej s-a vădit că cei din Campagna își aveau încă mai dinainte reprezentanții lor în

Marina, fiindcă o parte dintre orășenii reîntorși de acolo țineau dintotdeauna în jurul lor o clientelă de văcari, iar o altă parte era legată prin beția de sînge cu clanurile familiale. Bandele acestea se abătuseră acum și ele pe calea răului, mai ales acolo unde ordinea se zdruncinase.

Așa au început să prospere niște avocați obscuri, care protejau nedreptatea împotriva legii, iar în micile crîșme de prin porturi bandele își făceau sălaș în văzul lumii. La mesele lor puteau fi văzute chipuri ca acelea din jurul focurilor de pe pășuni — se ghemuiau văcari bătrîni cu picioarele înfășurate în piei netăbăcite, alături de ofițeri, plătiți de Alta Plana cu jumătate de soldă ; tot norodul nemulțumit sau avid de schimbări din ambele laturi ale falezelor de marmură obișnuia să chefuiască aici și roia ieșind și intrînd ca în niște sumbre cartiere de stat-major.

Deruta sporea mereu, fiindcă fiii unor notabilități și tineri, care credeau că sosise ceasul unei noi libertăți, s-au făcut și ei părtași la aceste isprăvi. Existau astfel literați care-au început să imite cîntecele văcarilor, așa cum fuseseră auzite pînă atunci doar lîngă leagănele copiilor, lălăite de doicile venite din Campagna, și care, lepădîndu-și costumele de lînă și pînză, puteau fi văzuți la plimbare pe corso purtînd piei lățoase și ciomege noduroase.

În aceste cercuri cultura viței de vie și a cerealelor a început să fie disprețuită, iar sălbaticul ținut al văcarilor să fie socotit sălașul adevăratelor datini strămoșești. Se cunosc acum ideile puțin cam încețoșate care-i încîntă pe fanatici și s-ar fi putut face haz pe seama lor dacă nu s-ar fi ajuns la un sacrilegiu fățiș, absolut de neînțeles pentru oricine nu și-a pierdut rațiunea.

10

ÎN Campagna, acolo unde cărările cirezilor mînate la pășunat tăiau hotarele districtelor, se vedeau în multe locuri micii idoli ai văcarilor. Acești păzitori ai semenelor de hotar erau cioopliți neîndemînatic din pietre sau din lemn vechi de stejar și se simțeau încă de departe din pricina mirosului rînced pe care-l răspîndeau. Ofrandele ce li se aduceau constau din scursură fierbinte de unt și de osînză de pe drob, rîcîită cu cuțitul de adus jertfe. Din această pricină, în jurul chipurilor cioplite se vedeau întotdeauna pe pămîntul verde al pășunilor cicatricile negre ale unor mici

focuri. După ce aduceau ofranda, văcarii luau cu ei din aceste focuri o nuieluşă carbonizată, cu care în noaptea solstiţiului însemnau în acelaşi timp trupul a tot ceea ce trebuia să poarte rod în pîntece, fie femeie sau vită.

Cînd ne întîlneam în asemenea locuri, slujnicele care veneau de la mulsul vacilor îşi trăgeau basmaua peste faţă, iar fratele Otho, care era prieten şi cunoscător al idolilor grădinilor, nu trecea niciodată mai departe fără a le închina o glumă. El spunea că sînt foarte vechi şi-i numea însoţitori ai lui Jupiter în vremea copilăriei acestuia.

Apoi mai era pe acolo, nu departe de Piscul Filler, o pădurice de sălcii plîngătoare, în care se afla statuia unui taur cu nări roşii, limbă roşie şi mădularul vopsit în roşu. Locul trecea drept blestemat şi se vorbea că acolo se ţin serbări înspăimîntătoare.

Dar cine ar fi putut crede că acum locuitorii din Marina aveau să înceapă şi ei să aducă cinstire idolilor osînzei şi ai untului, care umpleau ugerele vacilor! Iar aceasta s-a întîmplat în case în care jertfele şi aducerea de jertfe erau de multă vreme luate în rîs. Aceleaşi spirite ce se socotiseră destul de puternice ca să spulbere ceata celor ce păstraseră credinţa din strămoşi au fost astfel subjugate de vraja idolilor barbari. Imaginea pe

care o ofereau în orbirea lor era mai respingătoare decît beţia în miez de zi. În vreme ce se amăgeau că zboară şi se lăudau cu asta, scurmau de fapt în ţărînă.

Un semn rău se vădea şi în aceea că zăpăceala s-a extins şi asupra cultului morţilor. În toate timpurile, breasla poeţilor s-a bucurat în Marina de cea mai mare faimă. Poeţii treceau acolo drept liberi aducători de ofrande, iar darul de a face versuri era privit ca un izvor de abundenţă. Faptul că viţa înflorea şi dădea rod, că oamenii şi vitele prosperau, că vînturile neprielnice se împrăştiau şi voioasa bună-înţelegere sălăşluia în inimi — toate acestea erau puse pe seama armoniei sonore din poezii şi cîntece. Chiar şi cel mai mic viticultor era convins de asta, precum şi nu mai puţin de faptul că armonia sonoră e înzestrată cu puterea de a lecui.

Atît de sărac nu era nimeni pe acolo încît cele dintîi şi cele mai bune roade din grădina lui să nu ajungă în colibele gînditorilor şi în sihăstriile poeţilor. Din această pricină, oricine se simţea chemat să slujească lumea întru spirit putea să trăiască în tihnă — e adevărat, în sărăcie, însă nu în mizerie. Relaţiile dintre cei ce cultivau ogoarele şi cei ce cultivau cuvîntul stăteau sub semnul aceleiaşi spuse din bătrîni: tot ceea ce avem mai bun, ne e dat de zei fără vreo plată.

Un indiciu al vremurilor bune stă în aceea că atunci puterea spritului acţionează pe faţă şi în orice împrejurare. Aşa era aici : în alternanţa anotimpurilor, la slujbele religioase de cinstire a zeilor şi în viaţa oamenilor nu era cu putinţă nici o sărbătoare fără poezie. Înainte de toate, însă poetului îi revenea oficiul de judecător al morţilor, pe care şi-l îndeplinea la oricare ceremonie funebră îndată după prohodirea răposatului. În puterea lui stătea să arunce o privire ca de zeu asupra vieţii stinse şi să o preamărească în versuri precum un scufundător scoate din scoică perla.

De cînd lumea, existau două forme poetice pentru cinstirea morţilor, dintre care cea mai obişnuită era cea elegiacă. Elegia trecea drept o ofrandă cuvenită unei vieţi duse legiuit, între amărăciune şi bucurie, aşa cum ne e dată nouă, oamenilor. Tonul ei era cel al jalei, dar şi al deplinei certitudini ce aduce mîngîiere inimii în suferinţă.

Exista apoi aşa-numitul *eburnum*, rezervat în antichitate pentru cei ce răpuneau monştrii care-şi aveau sălaşul în preajma aşezărilor omeneşti, prin mlaştini şi văgăuni. Clasicul *eburnum* trebuia rostit cu o seninătate sublimă, augustă ; el se încheia prin *admiratio*, în vreme ce dintr-o cuşcă sfărîmată un vultur negru se înălţa în văzduh. Pe

măsură ce vremurile au devenit mai blînde, acest *eburnum* a fost acordat şi celor numiţi promotori sau optimaţi. Poporul a ştiut întotdeauna cine se număra printre aceştia, deşi o dată cu rafinarea vieţii s-au schimbat şi trăsăturile admirate la înaintaşi.

Acum însă s-a întîmplat pentru prima dată să se iste certuri în legătură cu felul cum vorbeau judecătorii celor morţi. Anume, o dată cu alianţele, în oraşe au pătruns şi vrajbele vendetelor din Campagna. Ura s-a extins şi aici cu putere, ca o molimă care găseşte un teren încă neatins de ea. Grupările se atacau noaptea şi cu arme josnice, iar asta numai pentru că Wenzel fusese ucis cu o sută de ani înainte de către Jegor. Dar ce însemnătate mai au motivele, atunci cînd ne cuprinde orbirea. Astfel, în curînd nu mai trecea nici o noapte în care straja să nu dea pe străzi şi prin hanuri de morţi, printre care unii cu răni mişeleşti şi nu de spadă — ba chiar unii tăiaţi în bucăţi cu o furie oarbă.

În aceste lupte, care duceau la o adevărată vînătoare de oameni, la încăierări şi incendieri, partizile au pierdut orice măsură. Curînd aveai impresia că făptaşii aproape că nu se mai considerau oameni, iar limba lor s-a împănat cu vorbe din vocabularul verminei care trebuie înlăturată,

nimicită, stîrpită cu fum. Ei nu se înduplecau să admită că s-a săvîrşit un asasinat decît de către adversari, şi ridicau în slăvi ceea ce partea cealaltă socotea vrednic de dispreţ. Unii considerau că morţii celorlalţi sînt aproape nedemni să fie îngropaţi fie şi noaptea şi fără lumină, dar pentru ai lor cereau să se poarte năframa de purpură, să răsune un *eburnum* şi să zboare vulturul care duce chipul eroilor şi al vizionarilor la zei.

Fireşte, nici unul dintre marii cîntăreţi nu s-a arătat gata de o asemenea profanare, chiar dacă i s-a oferit grămezi de aur. Atunci au fost aduşi flaşnetarii care cîntă pentru danţ pe la tîrnosirile de biserici, precum şi cîntăreţi din ţiteră orbi, care-şi fac vacul la tricliniile din lupanare, înveselind oaspeţii beţi cu cîntări despre scoica Venerei sau despre mîncăul Hercule. Astfel, luptătorii şi barzii erau vrednici unii de ceilalţi.

Se ştie însă că poezia este incoruptibilă. Datorită coloanelor şi porţilor ei invizibile, focurile nimicirii nu pătrund în ea. Cei pomeniţi au fost astfel nişte înşelători înşelaţi, care şi-au făcut iluzia că ofrandele de jertfă de rangul unui *eburnum* ar putea fi o marfă cumpărată cu bani. Am luat parte doar la cea dintîi ceremonie funebră de acest fel şi am văzut întîmplîndu-se ceea ce ne aşteptam să se întîmple. Năimitul care trebuia să păşească peste arcada de foc diafan a poeziei a început de îndată să se bîlbîie şi s-o ia razna. Apoi însă limba i s-a dezlegat şi insul s-a reîntors la iambii josnici ai urii şi ai răzbunării, care pîlpîiau în ţărînă. La acest spectacol am văzut mulţimea în veşmintele sărbătoreşti, roşii, care se poartă la *eburnum*, precum şi magistraţii şi clerul în odăjdii. De obicei cînd se înălţa vulturul, domnea liniştea ; acum, însă, au izbucnit ovaţii sălbatice.

La aceste zbierete ne-a cuprins jalea, iar o dată cu noi şi pe alţii, deoarece simţeam că bunul spirit al strămoşilor de demult părăsise Marina.

11

S-AR mai putea înşira încă multe alte semne prin care se manifesta decăderea. Acestea semănau cu spuzeala ce apare, dispare şi iarăşi revine. Între timp mai erau presărate şi zile senine, în care totul părea ca mai înainte. Tocmai asta era una din măiastrele calităţi ale Marelui Pădurar : el administra frica în doze mici, pe care le sporea mereu şi al căror scop era paralizarea rezistenţei.

Rolul pe care-l juca el în aceste tulburări urzite foarte subtil în pădurile sale era acela al puterii organizatoare, căci în timp ce agenții săi mai mărunți, care lucrau în mijlocul grupărilor de văcari, alimentau anarhia, inițiații pătrundeau în funcții și magistraturi, chiar și în mănăstiri, fiind considerați acolo niște spirite viguroase, care aveau să pună plebea cu botul pe labe. Marele Pădurar se asemăna astfel cu un doctor rău, care mai întîi agravează durerea, pentru ca mai apoi să-i facă bolnavului inciziile pe care și le plănuise în minte.

Evident, printre magistrați existau și capete care-și dădeau seama de jocul acesta, dar le lipsea puterea să-l împiedice. În Marina fuseseră ținute dintotdeauna în solde trupe străine și atîta vreme cît lucrurile se aflaseră în ordine, acestea aduseseră bune servicii. Acum, cînd conflictele ajunseseră pînă pe maluri, fiecare căuta să-i cîștige de partea lui pe lefegii, iar Biedenhorn, comandantul lor, ajunsese peste noapte la mare preț. Te puteai prea puțin bizui pe el să acționeze împotriva unei întorsături care-i era atît de favorabilă ; mai curînd a început să se lase greu și-și ținea trupele în rezervă ca pe o sumă de bani dată cu dobîndă. Se baricadase cu ele într-o veche fortăreață din bastion și trăia acolo ca în sînul lui Avram. Așa își aranjase sub bolta marelui turn o încăpere pentru băutură, unde sta

adăpostit de ziduri, chefuind în voie. Pe geamul multicolor al ferestrei se vedea blazonul lui, două coarne cu deviza :

„Cupa plină ! Ia și-nchină !"

Locuia în această sihăstrie, plin de acea jovială perfidie nordică, subapreciată cu atîta ușurință, și îi asculta cu o îngrijorare bine simulată pe cei veniți să i se jeluiască. La chiolhanuri obișnuia să se aprindă, vorbind despre dreptate și ordine — dar nu era văzut niciodată intervenind cu adevărat. Pe sub mînă avea relații nu numai cu clanurile familiilor, ci și cu căpitanii Marelui Pădurar, pe care-i ospăta la zaiafete pe socoteala Marinei. Cu acești căpitani din păduri el juca obștilor o farsă urîtă. Prefăcîndu-se că are nevoie de ajutor, le trecea căpitanilor și oamenilor lor de strînsură de prin păduri serviciul de pază din districtele regiunii. Cu asta, teama s-a înstăpînit pe deplin și și-a pus masca ordinei.

Contingentele aflate la dispoziția căpitanului erau la început restrînse și fuseseră puse în acțiune izolat, cu rol de jandarmerie. Aceasta s-a făcut în primul rînd cu vînătorii, pe care-i vedeam deseori patrulînd în jurul sihăstriei Rauten și care, din păcate, își luau gustarea de după masă și în bucătăria Lampusei. Erau niște lepădături din codru așa cum scrie la carte, inși mărunți,

clipind mereu şi cu nişte bărbi lungi, negre, pe un obraz ciupit de vărsat ; vorbeau un argo german care-şi însuşise ce-i mai rău în toate limbile şi părea frămîntat din glod îmbibat cu sînge.

I-am văzut înarmaţi cu arme josnice, cu laţuri, capcane şi pumnale încovoiate, cărora le spuneau lăsătoare de sînge ; de cele mai multe ori erau împopoţonaţi de jur împrejur cu animale mărunte. Astfel se năpusteau asupra marilor şopîrle perlate de pe scara noastră de la falezele de marmură ; le prindeau în felul cunoscut din vechime, cu un laţ subţire mînjit cu salivă. Aceste animale frumoase, verzi-aurii, punctate cu steluţe albe luminoase ne bucuraseră adesea ochii, mai ales atunci cînd le zăream în frunzişul rugilor de mure, care acopereau stîncile ca o urzeală de lujeri roşii. Pieile lor erau foarte dorite de curtezanele pe care bătrînul le ţinea pe la conacele sale ; muscadinii şi filfizonii lui puneau să li se facă din aceste piei centuri şi teci fine. Astfel, aceste minunate făpturi verzi erau urmărite fără milă şi cădeau victime ale unor orori cumplite. Da, hingherii ăştia nu-şi dădeau măcar osteneala să le omoare, ci le jefuiau de piele încă vii, lăsîndu-le să fugă ca nişte fantome albe în jos pe stînci, ca să se sfîrşească la poalele acestora în chinuri. Adîncă e ura care arde, în inimile josnice, împotriva frumosului !

Asemenea pozne de braconieri nu erau totuşi decît un pretext pentru a spiona prin curţi şi prin case, dacă nu cumva mai trăieşte prin ele vreun rest de libertate. După aceea se repetau faptele banditeşti, cunoscute din Campagna, iar locatarii erau ridicaţi în timpul nopţii. De unde erau duşi nu se mai întorcea nimeni, iar ceea ce auzeam şuşotindu-se în popor despre soarta lor ne amintea de leşurile şopîrlelor perlate, pe care le găseam jupuite pe stînci, şi ne umplea inima de jale.

Apoi se iveau şi pădurarii, pe care-i vedeai deseori făcîndu-şi de lucru pe coastele cu vii şi pe coline. Se părea că măsoară din nou regiunea, fiindcă puneau să se sape gropi în teren şi plantau pari cu semne runice şi simboluri în formă de animale. Felul în care se mişcau pe cîmp şi pe haturi era încă mai uluitor decît acela al vînătorilor, fiindcă ei trasau limite pe pămîntul cultivat din vechime de parcă ar fi fost pîrloagă, fără să ţină seama nici de drumuri, nici de hotare. Nu salutau nici sfintele chipuri. Cutreierau bogata ţară, ca pe un ţinut nedesţelenit şi lipsit de binecuvîntare.

Din asemenea indicii se putea ghici la ce te mai puteai aştepta de la bătrînul care sta la pîndă în adîncul pădurilor lui. Pe el, care ura plugul, grînele, viţa de vie şi animalele domestice şi căruia îi erau nesuferite aşezările omeneşti în plină lu-

mină, ca și existența umană în văzul lumii, nu-l interesa stăpînirea unor asemenea bogății. Lui îi sălta inima de bucurie abia atunci cînd pe ruinele orașelor înverzea mușchiul și iedera și cînd pe sub bolțile în cruce, crăpate, ale domurilor fîlfîiau din aripi, sub razele de lună, liliecii. Ultimii săi copaci mari trebuiau să-și scalde rădăcinile pe malurile Marinei, iar pe deasupra coroanelor lor stîrcul alb trebuia să se întîlnească cu barza neagră, care zbura dinspre sectoarele de stejari către mlaștină. În pămîntul negru al viilor mistreții trebuiau să scurme cu colții, iar pe iazurile mănăstirilor să dea roată biberii, atunci cînd pe poteci ascunse sălbăticiunile se-ndreaptă în amurg, vîslind cu putere, spre adăposturi. Iar pe margini, acolo unde copacii nu prindeau rădăcini în mlaștini, trebuia ca în primăvară să-și înfigă ciocul sitarul, iar tîrziu toamna sturzul să umble după boabe roșii.

12

MARELUI PĂDURAR nu-i erau dragi nici gospodăriile sătești, nici sihăstriile poeților, nici oricare loc unde se muncea cu chibzuință. Cei

mai buni oameni ce-și aveau sălașul pe teritoriile lui erau încă un soi de inși grosolani, a căror bucurie de a trăi consta în a spiona și a ațîța și care erau devotați bătrînului precum fiii față de tată. Aceștia erau băștinași ai pășunilor, în vreme ce josnicii vînători, pe care-i vedeam la Marina, veneau din niște cătune pe care bătrînul le întreținea în adîncul desișurilor de brazi.

Fortunio, care cunoștea cel mai bine domeniul bătrînului, îmi povestise că aceste cătune erau niște sălașuri formate din colibe înnegrite de vreme — aveau ziduri ridicate din lut și stuf tocat și acoperișuri țuguiate din mușchi veșted. Acolo locuia în deplină libertate, ca în niște vizuini de viezure, un neam de oameni tuciurii. Chiar cînd norodul acesta pribegea pe cine știe unde, în cuiburile și speluncile lui tot mai rămînea o mînă dintre ei, așa cum în cutiile de piper stratul de pe fund este păstrat întotdeauna, pentru aromă.

În aceste funduri de pădure se refugiaseră toți cei scăpați cîndva de la pieire în vremuri de război sau de pace în țară — huni, tătari, țigani, albigenzi și membri ai unor secte eretice de tot felul. Acestora li se alăturaseră cei ce se smulseseră de-a lungul anilor din mîna temnicerilor și a călăilor, grupuri risipite din marile cete de tîlhari venite din Polonia sau de pe Rinul inferior,

precum și femei care nu fac altă muncă decît cu partea de trup pe care se stă și pe care aprozii le mătură, alungîndu-le pe poarta cetății.

Magicienii și vrăjitorii, salvați de rug, își instalau aici vetrele pentru farmece; printre inițiați, venețieni și alchimiști, aceste sate necunoscute treceau drept refugii ale artei negre. În mîna lui Fortunio am văzut un manuscris, provenit de la rabinul Nilüfer, care, izgonit din Smirna, fusese în pribegiile lui și oaspete al așezărilor din păduri. Din scrierea aceasta reieșea că istoria universală se oglindea aici ca în niște băltoace tulburi, pe malurile cărora cuibăreau șobolani. În același manuscris se găsea și cheia pentru unele dintre tainițele lor întunecate; astfel, se spunea că maestrul Villon, alungat din Pérouard, își găsise azil într-unul din aceste cuiburi din desișul de brazi, în care se afla și reședința calicilor numiți în evul mediu *coquillards,* ca și a multor altor bresle de indivizi dubioși. Mai tîrziu, aceștia s-au strămutat în Burgundia, dar desișurile de-aici au rămas întotdeauna un loc de refugiu.

Toată scursura adunată din deosebite părți ale lumii în sînul pădurilor era redată de ele cu dobîndă și cu dobîndă la dobîndă. Din ele ieșeau mai întîi acei josnici vînători, care se ofereau să stîrpească monștrii din case și de pe cîmpii; așa cum socotea Nilüfer, acesta era locul unde pierise fluie-

rașul din Hameln cu copiii. Cu aceste cete, jaful și conflictele se extindeau pretutindeni. Totuși, din păduri proveneau și înșelătorii cilibii, putînd fi găsiți chiar și pe la curțile princiare, care apăreau cu trăsuri și servitorime. În felul acesta, pe căile lumii se revărsa de aici un fluviu de sînge negru. Oriunde se petrecea o fărădelege și o manifestare de invidie, trebuia să se afle de față și un ins din aceste bresle ticăloase — ca și în horele de pe colinele cu spînzurători, unde vîntul îi face pe nenorociți să dănțuie în aer.

Pentru toți aceștia, bătrînul era Marele Șef, căruia îi sărutau pulpana vestonului roșu de vînătoare sau carîmbul cizmei, cînd era călare. La rîndu-i, el se purta cu acest norod după bunul plac și uneori, atunci cînd părea să se fi înmulțit peste măsură, punea să le aninați în copaci, ca niște cocoșari, cîteva duzini. În rest, adunătura putea să locuiască și să se ospăteze pe pămînturile lui după cum îi era cheful.

Ca protector al patriei vagabonzilor, bătrînul avea o putere mare, tainică și ramificată pînă departe și dincolo de hotare, în restul lumii. Întotdeauna, acolo unde zidurile clădirilor, așa cum le înălța ordinea omenească, crăpau, dădea năvală numaidecît progenitura din cuibarul lui, ca un miceliu de ciuperci. Ea uneltea și acționa oriunde slugile refuzau să dea ascultare moștenitorilor

unei gospodării, unde se isca o revoltă pe vase în furtună, unde un rege aflat în război era lăsat în voia soartei.

Numai Marele Pădurar era bine slujit de asemenea forțe. Cînd îi primea în locuința sa de la oraș pe mauretani, era înconjurat de o mulțime de slujitori — vînători în livrea verde, lachei în frac roșu și escarpini negri — de slujbași ai casei și oameni de încredere de tot felul. La asemenea petreceri se simțea o undă din atmosfera de comoditate care-i plăcea bătrînului în pădurile lui ; sala vastă era caldă și strălucitoare — nu ca luminată de razele soarelui, ci de flăcări și de aurul ce sclipește în peșteri.

Așa cum în creuzetele alchimiștilor iradiază diamantul extras din jarul unor cărbuni de rînd, tot astfel în cuiburile din păduri creșteau din cînd în cînd femei de o aleasă frumusețe. Ca toți cei ce trăiau în păduri, femeile acestea erau bunurile lui, iar în alaiul ce-l însoțea în călătorii ducea cu el întotdeauna cîteva lectici. Atunci cînd îi avea ca oaspeți în vreuna din micile lui case din fața porților pe tinerii mauretani și era bine dispus, se întîmpla să scoată la vedere odaliscele, ca și altele dintre lucrurile sale de preț. Poruncea să fie chemate în camera de biliard, unde oaspeții se aflau adunați, după o masă îmbelșugată, la un păhărel de rachiu de ghimber, și li se dădeau bi-

lele, să joace. Atunci trupurile goale puteau fi văzute aplecîndu-se în licărirea roșie pe postavul verde, încovoindu-se și răsucindu-se încet în feluritele poziții cerute de joc. În privința aceasta, din pădurile lui se auzeau lucruri încă mai deșucheate, puse la cale cînd se întorcea după lungi hăituieli pe urmele vulpii, ale cerbului, ale ursului, și cînd chefuia în vreun luminiș împodobit cu arme și coarne de cerb, cocoțat într-un post de pîndă înjghebat din crengi mînjite de sînge.

Pe lîngă toate, aceste femei îi slujeau ca păsări de momeală de cel mai ales soi, pretutindeni unde el era amestecat în vreo afacere. Cine se apropia de înșelătoarele flori răsărite din mlaștină, cădea sub o înrîurire fatală ; de altfel, pe cînd ne aflam printre mauretani, am și văzut prăbușindu-se cîte unul căruia îi surîdea un destin mare — căci în astfel de capcane se prind în primul rînd mințile superioare.

Așa era alcătuit efectivul care urma să populeze ținutul, atunci cînd bătrînul va fi devenit pe deplin stăpîn peste Marina. La fel, cînd grădinile sînt pustiite de dușmani, locul fructelor nobile e luat de lauri, maci și măselarițe. Apoi, în locul aducătorilor de jertfe constînd din pîine și vin, aveau să se ridice pe socluri idolii străini — Diana, redusă în mlaștini la rolul unui simbol al fertilității sălbatice și împopoțonată acolo cu sîni de aur în

formă de ciorchine precum și niște chipuri oribile cu gheare, coarne și colți, care stîrneau spaima și cereau jertfe nevrednice de oameni.

13

AȘA stăteau lucrurile în al șaptelea an după măcelul de la Alta Plana, iar în această campanie am readus relele care pustiau țara. E adevărat, am luat parte și noi doi la campanie și, luptînd în rîndurile cavaleriștilor purpurei, am participat la măcelul din fața trecătorilor — dar numai pentru a ne salva viața, iar în această situație ne preocupa să lovim, nu să reflectăm unde era dreptatea și unde nedreptatea. Cum însă îți e mai ușor să-ți oferi brațul decît inima, gîndul nostru rămînea la acele popoare care-și apărau cu atîta curaj libertatea strămoșească și vedeam în victoria lor mai mult decît un întîmplător noroc în luptă.

La Alta Plana găsisem și găzduire, căci în fața trecătorilor tînărul Ansgar, fiul proprietarului de la Bodan-Alp, căzuse în mîinile noastre și schim-

base cu noi daruri. De pe terasă zăream departe de tot pămîntul de la Bodan-Alp ca o pășune albastră, ascunsă adînc în marea ghețarilor dantelați, iar gîndul că la conacul de-acolo, din vale, erau pregătite la orice ceas pentru noi, ca pentru niște frați, masă și casă, ne dădea un sentiment de siguranță.

După ce am încuiat din nou armele în încăperea ce le era destinată, în casa părinților noștri, sus în Nord, a pus stăpînire pe noi gîndul de a duce o viață purificată de forță și ne-am reamintit de vechile noastre studii. Am venit la mauretani ca să ne luăm cu adînc respect rămas bun și am fost transferați în tagma festivă, dîndu-ni-se panglica neagră-roșie-neagră. Ca să urcăm pînă sus în ierarhia acestui ordin nu ne lipsea desigur nici curajul, nici capacitatea de judecată. Ne-a fost însă refuzat darul de a privi în jos spre suferințele celor slabi și anonimi, așa cum privesc senatorii, de pe băncile lor, în arenă. Dar cum s-o faci, cînd cei slabi nesocotesc legea și, orbiți, deschid cu propria-le mînă zăvorul tras spre apărarea lor ? Iată de ce nu le puteam face nici un fel de reproșuri nici mauretanilor, căci dreptatea și nedreptatea erau acum pe de-a-ntregul amestecate, serbările se arătau nu prea vesele, iar vremurile erau coapte pentru lucruri de spaimă. Ordinea omenească se aseamănă cu cos-

mosul prin aceea că, pentru a se naşte din nou, trebuie să se scufunde din cînd în cînd în foc.

Am făcut aşadar bine că ne-am îndepărtat de conflictele în care nu se putea cîştiga nici o faimă, şi ne-am întors în pace la Marina, ca să ne dedicăm pe malurile luminoase florilor, în ale căror trecătoare semne multicolore se odihneşte, ca în nişte tainice hieroglife, eternitatea, şi care se aseamănă cu orologiile pe care se poate citi întotdeauna ceasul exact.

Dar casa şi grădina abia fuseseră aranjate, iar munca noastră propăşea în aşa fel încît se şi arătau primele ei roade, cînd licărirea pîrjolurilor de pe frontul Campagnei a şi început să pîlpîie în sus, spre falezele de marmură. Cînd harababura a cuprins şi Marina, ne-am văzut siliţi să strîngem veşti ca să ne punem la curent cu felul şi gravitatea pericolului.

În Campagna îl aveam pe bătrînul Belovar, căruia îi ziceam în glumă „arnăutul" şi de care dădeam adesea în bucătăria Lampusei. Venea aici cu buruieni şi rădăcini rare, pe care femeile lui le scoteau din pămîntul gras al păşunilor şi pe care Lampusa le usca pentru băuturile şi mixturile ei. Din această pricină ne împrietenisem cu el şi goleam împreună cîteva oale cu vin, stînd pe banca din tinda bucătăriei. Puteai să ai deplină încredere în dînsul în ceea ce priveşte toate numele

date de popor florilor, dintre care el ştia să recunoască un mare număr ; îl ascultam cu plăcere, ca să ne îmbogăţim lista de sinonime. Cunoştea şi locul unde creşteau soiuri rare — ca ouăle-popii, care înfloresc în tufe cu miros de ţap, sugătoarea, al cărui limb are forma corpului omenesc, şi floarea-cucului, ale cărei flori se aseamănă cu ochiul panterei. Aşa se făcea că îl rugam deseori să ne însoţească, atunci cînd adunam plante dincolo de stîncile de marmură. Cunoştea acolo toate drumurile şi potecile pînă la păduri ; iar atunci cînd s-au stabilit aici văcarii, tovărăşia lui s-a arătat în primul rînd a fi o protecţie sigură.

În bătrînul acesta se întrupau bunurile cele mai de preţ pe care le aveau de oferit pămînturile păşunilor — fireşte, de altă natură decît acelea imaginate de muscadini, care credeau că descoperiseră în poporul văcarilor pe omul ideal celebrat de ei în versuri trandafirii. Bătrînul Belovar era septuagenar, înalt, slab, avea o barbă albă care contrasta ciudat cu părul negru de pe cap. Pe chipul lui îţi atrăgeau atenţia cu deosebire ochii negri, care învăluiau terenul pînă departe, iscodindu-l cu agerime de şoim, dar care la mînie străluceau ca privirea lupului. Bătrînul purta inele de aur în urechi şi era gătit cu o basma roşie şi o centură tot roşie, care lăsa să se vadă mînerul şi vîrful unui pumnal. Pe lemnul pră-

selelor acestei arme vechi erau săpate unsprezece crestături vopsite în roşu cu zeamă de roibă.

Cînd l-am cunoscut, bătrînul tocmai îşi luase a treia nevastă, o femeiuşcă de şaisprezece ani, pe care o ţinea cît se poate de bine şi desigur o şi bătea, cînd era beat. Atunci cînd se pornea să vorbească despre luptele iscate de vendetă, ochii lui începeau să arunce scîntei, iar noi înţelegeam că inima duşmanului îl atrăgea ca un magnet nemaipomenit de puternic, atîta vreme cît bătea vie, şi că amintirea acestor acte de răzbunare făcea din el un cîntăreţ, aşa cum existau atîţia prin Campagna. Cînd oamenii beau acolo, în jurul focului, închinînd pentru zeii păstoreşti, se întîmpla adesea ca unul din cerc să se ridice şi să proslăvească în cuvinte inspirate omorul săvîrşit de el asupra duşmanului.

Cu timpul, ne-am obişnuit cu bătrînul şi-l priveam cu drag, aşa cum suporţi cu plăcere lîngă tine un cîine devotat, deşi firea de lup continuă să mocnească în sîngele lui. Chiar dacă sălbaticul foc subteran ardea cu flăcări în el, totuşi firea lui era curată, lipsită de orice trăsătură vrednică de ocară, din care pricină şi ura forţele întunecate ce răzbăteau din păduri în Campagna. De altfel am şi observat în curînd că această viaţă aspră nu era lipsită de virtuţi ; binele era în ea mai fierbinte decît îl cunoşteam în oraşe. Astfel, prietenia se arăta a fi în sufletul lui mai mult decît un sentiment ; ardea cu vîlvătăi, tot atît de neşovăielnică şi de neîmblînzită ca şi ura. Am simţit-o şi noi, atunci cînd fratele Otho l-a scăpat pe bătrîn cu obrazul curat dintr-o afacere urîtă, în care-l încurcaseră în primii ani avocaţii din Marina. Din clipa aceea Belovar a început să ne închidă în inima lui, iar ochii săi se luminau încă de departe, cînd ne vedea.

În curînd a trebuit să ne ferim a ne exprima în preajma lui vreo dorinţă, fiindcă ar fi fost în stare să se vîre pînă şi în cuibul condorului, ca să ne facă o bucurie, aducîndu-ne puii acestuia. Puteam dispune de el în orice clipă ca de o armă bună, pe care o ţii în mînă ; am recunoscut în el acea forţă de care dispunem atunci cînd un altul ni se dăruieşte cu trup şi suflet şi pe care oamenii o pierd o dată cu progresul civilizaţiei.

Astfel, numai datorită prieteniei lui Belovar ne simţeam bine apăraţi de primejdiile ce ameninţau dinspre Campagna. În unele nopţi, cînd şedeam liniştiţi la lucru în bibliotecă şi în herbariu, licărirea incendiilor împurpura muchea falezelor de marmură. De multe ori fărădelegile ne erau atît de aproape, încît, cînd bătea vîntul de nord, larma lor răzbătea pînă sus la noi. Auzeam atunci izbiturile berbecelui cu care era sfărîmată poarta vreunei gospodării şi mugetul jalnic al vitelor din

grajdurile cuprinse de flăcări. Vîntul ne aducea încoace și hărmălaia stinsă a vocilor și sunetul clopotelor trase în micile capele de casă — iar cînd toate acestea amuțeau deodată, urechea continua să stea încă multă vreme la pîndă în noapte.

Știam totuși că sihăstria noastră de la Rauten nu era amenințată de nici o nenorocire, atîta vreme cît bătrînul văcar locuia în stepă cu neamurile lui sălbatice.

14

PE frontul dinspre Marina al falezelor de marmură puteam conta, dimpotrivă, pe sprijinul unui călugăr creștin, pater Lampros de la mănăstirea Maria Lunaris, venerată în popor ca *Falcifera* (purtătoarea de seceră). În acești doi bărbați, văcarul și monahul, ieșea la iveală diferențierea pe care pămîntul o determină între oameni nu mai puțin decît între plante. În bătrînul erou al vendetei trăiau pîrloagele pășunilor, în care nici un fier de plug încă n-a tăiat vreodată brazdă, așa cum în preot trăia pămîntul

afînat al viilor, mărunțit de-a lungul a sute de ani prin grija mîinii omenești pînă la finețea nisipului din clepsidră.

Despre pater Lampros au auzit mai întîi de la cei din Upsala, și anume de la Ehrhardt, care lucra acolo în calitate de custode al herbariului și care ne aproviziona cu material pentru lucrările noastre. Pe vremea aceea ne ocupam cu modul în care se segmentează, prin poziția axelor, cercul ce se află la baza tuturor figurilor organice — și în ultimă instanță cu cristalismul, care dă invariabil sens creșterii, așa cum cadranul dă sens arătătoarelor ceasului. Într-un rînd Ehrhardt ne-a comunicat că aproape de noi, la Marina, locuiește însuși autorul frumoasei opere despre simetria fructelor — Phyllobius, pseudonim sub care se ascundea numele adevărat al lui pater Lampros. Cum această veste ne-a trezit curiozitatea, i-am făcut călugărului o vizită la mănăstirea Falciferei, după ce îi scrisesem un bilețel.

Mănăstirea se afla atît de aproape de noi, încît de la schitul Rauten îi puteam vedea vîrful turnului. Biserica mănăstirii era loc de pelerinaj, iar drumul către ea ducea peste pășuni domoale pe care pomii bătrîni se îmbrăcaseră atît de splendid în veșmîntul lor floral, încît pe albul acestora nu se ivea aproape nici o frunzuliță verde. Fiind dimineață, în grădinile răcorite de vîntul

dinspre lac nu se vedea nici un om, şi totuşi forţa ce trăia în flori însufleţea în aşa măsură atmosfera, încît aveai impresia că păşeşti prin grădini vrăjite. Curînd am văzut în faţa noastră mănăstirea, care ne privea de departe, de pe o colină, cu biserica ei construită într-un stil luminos. Am auzit încă de departe răsunînd orga, care acompania cîntecul pelerinilor întru cinstirea icoanei.

Cînd, conduşi de portar, am trecut prin biserică, ne-am înclinat şi noi în faţa icoanei făcătoare de minuni. Am privit femeia înaltă stînd pe un tron de nouri, cu picioarele odihnindu-se pe un scăunel aşezat pe o lună subţire, în a cărei seceră era zugrăvit un chip ce privea spre pămînt. Divinitatea era astfel înfăţişată ca o putere ce tronează peste cele schimbătoare şi e venerată ca una ce dăruieşte şi armonizează.

În claustrum ne-a întîmpinat fratele circulator, care ne-a condus în biblioteca aflată sub conducerea lui pater Lampros. Aici obişnuia acesta să-şi petreacă orele destinate lucrului şi tot aici, înconjuraţi de foliante groase, am stat de multe ori discutînd cu el. Cînd am păşit prima dată pe uşă, l-am văzut pe pater, care tocmai venise din grădina mănăstirii, stînd în încăperea tăcută, cu o inflorescenţă de săbiuţă în mînă. Purta încă pe cap pălăria de castor cu boruri late, iar pe mantia

albă juca lumina multicoloră ce cădea prin ferestrele coridorului boltit.

Pater Lampros era un bărbat ce putea să aibă în jur de cincizeci de ani, de statură mijlocie şi cu membre delicate. Cînd ne-am apropiat, ne-a cuprins frica, fiindcă faţa şi mîinile acestui călugăr ni s-au părut neobişnuite şi uimitoare. Aveai impresia, dacă mă pot exprima astfel, că aparţin unui cadavru şi era greu de crezut că în ele se aflau sînge şi viaţă. Păreau modelate dintr-o ceară fină — astfel că jocul mimicii răzbătea la suprafaţă încet şi se manifesta mai mult prin licăriri decît în trăsăturile feţei. Tot aşa, cînd ridica în timpul convorbirilor mîna, gestul avea o rigiditate ciudată şi dădea impresia de siluetă schiţată. Şi, totuşi, în trupul acesta se mişca un fel de agilitate gingaşă, ascunsă în el întocmai ca o respiraţie uşoară ce dă viaţă unei păpuşi. Nu-i lipsea nici voioşia.

După ce l-am salutat, fratele Otho, ca să laude icoana, i-a spus că el găseşte reunindu-se în ea, într-un chip superior, farmecul Fortunei cu cel al Vestei — la care călugărul şi-a plecat faţa cu gesturi de politeţe, spre podea, după care şi-a ridicat-o spre noi, surîzînd. A fost ca şi cînd, după ce reflectase la el, acceptase scurtul cuvînt ca pe o ofrandă.

Din această trăsătură și din multe altele am dedus că pater Lampros evita vorbăria; prin tăcere era mai convingător decît prin vorbe. Așa se comporta și în domeniul științei, în care se număra printre maeștri, fără a lua parte la polemicile diverselor școli. Principiul său era că *orice* teorie din istoria naturii reprezintă o contribuție la geneză, fiindcă în toate epocile spiritul omenesc concepe din nou creațiunea și că în orice interpretare nu trăiește mai mult adevăr decît într-o frunză, care se desface ca să piară de îndată. Din acest motiv își și luase numele de Phyllobius, „cel ce trăiește în foi" — cu acel ciudat amestec de modestie și vanitate care-i era propriu.

Că lui pater Lampros nu-i plăcea să contrazică era tot un semn de politețe, așa cum aceasta se desăvîrșise în felul său de a fi pînă la o finețe plină de distincție. Totodată, superioritatea fiind de partea lui, el proceda în așa fel, încît accepta cuvîntul partenerului și i-l înapoia, confirmîndu-l într-un sens mai înalt. Așa răspunsese și la salutul fratelui Otho, iar în răspunsul său se afla nu numai acea bunătate pe care un cleric o cîștigă și o sporește în cursul anilor ca pe un vin nobil, ci și curtoazie, așa cum e cultivată în casele aristocraților, unde îi înzestrează pe apartenenți cu o a doua natură, mai sprintenă. În acest răspuns se găsea și mîndrie — fiindcă atunci cînd domnești, ai dreptul să dai sentințe, iar părerile ți le fundamentezi pe acest drept.

Se spunea că pater Lampros se trage dintr-o veche familie burgundă, dar el nu vorbea niciodată despre trecut. Din perioada petrecută în lumea laică păstrase un inel cu sigiliu, în a cărui cornalină roșie era gravată o aripă de grifon, avînd dedesubt, ca deviză a stemei, cuvintele „răbdarea mea pricină are". Și aceste cuvinte trădau cei doi poli ai firii sale — modestie și mîndrie.

Curînd am devenit oaspeți obișnuiți ai mănăstirii Falciferei, petrecîndu-ne timpul fie în grădina cu flori, fie în bibliotecă. În modul acesta *Florula* noastră s-a îmbogățit mult mai repede decît pînă atunci, deoarece pater Lampros colecționa de mulți ani la Marina, și noi nu plecam niciodată de la dînsul fără un vraf de foi de ierbar, pe care făcuse însemnări cu propria mînă și care toate erau niște mici opere de artă.

Această colaborare o avut o înrurire favorabilă și asupra lucrărilor noastre privind poziția axelor, căci un plan cîștigă mult, atunci cînd poți cumpăni asupra lui, într-un sens și altul, cu un spirit ales. În privința aceasta ne-am format impresia că pater Lampros s-a făcut părtaș la opera noastră, cu totul pe neobservate și fără nici o ambiție de autor. El nu numai că poseda cuno-

ştinţe întinse asupra fenomenelor, ci şi ştia să ne prilejuiască momente de mare elevaţie, în care semnificaţia propriei noastre munci ne străbătea ca un fulger.

Astfel, într-o dimineaţă ne-a condus pe un povîrniş cu flori, unde grădinarii mănăstirii pliviseră în zori, într-un loc peste care era întinsă o pînză roşie. Era de părere că salvase acolo de sapa prăşitorilor o plantă cu care să ne bucure ochii — dar cînd a îndepărtat pînza, n-a apărut nimic altceva decît o tufă tînără de patlagină din acel soi căruia Linnaeus i-a dat numele de *major* şi care se găseşte pe toate drumurile călcate vreodată de un picior omenesc. Totuşi, cînd ne-am aplecat şi am cercetat-o cu atenţie, ni s-a părut că planta crescuse neobişnuit de mare şi de simetrică ; rotunjimea ei era aidoma unui cerc verde, pe care frunzele ovale îl segmentau şi-l mărgineau în zigzag şi în mijlocul căruia se ridica sclipitor punctul de creştere. Plăsmuirea părea tot atît de proaspătă şi delicată în carnea ei, pe cît era de indestructibilă în strălucirea spirituală a simetriei. Ne-a trecut un fior ; am simţit cum plăcerea de a trăi şi plăcerea de a muri s-au făcut în noi una ; cînd ne-am ridicat, am privit chipul surîzător al lui pater Lampros. Ne dezvăluise un misteriu.

Aveam motive să preţuim timpul pe care pater Lampros ni-l dăruia din orele lui libere cu atît mai mult, cu cît numele său se bucura de mare consideraţie printre creştini, iar mulţi, care nădăjduiau să primească sfat şi mîngîiere, se apropiau de dînsul. Îl îndrăgeau însă şi dintre aceea care se închinau celor doisprezece zei, sau care se trăgeau din Nord, unde zeităţile din familia Asen erau venerate în săli vaste, sau în dumbrăvi îngrădite. Şi lor, cînd veneau la el, pater le împărtăşea din aceeaşi forţă, numai că nu în forma preoţească. Fratele Otho, care cunoştea multe temple şi misterii, spunea adesea că lucrul cel mai de mirare la acest spirit era faptul că ştia să reunească cunoaşterea atît de elevată, cu regula strictă. Fratele Otho era de părere că dogma însoţeşte cu siguranţă şi gradele spiritualizării, întocmai cum un veşmînt e brodat, pe primele trepte, cu aur şi purpură, iar mai apoi cîştigă cu fiecare pas sub aspectul calităţii invizibile, în vreme ce modelul se pierde treptat în lumină.

Datorită încrederii pe care toate forţele ce acţionau la Marina i-o acordau, pater Lampros era iniţiat pe deplin în mersul lucrurilor. El avea, desigur, o perspectivă mai cuprinzătoare decît oricare altul asupra jocului ce se desfăşura acolo, şi de aceea ni se părea ciudat că nu se lăsa tulburat în nici un fel în viaţa lui monahală. Mai mult chiar, se părea că în măsura în care

pericolul se apropia, în aceeaşi măsură fiinţa lui devenea mai senină şi lumina mai puternic.

Stînd la focul din butuci de vie de la sihăstria noastră, vorbeam adesea despre asta — căci în vremurile de primejdie asemenea spirite se ridică, din mulţimea şovăitoare, ca nişte turnuri. Ne întrebam cîteodată dacă nu cumva el socoteşte pieirea ajunsă prea departe, ca s-o mai poată lecui, sau dacă modestia şi mîndria lui nu-l împiedicau să intervină în disputa dintre partide, fie cu vorba, fie cu fapta. Totuşi, fratele Otho a nimerit, desigur, raţionamentul cel mai bun atunci cînd a spus că pentru naturi ca ale lui pater Lampros nimicirea răului e de prisos, ele fiind create să intre în miezul cel mai fierbinte al focului, ca printr-un portal în casa părintească. El, care trăia aidoma unui visător înăuntrul zidurilor de mănăstire, era poate singurul dintre noi toţi ce se afla în plină realitate.

Oricum ar fi fost, dacă pater Lampros nu era preocupat de propria lui securitate, se arăta în schimb sincer îngrijorat pentru noi. De multe ori ne soseau biletele lui, pe care le semna Phyllobius, cu îndemnul de a ne duce în excursie colo, sau dincolo, după o floare rară, care tocmai înflorea. Bănuiam că voia să ne ştie în anumite ceasuri plecaţi în locuri depărtate şi procedam în con-

secinţă. Alegea această formă, deoarece afla multe sub peceţi inviolabile.

Ne-a mai izbit faptul că, atunci cînd nu ne găseau în sihăstrie, trimişii săi ne transmiteau aceste scrisori prin Erio, şi nu prin Lampusa.

15

CÎND valul nimicirii a început să se izbească mai puternic de falezele de marmură, amintirile perioadei petrecute la mauretani au reînviat în noi şi ne-am gîndit la soluţia forţei. Puterile de la Marina se ţineau încă în echilibru în aşa fel, încît o forţă neînsemnată din afară putea fi hotărîtoare, căci atîta vreme cît clicile de familie se luptau între ele, iar Biedenhorn cu mercenarii lui stătea la îndoială, Marele Pădurar dispunea de un personal restrîns.

Am chibzuit ca, împreună cu Belovar şi neamurile lui, să-i vînăm noaptea pe vînători, iar pe toţi cei ce aveau să ne cadă în mînă să-i spînzurăm sfîrtecaţi la răscruci, pentru ca astfel să vorbim nerozilor din satele desişurilor de brazi

în singura limbă pe care o înțelegeau. În timp ce făuream asemenea planuri, bătrînul își sălta pumnalul lat în teaca lui, ca într-o hîrjoană de dragoste, și stăruia să ascuțim bine capcanele de fier și să lăsăm cîinii gonași să flămînzească, pînă cînd mirosul de sînge îi va face să-și tîrască limbile roșii pe pămînt. Atunci simțeam și noi că puterea instinctului ne trecea prin mădulare ca un fulger.

Cînd însă analizam mai temeinic situația în bibliotecă sau în herbariu, ne hotăram tot mai ferm să rezistăm numai prin pura forță spirituală. După Alta Plana credeam a fi înțeles că există arme mai puternice decît cele ce taie sau sfredelesc, totuși cînd și cînd recădeam ca niște copii în acea lume mai veche, în care frica era atotputernică. Nu cunoșteam încă deplina suveranitate asupra lui însuși dăruită omului.

În această privință, relațiile cu pater Lampros au fost pentru noi extrem de prețioase. Firește, ne-am fi decis și din îndemnul propriei noastre inimi, în sensul vederilor cu care ne întorsesem la Marina; și totuși un altul ne-a dat ajutor pentru a ne feri de o abatere. Apropierea unui bun învățător ne inspiră ceea ce vrem și noi în fond și ne face în stare să fim noi înșine. De aceea, în inima noastră, un exemplu nobil trăiește

adînc, fiindcă datorită lui bănuim de ce sîntem în stare.

Astfel, la Marina a început pentru noi o perioadă ciudată. În vreme ce nelegiuirea năpădea ținutul cum se lățește un miceliu de ciupercă într-un lemn găunos, ne-am cufundat din ce în ce mai adînc în misterul florilor, iar corolele acestora ni s-au părut mai mari și mai luminoase decît oricînd. Mai ales, însă, ne-am continuat lucrul în domeniul limbii, căci am recunoscut în cuvînt spada magică, la strălucirea căreia puterea tiranilor pălește. Cuvîntul, libertatea și spiritul formează o trinitate de nedespărțit.

Pot spune că osteneala ne-a fost de folos. În unele dimineți ne trezeam foarte voioși și simțeam pe limbă gustul plăcut de care are parte omul cînd se află într-o stare de sănătate deplină. Atunci nu ne era greu să dăm un nume lucrurilor și ne mișcam în schitul Rauten ca într-un spațiu ale cărei chilii aveau încărcătură magnetică. Străbateam încăperile și grădina ca într-o beție și amețeală subtilă și ne puneam bilețelele din cînd în cînd pe cămin.

În asemenea zile, cînd soarele era în creștetul cerului, ne duceam pe creasta stîncilor de marmură. Pășeam peste hieroglifele neînțelese ale viperelor-lance, pe poteca șerpilor, și urcam treptele

scării de piatră, care sclipea în lumină. De pe cea mai înaltă muchie a stîncilor, care lumina orbitor în amiază, pînă departe, priveam îndelung peste țară, iar privirile noastre îi căutau mîntuirea în fiecare cută, în fiecare povîrniș. Atunci parcă ne cădea de pe ochi un văl și o înțelegeam, așa cum viețuiesc lucrurile în poezii, în strălucirea caracterului ei indestructibil.

Cu bucurie ne dădeam seama de adevărul că distrugerea nu-și află lăcaș în elemente și că amăgirea ei alunecă la suprafață ca niște fantasme de ceață, care nu rezistă soarelui. Atunci aveam această intuiție: dacă am fi trăit în acele celule, care sînt indestructibile, la fiecare fază a distrugerii am fi trecut ca prin porți deschise dintr-o încăpere sărbătorească în alta mereu mai strălucitoare.

De multe ori, cînd ședeam pe înălțimea falezelor de marmură, fratele Otho spunea că *acesta* e sensul vieții — să repete creațiunea în cele trecătoare, așa cum copilul repetă în joacă munca tatălui. Acesta e sensul semănăturilor și al zămislirii, al construirii și al ordinei, al picturii și al poeziei, anume ca în ele să se vestească opera cea mare, precum în niște oglinzi din sticlă colorată, care se face îndată fărîme.

16

CU drag ne amintim de zilele noastre mîndre. Însă nu trebuie să le trecem sub tăcere nici pe acelea în care josnicia punea stăpînire pe noi. În unele ceasuri de slăbiciune distrugerea ne apărea cu un chip înspăimîntător, întocmai ca acele figuri ce se văd în templele zeilor răzbunători.

Existau pentru noi chiar și unele dimineți în care pășeam șovăind prin schitul Rauten și stăteam cu întristare pe gînduri în herbariu și în bibliotecă. Atunci obișnuiam să închidem bine obloanele și citeam la lumina lămpii file și scriituri îngălbenite, care ne însoțiseră cîndva în unele călătorii. Ne mai uitam prin scrisori vechi și deschideam spre mîngîiere cărți de căpătîi, din care ne dăruiau căldură inimi putrezite cu multe veacuri înainte. Tot astfel, arșița marilor veri ale pămîntului continuă să trăiască în vinele negre ale cărbunilor.

În asemenea zile, dominate de spleen, închideam și ușile ce duceau în grădină, fiindcă parfumul proaspăt al florilor era pentru noi prea intens. Seara, îl trimiteam pe Erio în bucătăria din stîncă, pentru a-i cere Lampusei să umple un ulcior cu acel vin ce fusese tescuit în anul cometei.

Cînd apoi focul din butuci de vie începea să ardă cu flăcări în cămin, puneam deasupra acestuia, după un obicei însușit în Britania, amforele cu parfumuri. Pentru așa ceva obișnuiam să adunăm petale, așa cum se succedau de-a lungul anotimpurilor, și, după ce le uscam, le presam în vase pîntecoase. Cînd ridicam iarna capacele amforelor, florile multicolore erau de mult pălite și veștede ca mătasea îngălbenită și purpura decolorată. Dar din otava asta de flori se înălța un parfum diafan, minunat, întocmai ca amintirea răzoarelor de rozete și a grădinilor de trandafiri.

La aceste ceremonii triste aprindeam și grele lumînări din ceară de albine. Le aveam încă din darul de rămas-bun pe care ni-l făcuse cavalerul provensal Deodat, care căzuse de mult în sălbaticii munți Taurus. La lumina lor, ne aminteam de acest prieten nobil și de ceasurile de seară, cînd stătusem la taifas cu el pe înaltul zid circular de pe insula Rodos, în vreme ce soarele apunea pe cerul fără nori al Mării Egee. O dată cu apusul, în oraș răzbătea o blîndă adiere din portul cu galere. Apoi dulcele parfum al rozelor se amesteca treptat cu mireasma smochinilor, iar în briza marină se topea esența îndepărtatelor coline acoperite cu păduri și flori sălbatice. Însă mai puternic era mirosul minunat ce se înălța din

șanțuri, pe fundul cărora înfloreau, ca niște perne galbene, romanițe.

O dată cu el se ridicau cele din urmă albine, grele de miere, și zburau prin crăpăturile din zid și breșele crenelelor spre stupii din micile grădini. Zumzetul lor beat ne-a desfătat de-atîtea ori, în vreme ce ședeam pe bastionul acelei Porta d'Amboise, încît, la despărțire, Deodat ne-a dăruit pentru drum o cantitate din ceara lor — „ca să nu uitați zumzăitoarele de aur de pe insula rozelor". Și într-adevăr, cînd ardeau lumînările, din fitilurile lor se împrăștia o aromă uscată de mirodenii și de flori ce cresc în grădinile sarazinilor.

Așa goleam paharul pentru prieteni vechi și îndepărtați și pentru țările acestei lumi. Pe toți ne cuprinde spaima, cînd simțim răsuflările morții. Atunci mîncăm și bem, întrebîndu-ne cît timp vom mai avea un loc la aceste mese. Fiindcă pămîntul este frumos.

Totodată ne apăsa un gînd, familiar tuturor celor ce lucrează la opere ale spiritului. Ne petrecusem cîțiva ani ca să studiem plantele și nu crutasem nici timp, nici osteneală. Jertfisem de asemenea și partea noastră din moștenirea părintească. Acum ne cădeau în poală primele fructe coapte. Mai erau apoi scrisorile, însemnările, notițele și ierbarele, jurnalele din anii de război și

călătorie și îndeosebi materialele despre limbă, pe care le alcătuisem din multe mii de pietricele și al căror mozaic progresase pînă departe. Din aceste manuscrise tipărisem puțin, căci fratele Otho era de părere că a face muzică în fața surzilor este o treabă prostească. Trăiam vremuri în care autorul e condamnat la singurătate. Și totuși, în stadiul acesta, am fi văzut cu plăcere tipărite cîteva lucrări — nu de dragul faimei, care e o formă a amăgirii nu mai puțin decît clipa, ci fiindcă în tipar se află pecetea lucrului încheiat și de neschimbat, la vederea căruia pînă și singuraticul simte încîntare. Plecăm cu inima mai ușoară, atunci cînd lucrurile se află în bună rînduială.

Cînd ne cuprindea teama de soarta filelor noastre, ne aduceam adesea aminte de calmul senin al lui Phyllobius. Totuși noi trăiam cu desăvîrșire altfel pe lume. Nouă ni se părea ceva prea greu să ne despărțim de operele noastre, în care ne întrețesusem și ni se aflau rădăcinile. Aveam totuși spre mîngîiere oglinda lui Nigromontanus, la privirea căreia ne înseninam atunci cînd ne stăpînea o asemenea stare sufletească. Făcea parte din moștenirea lăsată de bătrînul meu profesor, iar însușirea ei consta în aceea că, trecînd prin ea, razele solare se concentrau într-un focar foarte puternic. Lucrurile aprinse cu acest grăunte de

foc treceau în veșnicie într-un mod despre care Nigromontanus spunea că cel mai bine poate fi comparat cu distilarea pură. El învățase această artă în mănăstirile din Orientul îndepărtat, unde se ard tezaurele celor morți, pentru a-i însoți în eternitate. Părerea lui era că, la fel, tot ceea ce lua foc cu ajutorul acestei oglinzi se înalță în invizibilitate, aflîndu-se în mult mai mare siguranță decît la adăpostul unor uși ferecate. Printr-o flacără fără fum și fără nici o vulgară roșeață te strămuți în imperii aflate dincolo de nimicire. Nigromontanus numea asta securitatea în neființă, iar noi ne-am hotărît s-o conjurăm atunci cînd avea să vină ceasul pieirii.

De aceea prețuiam oglinda ca pe o cheie ce descuie încăperi sublime, iar în astfel de seri deschideam cu grijă caseta albastră în care se afla, ca să ne bucurăm de scînteierea ei. Atunci, sticla din cristal de munte pur, încadrată de un cerc de chihlimbar, strălucea viu în lumina luminărilor. Pe cadru, Nigromontanus gravase în rune solare o deviză, vrednică de temeritatea lui :

„Și chiar de s-ar sparge pămîntul în țăndări,
Ni-i foc și jar luminos transformarea."

Pe partea opusă erau zgîriate, în caractere pali, mărunte ca niște piciorușe de furnică, numele a trei văduve de regi, care se urcaseră cîntînd, la

ceremonia funebră, pe rug, după ce fusese aprins de mîna unui brahman cu ajutorul acestei oglinzi.

Lîngă oglindă se mai afla o lampă mică, şlefuită tot din cristal de munte şi împodobită cu semnul Vestei. Rostul ei era să menţină puterea focului în ceasurile cînd soarele era departe sau în clipe de mare grabă. Cu această lampă, şi nu cu faclele, a fost aprins rugul şi la Olympia, atunci cînd Peregrinus Proteus, care a primit mai tîrziu numele de Phoenix, a sărit în focul deschis, ca să se unească astfel cu eterul, în văzul unei uriaşe mulţimi de oameni. Lumea îl cunoaşte pe acest bărbat şi fapta lui sublimă numai prin mincinoasa caricatură datorată lui Lucian.

Orice armă bună are o putere magică ; numai văzînd-o, ne simţim într-un chip minunat mai tari. Aşa se întîmpla şi cu oglinda lui Nigromontanus : fulgerarea ei ne prezicea că nu aveam să pierim în întregime, da, că tot ceea ce era mai bun în noi se află la adăpost de forţele vulgare. Puterile noastre superioare rămîn inviolabile, ca în nişte castele de cristal.

Fireşte, pater Lampros zîmbea şi ne atrăgea atenţia că există sarcofage şi pentru spirit. Dar ora nimicirii trebuia să fie ora vieţii. Aşa putea să vorbească un preot, care se simţea atras de moarte ca de nişte cataracte îndepărtate, în ale căror flamuri de ape învîrtejite se desfac curcubeie.

Noi însă ne aflam în plenitudinea vieţii şi simţeam o mare nevoie de a vedea semne pe care să le recunoască şi ochii trupeşti. Pentru noi, muritorii, lumina unică şi invizibilă străluceşte abia în diversitatea culorilor.

17

NE-A izbit faptul că acele zile, în care ne copleşea spleenul, erau şi zile de ceaţă, cînd ţara îşi pierdea chipul senin. Atunci, negurile năvăleau din păduri ca din cuhnii blestemate şi tălăzuiau în straturi late peste Campagna. Se izbeau ca de un dig de falezele de marmură, iar cînd soarele se ridica, împingeau fluvii leneşe în valea care dispărea curînd în aburul alb, pînă la vîrful domurilor.

Pe o astfel de vreme ne simţeam jefuiţi de puterea ochilor şi ni se părea că nefericirea se strecoară în ţară ca sub o mantie deasă. De aceea făceam bine atunci cînd ne petreceam ziua în casă, cu lumini aprinse şi bînd vin ; şi totuşi, adesea ne simţeam îmboldiţi să ieşim. Ni se părea

că afară uneltesc „viermii de foc“ și că, totodată, țara își schimbă forma — ca și cînd realitatea ei s-ar micșora. Din acest motiv, deseori ne decideam să plecăm în excursie chiar și în zilele cu ceață, cercetînd mai ales întinderile de pășuni. Întotdeauna ne propuneam să găsim o anumită plantă ; căutam, dacă mă pot exprima astfel, să ne ținem pînă și în haos de minunata operă a lui Linnaeus, care constituie unul din turnurile cu coloane, de pe care spiritul îmbrățișează cu privirea zonele vegetației sălbatice. În acest sens, o plantă foarte mică, pe care o culegeam, ne dăruia adesea o lumină mare.

Se mai adăuga și altceva, ceva ce-aș putea spune că era un lucru rușinos — anume, în adunătura din pădure nu mai vedeam un adversar. În acest sens, ne bizuiam mereu pe faptul că eram la „vînătoare“ de plante, nu în luptă, astfel că era firesc să evităm răutatea vulgară, așa cum ocolești în drum mlaștinile și animalele sălbatice. Asta însemna că refuzam poporului de lemurieni libertatea de a-și aplica voința. Niciodată asemenea forțe nu trebuie să ne influențeze legea în așa măsură, încît să pierdem din ochi adevărul.

În asemenea zile treptele scării ce ducea pe stîncile de marmură erau umezite de ceață, și vînturi reci azvîrleau negurile în jos, peste ele. Deși se schimbaseră multe pe întinderile de pășuni, vechile poteci ne erau încă bine cunoscute. Ele șerpuiau printre ruinele unor gospodării bogate, învăluite acum de un miros rece de incendiu. În grajdurile prăbușite vedeam albind oasele vitelor, cu copite și coarne și cu lanțul încă legat de gît. În curtea interioară erau mormane de mobile, așa cum fuseseră aruncate pe ferestre de către „viermii de foc“ și apoi jefuite. Leagăne sfărîmate zăceau între scaune și mese, iar peste ele creșteau urzici. Rareori dădeam peste grupuri risipite de văcari ; păzeau vaci puține și prizărite. Din leșurile care putrezeau pe pășuni se împrăștiaseră molime și provocaseră o cumplită mortalitate în cirezi. Prăbușirea ordinei nu aducea nimănui bine.

După o oră dădeam de gospodăria bătrînului Belovar, aproape singura care amintea de timpurile de altădată, fiindcă stătea bogată în vite și nevătămată, înconjurată de pășunile verzi. Explicația se afla în aceea că Belovar era totodată un văcar liber și un șef de clan și că, de la începutul tulburărilor, proprietatea lui fusese curățită de orice șleahtă de vîntură-lume, în așa fel că de multă vreme nici un vînător și nici un „vierme de foc“ nu cuteza să treacă decît ocolind-o pe departe. Pe cei de soiul acestora, pe care-i dobora pe cîmp și prin desișuri, îi trecea pe seama faptelor lui bune, din care pricină nici nu tăia pe

mînerul pumnalului o nouă crestătură. Totodată. se îngrijea cu străşnicie ca orice vită moartă între semnele lui de hotar să fie îngropată adînc şi stropită cu var, pentru ca să nu împrăştie miazmă. Aşa se făcea că la el treceai prin mijlocul unor cirezi mari de vite roşii şi bălţate, iar casa şi şurile lui străluceau de departe. Micii idoli care-i apărau hotarele rîdeau spre noi sclipind întotdeauna din pricina ofrandelor proaspete.

Tot astfel, în vreme de război, cîte un fort exterior rămîne nevătămat, după ce întreaga cetate a căzut de mult. În felul acesta, gospodăria bătrînului ne oferea un punct de sprijin. Aici puteam să facem popas în siguranţă şi să stăm cu el de vorbă, în vreme ce Milina, tînăra lui femeiuşcă, ne fierbea la bucătărie vin cu şofran şi prăjea gogoşi în ceaunul cu unt. Bătrînul avea şi o mamă, în vîrstă de aproape o sută de ani, dar care păşea prin casă şi prin curte dreaptă ca o lumînare. Ne plăcea să stăm de vorbă cu bunica, fiindcă se pricepea la buruieni şi cunoştea formule magice care fac sîngele să se închege. Cînd ne luam rămas-bun, ca să plecăm mai departe, ne lăsam pipăiţi de mîna ei.

De cele mai multe ori bătrînul voia să ne întovărăşească, dar îl luam cu noi fără plăcere. Aveam impresia că apropierea lui atrage pe urmele noastre strînsura din satele desişurilor de brad,

aşa cum se pun în mişcare cîinii atunci cînd lupul dă tîrcoale pe la gard. Asta era, fireşte, pe cheful bătrînului; noi însă aveam alte treburi pe acolo. Noi umblam fără arme, fără slujitori şi îmbrăcam mantale uşoare, cenuşii ca argintul, ca să rămînem ascunşi în ceaţă. Aşa înaintam cu grijă, pipăind, prin ţinutul de mlaştini şi stuf, spre piscuri şi spre liziera pădurii.

Foarte curînd, după ce părăseam păşunile, băgam de seamă că forţa se afla mai aproape şi era mai puternică. Ceţurile se învolburau în desişuri, iar păpurişul şuiera în bătaia vîntului. Da, chiar şi pămîntul pe care păşeam ni se părea mai străin şi mai necunoscut. Înainte de toate însă era îngrijorător că ne pierdeam memoria. Apoi, ţinutul devenea înşelător şi se clătina aidoma cîmpiilor văzute în vis. Astfel, existau întotdeauna locuri pe care le recunoşteam cu certitudine, dar lîngă ele creşteau, ca nişte insule ivite din mare, fîşii de pămînt noi şi enigmatice. Ca să stabilim aici topografia corectă şi reală, aveam nevoie de întreaga noastră putere. Făceam bine deci că evitam aventura, de care era atît de dornic bătrînul Belovar.

Astfel umblam şi întîrziam adesea multe ceasuri prin smîrcuri şi mlaştini. Dacă nu povestesc amănunte despre opera la care lucram, asta se datorează faptului că făceam lucruri ce se află

în afara posibilităţilor de exprimare şi de aceea se sustrag vrajei exercitate de cuvînt. Totuşi, oricine îşi poate aduce aminte că spiritul său s-a trudit cîndva istovitor, fie în vis, fie în stare de trezie, prin regiuni pe care n-ar şti să le descrie. Era ca şi cînd ai fi încercat să afli pipăind drumul bun prin nişte labirinte, sau să te descurci privind desenele incluse într-o şaradă. Iar uneori te trezeai fortificat într-un mod de neînţeles. În astfel de lucruri consta munca noastră cea mai de calitate şi, tot aşa, nouă ni se părea că în luptă nu ne mai e îndestulător nici măcar cuvîntul şi că ar trebui să pătrundem pînă în adîncimea visului, ca să facem faţă ameninţării.

Şi, într-adevăr, cînd şedeam singuri în mlaştină şi păpuriş, începutul ni se părea adesea un fel de joc subtil, cu mişcări de înaintare şi de apărare. Atunci, ceţurile se învolburau mai aprig, şi totuşi aveam impresia că şi în forul nostru intim creşte în acelaşi timp acea putere care creează ordinea

18

CU TOATE acestea, în nici una dintre expediţii nu uitam de flori. Ele ne dădeau direcţia, întocmai cum compasul arată drumul pe mări

necunoscute. Aşa s-a întîmplat şi în ziua în care am pătruns în desişul de pe Piscul Filler şi de care nu ne-am amintit mai tîrziu decît cu groază.

De dimineaţă, cînd am văzut ceţurile fierbînd din păduri pînă la falezele de marmură, ne-am propus să pornim pe urmele păsăricii-de-pădure roşii şi, după ce Lampusa ne-a pregătit gustarea de dimineaţă, am plecat îndată la drum. Păsărica-de-pădure este o floare roşie ce creşte singuratică prin păduri şi desişuri şi poartă numele de Rubra, pe care i l-a dat Linnaeus, spre deosebire de alte două soiuri palide, însă înfloreşte mai rar decît ele. Fiindcă această plantă preferă locurile unde hăţişurile se răresc, fratele Otho a fost de părere că trebuie căutată mai degrabă la Köppels Bleek. Aşa numeau văcarii un luminiş care se afla în locul unde liziera pădurii se prelungeşte cu secera Piscului Filler şi care avea o faimă rea.

La amiază ne aflam la bătrînul Belovar, dar simţind că trebuie să rămînem stăpîni pe întreaga noastră energie intelectuală, am refuzat să luăm masa. Ne-am îmbrăcat mantalele cenuşiu-argintii şi cum bunicuţa ne-a atins cu degetele, fără a căuta să ne reţină, bătrînul, liniştit, ne-a lăsat să plecăm.

Îndată dincolo de hotarul lui, s-a pornit o învolburare turbată de ceţuri care a topit toate formele şi ne-a făcut să pierdem drumul. Am

rătăcit astfel în cerc prin mlaştină şi tufăriş, oprindu-ne cînd şi cînd între pîlcuri şi sălcii bătrîne sau lîngă băltoace tulburi, din care creşteau păpurişuri înalte.

Pustietatea părea în ziua aceasta mai animată, pentru că în ceaţă auzeam strigăte şi ni se părea că recunoaştem siluete, care treceau aproape de noi prin aburi, însă fără să ne vadă. În zăpăceala asta, n-am mai fi găsit desigur drumul spre Piscul Filler, însă ne-am orientat după roua-cerului. Ştiam că planta aceasta micuţă acoperea centura umedă din jurul pădurii, astfel că am urmat, ca pe un chenar de covor, ţesătura ei de frunze de un verde strălucitor, cu peri roşii. În felul acesta am ajuns la cei trei plopi înalţi care, pe vreme senină, marcau încă de departe, ca nişte prăjini de suliţă, vîrful Piscului Filler. Din acest punct am înaintat bîjbîind de-a lungul dumbrăvii în formă de seceră pînă la lizieră pădurii şi am pătruns acolo în partea cea mai lată a Piscului Filler.

După ce am răzbit printr-un chenar des de porumbari şi de tufe de coarnă, am intrat în codru, în adîncimea căruia nu răsunase încă niciodată lovitură de topor. Trunchiurile bătrîne, care erau mîndria Marelui Pădurar, păreau în strălucirea lor umedă nişte coloane ale căror capiteluri

se ascundeau în ceaţă. Păşeam pe sub ele ca prin largi vestibuluri, iar deasupra noastră atîrnau din înălţimi invizibile, ca într-un decor de teatru, lujere de iederă şi flori de curpăn-de-munte. Solul era acoperit cu putregai şi vreascuri, pe a căror coajă crescuseră ciuperci, urechea-babei de un roşu aprins, ceea ce ne-a insuflat sentimentul unor scufundători ce trec prin grădini de corali. Acolo unde vreunul din aceste trunchiuri uriaşe era doborît de bătrîneţe sau de trăznet, păşeam prin mici luminişuri, pe care degetăruţii se îngrămădeau în mănunchiuri dese. Solul putred mai era năpădit de tufe de mătrăgună, pe ale căror ramuri cupele florilor de un violet închis se legănau ca nişte clopoţele ce bat pentru morţi.

Atmosfera era liniştită şi apăsătoare, totuşi stîrneam mereu felurite păsări. Auzeam ciripitul gingaş cu care auşelul se strecoară prin tufele de zadă, şi strigătul de alarmă cu care sturzul speriat îşi întrerupea cîntecelul. Capîntortura se ascundea chicotind în scorbura cîte unui arin, iar din coroanele stejarilor grangurele ne însoţea cu hohote de rîs înşelătoare. Departe, mai auzeam gungurind porumbelul sălbatic beat de dragoste şi ciocănitul ghionoaiei în lemnul mort.

Ne-am strecurat astfel încet pe o colină domoală, pînă cînd fratele Otho, care mergea puţin

înainte, mi-a strigat că luminişul tăieturii e foarte aproape. Aceasta a fost clipa cînd am văzut păsărica-de-pădure roşie, pe care o căutam, sclipind în amurg, şi m-am grăbit bucuros spre ea. Floricica făcea cinste numelui ei, fiindcă părea într-adevăr o pasăre micuţă, care clocea ascunsă în frunzişul arămiu de fagi. I-am văzut frunzele înguste şi florile purpurii cu vîrful palid al labiului, care sînt semnul ei caracteristic.

Pe cercetătorul surprins astfel de priveliştea unei plante mici, sau a unui animal, îl cuprinde un sentiment de fericire, ca şi cînd natura i-ar fi adus un dar bogat. Cînd făceam astfel de descoperiri obişnuiam, mai înainte de a atinge planta, să-l chem pe fratele Otho, ca să împartă şi el cu mine bucuria, dar tocmai cînd voiam să ridic privirea spre dînsul, am auzit un vaiet care m-a înspăimîntat. Un vaiet ca atunci cînd răsuflarea vieţii ne iese încet din pieptul sfîrtecat adînc de răni. L-am văzut pe fratele Otho ca vrăjit, foarte aproape de mine, pe vîrful rotund al colinei, iar cînd am alergat spre el, a ridicat mîna şi mi-a orientat privirea. Am simţit ca o gheară ce-mi apucă inima, căci în faţa mea se întindea lăcaşul oprimării în toată hidoşenia lui ruşinoasă.

19

NE aflam înapoia unui mic tufiş, care purta bobiţe roşii, şi priveam spre luminişul tăieturii de la Köppels Bleek. Starea vremii se schimbase, căci aici nu mai vedeam nici urmă din negurile ce ne însoţiseră încă de la falezele de marmură. Mai mult chiar, lucrurile se reliefau în deplină claritate, ca în centrul unui ciclon, unde aerul este liniştit şi nemişcat. Glasurile de păsări amuţiseră şi ele, numai un cuc striga cînd ici, cînd colo, cum e obiceiul neamului său, la liziera întunecată a pădurii. Îi auzeam hohotul batjocoritor şi interogativ — cu-cu, cu-cu, — ba aproape, ba departe, apoi întrerupîndu-se brusc triumfător, de ne îngheţa sîngele în vine.

Tăietura era acoperită cu iarbă uscată, care lipsea numai sub nişte scaieţi de felul celor ce cresc printre dărîmături. În acest luminiş veşted se înălţau, straniu de proaspete, două tufe mari, pe care la prima vedere le-am luat drept boschete de lauri, însă frunzele lor erau bălţate cu galben, aşa cum se pot vedea prin măcelării. Creşteau de ambele laturi ale unei şuri vechi, care se afla pe tăietură, cu uşile larg deschise. Lumina ce învăluia şura, deşi strălucitoare şi fără pic de umbră şi

conturînd foarte pregnant construcţia văruită în alb, nu era însă lumina soarelui. Zidurile erau împărţite în panouri prin grinzi negre aşezate pe trei piloni, iar deasupra lor se înălţa un acoperiş ţuguiat şi cenuşiu de şindrilă. De ele erau sprijinite prăjini şi căngi.

Deasupra golului întunecat al uşii, pe faţa frontonului, era fixat în cuie un craniu care acolo, în lumina palidă, îşi arăta dinţii şi părea că te pofteşte, cu un rînjet, să intri. Aşa cum un lănţişor are la capăt bijuteria, tot astfel prin acest craniu se încheia o îngustă friză ce părea formată din păianjeni cafenii. Am recunoscut însă îndată că fusese alcătuită din mîini omeneşti ţintuite în zid. Vedeam atît de clar, încît am zărit şi micul cui de lemn înfipt prin palma fiecăruia.

În copacii care tiveau luminişul păleau de asemenea capete de morţi, dintre care unele, în ale căror orbite crescuseră muşchi, păreau că ne cercetează cu un zîmbet sumbru. Era o linişte deplină ; doar un cuc zburătăcea în jurul palorii craniilor, în danţ dement. L-am auzit pe fratele Otho murmurînd ca-n vis : „Da, acesta-i Köppels Bleek".

Interiorul şurii zăcea aproape în întuneric şi numai lîngă intrare am recunoscut o masă de jupuit, cu o piele întinsă pe ea. Mai încolo, pe fondul întunecat licăreau nişte grămezi palide, spongioase. Deasupra lor vedeam cum bîzîie în şură, ca într-un stup, roiuri de muşte de culoarea oţelului şi a aurului. Apoi, deasupra locului a căzut umbra unei păsări mari. Era a unui vultur ce se avînta în jos, spre tăpşanul cu scaieţi, dîndu-i roată. Abia cînd l-am văzut vîrîndu-şi ciocul încet, pînă la gîtul roşu, în pămîntul răscolit, am băgat de seamă că acolo trebăluia cu sapa un bărbat mărunţel şi că pasărea îi însoţea munca, aşa cum cioara urmează plugul.

Acum mărunţelul şi-a pus jos sapa şi, fluierînd un cîntecel, s-a îndreptat spre şură. Era îmbrăcat într-o scurtă cenuşie şi l-am văzut cum îşi freca mîinile, ca după o treabă bine făcută. După ce a intrat în şură, a început să bată şi să răzuie la masa de jupuit, în timp ce în veselia lui de stafie continua să-şi fluiere cîntecelul. Apoi, ca pentru a-l acompania, am auzit cum vîntul începe să se legene în desiş, în aşa fel încît craniile palide din copaci clămpăneau în cor. În adierea vîntului se amesteca şi clătinarea căngilor şi bătaia mîinilor uscate pe peretele şurii. Suna a lemn şi a os, ca un joc de marionete în imperiul morţii. Totodată, vîntul aducea o duhoare puternică, grea şi dulceagă, de putrefacţie, care ne făcea să tremurăm pînă în măduva oaselor. Simţeam cum în sufletul nostru melodia vieţii atinge coardele ei cele mai sumbre, mai profunde.

Mai tîrziu n-am știut să spunem cît timp am contemplat această nălucire — poate că nu mai mult decît o clipă. Apoi, ca treziți din vis, ne-am apucat de mîini și ne-am prăvălit înapoi în codrul de pe Piscul Filler, în vreme ce strigătul cucului ne însoțea batjocoritor. Acum cunoșteam cuhnia blestemată din care porneau cețurile peste Marina — fiindcă nu voiam să credem, bătrînul ne-a arătat-o ceva mai clar. Așa sînt beciurile, deasupra cărora se înalță mîndrele castele ale tiraniei și se văd învolburîndu-se miresmele petrecerilor lor: văgăuni împuțite, îngrozitoare, iar în ele o strînsură osîndită pe veci, care se desfată văzînd cum sînt pîngărite demnitatea omenească și libertatea omenească. Atunci, muzele tac și adevărul începe să pîlpîie gata să se stingă, ca un felinar pe vreme de furtună. Atunci îi vezi pe cei slabi șovăind, cînd primele neguri abia au început să se lase, și chiar ceata războinicilor începe să dea înapoi, cînd vede adunătura de viermi urcîndu-se din văgăuni pe bastioane. Așa se face că pe lumea aceasta curajul războinic se manifestă abia în a doua încăierare; și numai cei mai eminenți dintre cei ce trăiesc laolaltă cu noi pătrund pînă în sălașul spaimei. Ei singuri știu că toate aceste imagini trăiesc doar în inima noastră, și pășesc prin ele ca prin niște oglindiri aflate în drum, ca să pătrundă prin mîndrele porți ale biruinței. Pe ei

vermina îi înalță dîndu-le splendoare în realitatea lor.

Pe noi, însă, dansul macabru de la Köppels Bleek ne-a înspăimîntat pînă în fundul sufletului și, înfiorați, stăteam în adîncul pădurii, trăgînd cu urechea la strigătul cucului. Apoi a început să ne cuprindă rușinea și fratele Otho a fost cel care a cerut să ne întoarcem numaidecît încă o dată la tăietură, fiindcă păsărica-de-pădure roșie nu se afla trecută în registrul nostru de plante găsite. Anume, noi obișnuiam să ținem un jurnal în care notam pe loc toate plantele găsite, deoarece constatasem că memoria lăsa să-i scape multe lucruri. De aceea am putea spune că a noastră *Florula Ma inae* a luat ființă pe teren.

Ne-am furișat așadar din nou, fără a lua în seamă chemarea cucului, pînă la colină și am căutat în frunziș mica plantă. După ce am privit-o încă o dată bine, fratele Otho i-a scos cu săpăliga rizomul. Apoi am măsurat cu compasul buruiana în toate părțile ei și am înregistrat, cu data respectivă, și amănuntele despre locul unde am găsit-o.

Noi, oamenii, cînd lucrăm astfel în profesia ce ne revine, sîntem în serviciu comandat — și este curios că atunci ne cuprinde deodată un puternic sentiment de inviolabilitate. Lucrul acesta îl aflasem încă de pe cîmpul de luptă, unde războinicul,

atunci când apropierea morții amenință să-l slăbească, se dăruiește cu avînt îndatoririlor prescrise de calitatea sa de ostaș. În același mod, știința ne-a fortificat și pe noi în multe rînduri. În privirea ochiului, care se îndreaptă spre lucruri, cu pricepere și fără o orbire vulgară, rezidă o mare forță. Ea se apropie atunci de creațiune într-un fel special, și numai în asta se află tăria științei. Tot astfel simțeam și noi cum pînă și această floricică slabă, cu forma și alcătuirea ei, care sînt nemuritoare, ne întărea, ca să rezistăm la duhoarea putreziciunii.

Cînd ne-am întors, printre copacii înalți, spre marginea pădurii, se arătase soarele, așa cum se întîmplă uneori puțin înainte de apus, în zilele cu negură. În golurile din coroanele copacilor uriași plutea o lumină de aur, și tot aurie era și strălucirea mușchiului pe care călca piciorul nostru. Strigătele cucului amuțiseră de mult, dar pe ramurile cele mai de sus, uscate, din vîrfurile copacilor ieșiseră nevăzute filomelele, cîntăreți de soi, a căror voce răsuna cordial în umezeala rece. Apoi, cu sclipiri verzi, ca iscată din peșteri, s-a lăsat seara. Din lujerii de caprifoi care atîrnau din înălțimi izvorau valuri de parfum profund, iar fluturii de seară pestriți zburau în sus spre potirele galbene ale florilor. Îi vedeam cum tremură ușor și stau pierduți ca într-un vis voluptos, în

fața buzelor agitate ale cupelor, apoi își vîră vibrînd trompa subțire și ușor încovoiată în dulcea hrană.

Cînd am părăsit la cei trei plopi Piscul Filler, secera palidă a lunii și începuse să se coloreze în aur, iar stelele se iveau pe boltă. Pe terenul acoperit de păpuriș am dat de bătrînul Belovar, care plecase pe urmele noastre în amurg, cu servitorii și gonacii lui. Cînd i-am arătat mai tîrziu, la vinul cu șofran, floricica roșie găsită la Köppels-Bleek, bătrînul a rîs ; noi însă am tăcut, iar la despărțire l-am rugat să fie cu ochii în patru în gospodăria lui frumoasă și nevătămată.

20

EXISTĂ experiențe care ne obligă la o nouă verificare, iar printre acestea se număra pentru noi privirea aruncată în șura jupuitorilor de la Köppels Bleek. Ne-am hotărît ca mai întîi să-l vizităm pe pater Lampros, dar pînă să ajungem la mănăstirea Falciferei catastrofa s-a și abătut asupra noastră.

A doua zi am pus îndelung în ordine însemnările în herbariu și în bibliotecă și am dus mul-

te lucruri la adăpost de incendiu. După aceea, eu am mai stat puțin, la lăsarea întunericului, în grădină, pe balustrada terasei, ca să mă bucur de parfumul florilor. Căldura soarelui mai dăinuia încă pe răzoare și totuși din ierburile de pe maluri începuseră să urce primele adieri răcoroase, care alungau mirosul de praf. Apoi, dinspre falezele de marmură, parfumul florilor de pana-zburătorului și al celor sclipitoare de luminiță începuse să cadă în cascade în grădina schitului. Și fiindcă sînt parfumuri care coboară și altele care urcă, prin valurile acestea grele suia o aromă mai ușoară și mai fină.

M-am orientat după ea și am văzut că marii crini tiviți cu aur din Zipangu își deschiseseră florile în amurg. Era încă destulă lumină ca să zăresc dunga de flacără aurie, ca și liniile cafenii care împodobeau splendid cupa albă, tigrată. În fundul luminos al cupei se afla, ca o limbă de clopot, pistilul în jurul căruia se orînduiau în cerc șase stamine subțiri. Erau acoperite cu o pudră cafenie asemănătoare celui mai fin extras de opiu și încă neatinse de fluturi, astfel că ovarul delicat din mijlocul lor se vedea încă strălucind. M-am aplecat peste ele și le-am zărit cum tremură pe filamentul lor ca niște jucării ale naturii : un joc de clopoței care, în loc de sunete, împrăștie esențe tămîioase. Va rămîne pentru totdeauna o

minune faptul că aceste gingașe întruchipări de viață sînt însuflețite de o atît de mare putere de a iubi.

În timp ce priveam astfel crinii, jos, pe drumul dintre vii, a fulgerat o rază de lumină albastră și subțire, care s-a îndreptat, pipăind, în sus, pe colina acoperită cu viță. Apoi am auzit o mașină oprindu-se jos, în fața porții schitului. Deși nu așteptam oaspeți, am coborît în fugă spre poartă, din pricina viperelor-lance, și am văzut acolo un automobil puternic, care zumzăia ca o insectă ce bîzîie aproape neauzit. Mașina purta culorile rezervate de înalta nobilime din Noua Burgundie, iar în fața ei stăteau doi bărbați, dintre care unul a făcut, lovindu-se cu mîna, semnul prin care mauretanii se recunosc pe întuneric. Mi-a spus numele, Braquemart, de care mi-am adus aminte, și mi l-a prezentat apoi pe celălalt, tînărul prinț von Sunmyra, un senior de seamă din Noua Burgundie.

I-am poftit să intre în schitul Rauten și, ca să-i conduc, i-am luat de mînă. Am pășit astfel, în trei, înaintînd prin lumina slabă pe cărarea șerpilor, și am observat că prințul aproape nu lua în seamă viperele, în timp ce Braquemart le evita cu o figură batjocoritoare și totuși foarte atent.

Am intrat în bibliotecă, unde l-am găsit pe fratele Otho, iar în timp ce Lampusa ne punea

dinainte vin și prăjituri, am început convorbirea cu oaspeții noștri. Îl cunoșteam pe Braquemart mai dinainte, dar îl văzusem întotdeauna puțin, pentru că era plecat frecvent în călătorii. Era un ins scund, brun, slab, pe care-l găseam nițel cam din topor, dar, ca toți mauretanii, nu lipsit de spirit. Făcea parte din acel soi de oameni pe care noi îi numeam în glumă vînătorii de tigri, fiindcă îl aflai de cele mai multe ori implicat în aventuri cu caracter exotic. Se avînta în primejdie, așa cum sportivii fac ascensiuni în masivele pline de prăpăstii ; ura cîmpiile netede. Avea o inimă tare ce nu da înapoi în fața piedicilor, dar, din păcate, această virtute se însoțea cu disprețul. Ca toți fanaticii puterii și ai supraputerii, își transpunea visurile barbare în imperiul utopiei. Era de părere că pe pămînt există de la începutul lumii două rase, stăpînii și slugile, și că de-a lungul vremurilor ele s-au amestecat. În privința aceasta, era un discipol al bătrînului Pulverkopf și cerea, ca și acesta, o nouă separare a lor. Ca orice teoretician vulgar, se avînta din actualitate în știință, ocupîndu-se îndeosebi cu arheologia. Nu era însă destul de subtil ca să priceapă că hîrlețele noastre găsesc infailibil toate lucrurile care ne trăiesc în minte și, ca și alții dinaintea lui, descoperise prima așezare a neamului omenesc. Am luat parte și noi la ședința, în care a raportat

asupra acestor săpături, și am auzit că într-un deșert îndepărtat dăduse peste un platou grotesc. Acolo, pe o întinsă suprafață netedă, creșteau socluri înainte de porfir — fuseseră cruțate de intemperii și ședeau pe teren ca niște bastioane sau ca niște insule de stînci. Braquemart se urcase pe ele și descoperise pe platourile înalte ruinele unor castele princiare și ale unor temple solare, a căror vechime o fixase în trecutul cel mai îndepărtat. După ce ne descrisese dimensiunile și caracteristicile, a reînviat țara aceea în imagini. Ne-a arătat pășunile grase, verzi, pe care, cît vedeai cu ochii, păstori și agricultori ședeau cu turmele lor, iar deasupra tuturor, pe turnurile de porfir, într-o aureolă roșie, cuiburile de vulturi ale străvechilor stăpîni ai acestei lumi. Ne-a arătat și corăbiile cu acoperămînt de purpură ce plutiseră la vale pe fluviul acum de mult secat ; se vedeau sutele de vîsle scufundîndu-se în apă ritmic, ca niște piciorușe de insectă, și se auzea sunetul gongurilor și al bicelor ce cădeau pe spatele nefericiților sclavi de pe galere. Acestea erau imagini pe gustul lui Braquemart. Făcea parte din categoria visătorilor concreți, care este foarte periculoasă.

Pe tînărul prinț îl vedeam visînd cu totul altfel. Abia trecuse de douăzeci de ani, dar cu această vîrstă contrasta straniu o expresie de grea

suferință, pe care am remarcat-o la el. Deși înalt, se ținea foarte încovoiat, de parcă rangul i-ar fi fost o povară. Părea că nici nu aude ce discutam. Aveam impresia că în el se reunesc bătrînețea foarte înaintată și prima tinerețe — bătrînețea familiei și tinerețea persoanei. În ființa lui era adînc întipărită decadența ; se observa la el trăsătura de măreție strămoșească veche, dar și trăsătura opusă, așa cum pămîntul o imprimă pe tot ceea ce se moștenește — căci moștenirea este un bun al morții.

Mă așteptam desigur ca în ultima fază a bătăliei aristocrația să-și facă apariția în jurul Marinei — căci în inimile nobile suferința poporului arde la cea mai înaltă temperatură. Cînd simțul dreptății și moravurile se clatină, cînd frica tulbură mințile, atunci puterile oamenilor de-o zi seacă. Dar în familiile vechi trăiește cunoașterea măsurii adevărate și legitime, și din ele se ivesc mugurii noi ai dreptății. Din acest motiv floarea nobilă a elitei este recunoscută de toate popoarele. Crezusem totuși că într-o zi din castele și cetăți se vor ridica oameni înarmați, cu purtări cavalerești, căpetenii ale luptei pentru libertate. În loc, de așa ceva, îl vedeam pe acest tînăr îmbătrînit, care el însuși avea nevoie de sprijin și a cărui priveliște mă lămurea pe deplin cît de departe ajunsese decadența. Și totuși era

minunat că acest vlăstar istovit se simțea chemat să ofere ajutor — așa se avîntă cei mai slabi și cei mai puri spre cumpăna de bronz a acestei lumi.

Încă de jos, din fața porții, bănuisem ce i-a adus pe aceștia doi, cu farurile camuflate, pînă aici, și chiar al meu frate Otho părea să știe, mai înainte de a se fi rostit un cuvînt. Apoi Braquemart ne-a cerut o descriere a situației, pe care fratele Otho i-a făcut-o pînă în amănunte. Din felul în care a întîmpinat-o Braquemart, reieșea că el este informat asupra tuturor forțelor și contraforțelor. Vorbise de altfel mai înainte cu Biederhorn ; numai pe pater Lampros nu-l cunoștea.

Prințul, dimpotrivă, continua, încovoiat, să viseze. Chiar și evocarea celor văzute la Köppels Bleek, care l-a scos din sărite pe Braquemart, părea a fi lunecat neauzită pe lîngă urechea lui ; numai cînd a auzit de profanarea eburnului, s-a ridicat mînios de pe scaun. Apoi fratele Otho a mai expus sumar, în fraze generale, părerea noastră despre lucruri și comportarea ce ni se părea potrivită. Braquemart a ascultat această parte, e adevărat, cu politețe, dar și cu o ironie rău ascunsă. Se putea citi pe fruntea lui că ne consideră niște fantaști slăbănogi și că avea păreri bine cristalizate încă dinainte. Există astfel de

situații cînd oamenii se socotesc reciproc niște visători.

Putea să pară ciudat că în această afacere Braquemart voia să se împotrivească bătrînului, deși în gîndurile și năzuințele lor îi legau multe lucruri asemănătoare. E totuși o greșeală, pe care o săvîrșim adesea în sinea noastră, atunci cînd considerăm că identitatea metodelor reprezintă totodată o identitate a scopurilor și a voinței care se află înapoia acestora. Deosebirea în cazul de față consta totuși doar în aceea că bătrînul avea de gînd să populeze Marina cu bestii sălbatice, în vreme ce Braquemart o considera ca pe un teren pentru sclavi și pentru armate de sclavi. În fond, aici acționa unul dintre conflictele interne dintre mauretani, pe care nu e locul să le descriu în amănunt. Să precizăm doar că între nihilismul rafinat și anarhia sălbatică este o profundă deosebire. În această luptă se punea chestiunea dacă așezările omenești trebuie transformate în pustiu sau în pădure virgină.

În ceea ce-l privește pe Braquemart, trebuie spus că la el erau foarte pronunțate toate trăsăturile nihilismului tîrziu. Îi era proprie inteligența rece, fără rădăcini adînci, ca și înclinația spre utopie. De asemenea, ca toți de felul lui, concepea viața ca pe un mecanism de ceasornic și vedea în putere și frică roțile motrice ale orologiului vieții. Totodată era dominat de conceptele unei a doua naturi, o natură artificială, se îmbăta cu parfumul unor flori imitate și cu voluptățile unui simulacru de senzualitate. În pieptul lui creațiunea fusese ucisă și reconstruită ca o jucărie. Pe frunte îi îmboboceau flori de gheață. Cînd îl vedeai, nu se putea să nu gîndești la expresia profundă a maestrului său: „Pustiul crește — vai de cel ce fuge de pustiu!“

Și totuși noi simțeam o ușoară înclinație spre Braquemart — nu atît pentru că avea o inimă, căci atunci cînd omul se apropie de pietre se micșorează și meritul ce rezidă în curaj. Mai curînd, ceea ce solicita la el afecțiune era o durere subtilă — amărăciunea omului care și-a pierdut mîntuirea. Din această pricină căuta să se răzbune pe lume, așa cum un copil stăpînit de o mînie zadarnică nimicește florile multicolore întîlnite în cale. De altfel, nici pe el însuși nu se cruța și se avînta cu o rece temeritate în labirintul spaimei. Cînd am pierdut simțul patriei, pornim în căutarea unor îndepărtate lumi de aventură.

În gîndirea lui, încerca să traseze contururile vieții și ținea ca ideea să arate neapărat colți și gheare. Dar teoriile sale semănau totuși cu niște produse distilate, în care nu trecea puterea vitală propriu-zisă; le lipsea ingredientul prețios al belșugului, singurul care dă gust tuturor mîncărurilor.

în planurile lui domnea uscăciunea, chiar dacă în logica lor nu putea fi găsită nici o greşeală. Aşa se spulberă armonia unui clopot, datorită unei plesnituri invizibile. Defectul se afla la el în aceea că puterea îi trăia prea mult în gîndire şi prea puţin în *grandezza*, în acea înnăscută *desinvolture*. În această privinţă, îi era superior Marele Pădurar, care purta puterea ca pe un vechi şi bun veston de vînătoare, cu atît mai comod, cu cît e îmbibat mai des cu noroi şi sînge. Acesta era motivul pentru care aveam impresia că Braquemart era pe punctul de a se lăsa implicat într-o aventură periculoasă ; într-o asemenea luptă moralistul este întotdeauna doborît de practician.

Probabil Braquemart îşi dădea seama că e mai slab decît bătrînul şi de aceea îl adusese cu el pe tînărul prinţ. Nouă însă ni se părea că acesta din urmă are cu totul alte gînduri, căci aşa rezultă adesea alianţe ciudate. Poate că Braquemart îl folosea pe prinţ aşa cum utilizezi o luntre, ca să treci pe celălalt mal. În trupul acesta slab trăia o puternică orientare spre suferinţă şi ca în vis, aproape fără a reflecta, dar cu siguranţă, ţinea direcţia. Aşa fac pe cîmpul de luptă bunii războinici — cînd aud trompeta sunînd atacul, deşi muribunzi, ei se ridică totuşi în grabă.

Mai tîrziu am reflectat de multe ori împreună cu fratele Otho la această convorbire, care nu s-a

aflat sub o zodie fericită. Prinţul aproape că n-a rostit nici un cuvînt, iar Braquemart a desfăşurat acea superioritate intolerantă, după care îi recunoşti pe tehnicieni. Vedeai pe chipul lui că în taină face haz pe seama temerilor noastre şi, fără a risipi vreun cuvînt despre planurile sale, ne-a cerut informaţii despre poziţia pădurilor şi a păşunilor. S-a arătat dornic să cunoască şi amănunte asupra aventurii şi dispariţiei adeptului Fortunio. Din întrebările sale, ne-am dat seama că plănuia să cerceteze sau chiar să şi opereze acolo şi ne-am gîndit că va mări răul, ca un doctor nepriceput. În definitiv, nu era o întîmplare şi o aventură faptul că bătrînul începea să iasă cu poporul de lemurieni din întunecimea pădurilor şi să acţioneze cu eficienţă. Strînsurile de acest fel erau lichidate în trecut la fel ca tîlharii, iar întărirea lor scotea în evidenţă profundele schimbări în ordinea, sănătatea şi chiar opera de mîntuire a poporului. Aici era nevoie de pregătiri şi de aceea ne trebuiau organizatori şi noi teologi, care să cunoască răul pînă la rădăcinile cele mai fine ale fenomenelor ; abia după aceea trebuia să se simtă lovitura spadei, care sfîşie întunericul ca un fulger. Din acest motiv, oamenii izolaţi trebuiau să trăiască uniţi între ei prin legături mai clare şi mai puternice — ca nişte colaboratori la adunarea unui nou tezaur al legitimită-

ţii. Altfel trăieşti atunci cînd vrei să cîştigi doar o cursă scurtă. Aici însă era vorba despre viaţa superioară, despre libertate şi despre demnitatea omenească. Pentru Braquemart, care intenţiona să-i plătească bătrînului cu aceeaşi monedă, asemenea planuri erau nişte simple gugumănii. El îşi pierduse consideraţia faţă de sine însuşi, iar cu asta încep toate nenorocirile printre oameni.

Am stat astfel de vorbă îndelung, răsucind lucrurile pe toate feţele. Cînd nu ne înţelegeam prin cuvinte, pricepeam multe numai din tăceri. Înainte de a lua o hotărîre, spiritele duc o luptă la fel cu aceea a medicilor la patul unui bolnav. Unul vrea să pună mîna pe cuţit, altul ar dori să-l cruţe pe suferind, iar al treilea se gîndeşte la cine ştie ce leac deosebit. Dar ce însemnătate au chibzuiala şi voinţa oamenilor, cînd pieirea e scrisă de mai înainte în stele ? Cu toate acestea, consilii de război se ţin şi înainte de lupte pierdute.

Prinţul şi Braquemart aveau de gînd să cerceteze întinderile de păşuni încă în aceeaşi noapte, şi cum nu voiau să ia cu ei nici călăuze, nici însoţitori, l-am recomandat pe bătrînul Belovar. După aceea i-am însoţit pînă la treptele scării de pe falezele de marmură. Ne-am luat rămas-bun în termeni formali, aşa cum se obişnuieşte cînd

o întîlnire a avut loc fără căldură şi fără roade. Totuşi, s-a petrecut atunci o mică scenă mută, care m-a tulburat. Cei doi au stat locului pe stînci, în primele licăriri ale zorilor, şi ne-au măsurat cu privirea, în tăcere, multă vreme. În atmosferă începuse să urce răcoarea dimineţii, sub care o clipită lucrurile devin limpezi pentru ochi, ca şi cînd s-ar dezvălui din originea lor, noi şi pline de taine. Aşa stăteau şi principele şi Braquemart. Mie mi se părea că Braquemart îşi pierduse ironia superioară şi că acum surîde omeneşte. Tînărul prinţ, dimpotrivă, îşi îndreptase spinarea şi ne privea cu voioşie — ca şi cînd ar fi cunoscut soluţia unei şarade ce ne preocupa. Tăcerea a durat multă vreme, apoi fratele Otho a strîns încă o dată mîna prinţului şi s-a înclinat adînc deasupra ei.

După ce oaspeţii au dispărut din ochii noştri dincolo de creasta falezelor de marmură, m-am mai dus încă o dată, înainte de-a mă culca, la crinii cu dungi de aur. Staminele fine fuseseră între timp scuturate, iar fundul verde-auriu al potirului era pătat cu praf de purpură. Îl risipiseră desigur marii fluturi de noapte, la ospăţul nupţial.

Aşa curg din fiecare oră dulceaţa şi amărăciunea. Iar în timp ce mă aplecam peste cupele

înrourate ale florilor, din îndepărtatele margini de pădure a și răsunat cea dintîi chemare a cucului.

21

NE-AM petrecut prima parte a zilei copleșiți de griji, în vreme ce mașina stătea părăsită în fața porții noastre. La gustarea de dimineață, Lampusa ne-a înmînat un bilețel de la Phyllobius, din care am constatat că vizita nu-i rămăsese neștiută acestuia. Ne ruga să-l invităm stăruitor pe prinț la mănăstire; Lampusa întîrziase cu consecințe fatale predarea biletului.

La prînz a venit bătrînul Belovar, ca să ne înștiințeze că tînărul prinț și Braquemart apăruseră în zorii zilei acasă la el. Acolo, în vreme ce studia desenul de pe un pergament, Braquemart îl întrebase despre diferite puncte din păduri. După aceea cei doi plecaseră, iar bătrînul trimisese pe urmele lor iscoade dintre neamuri. Vizitatorii se adînciseră în păduri prin fîșia dintre Piscul Filler și Dumbrava taurului roșu.

Vestea ne-a făcut să înțelegem că sînt de așteptat lucruri rele și am fi fost mai bucuroși să-i fi văzut pe cei doi plecînd la drum însoțiți de slugile și fiii bătrînului, așa cum li se propusese. Cunoșteam principiul lui Braquemart, anume că nimeni nu e mai înfricoșător decît omul singuratic de rang înalt, și mi se părea posibil ca amîndoi să-l viziteze pe însuși bătrînul principe al sîngelui la splendida lui curte, ca să-i obțină capitularea. Apoi, însă, ei au căzut în mrejele puterii demonilor — bănuiam că însăși întîrzierea cu care Lampusa ne dăduse biletul era în legătură cu ițele acestor mreje. Ne-am amintit de soarta lui Fortunio, care fusese totuși un om cu mari calități și care se ocupase multă vreme de păduri, mai înainte de a se aventura în ele. Desigur, era harta lui, care după un ocol ajunsese în posesia lui Braquemart. După moartea lui Fortunio o căutasem multă vreme și aflasem că pergamentul căzuse în mîinile căutătorilor de comori.

Astfel, cei doi se avîntaseră în primejdie nepregătiți și lipsiți de o îndrumare superioară, așa cum pornești într-o aventură fără noimă. S-au aventurat ca niște jumătăți de om — de-o parte Braquemart, tehnician pur al puterii, care vedea numai porțiuni mici ale lucrurilor și niciodată rădăcinile, de altă parte prințul, Sunmyra, spirit nobil, care cunoștea ordinea cea dreaptă, dar se-

mâna cu un copil care cutează să pătrundă în păduri, unde urlă lupul. Ni se părea totuşi posibilă ideea că pater Lampros ar fi reuşit într-un mod profund să-i *schimbe* şi să-i *unească*, aşa cum se întîmplă prin sfintele taine. I-am descris printr-un bilet cum stau lucrurile şi l-am trimis degrabă pe Erio la mănăstirea Falciferei.

Din seara cînd prinţul şi Braquemart apăruseră la noi, ne simţeam neliniştiţi, dar vedeam lucrurile şi mai limpede decît înainte. Simţeam că s-a ajuns la momentul culminant şi că va trebui să înotăm aşa cum înoţi prin vîltoarea dintr-o trecătoare îngustă. De asemenea ne gîndeam să ţinem pregătită pentru clipa decisivă oglinda lui Nigromontanus şi voiam să aprindem cu ea lumina, cîtă vreme soarele se mai afla încă într-o poziţie prielnică. Ne-am suit pe terasă şi, în modul descris, am aprins felinăraşul, concentrînd focul ceresc cu ajutorul geamului de cristal. Am văzut cu mare bucurie cum flacăra albastră coboară şi am ascuns oglinda şi felinăraşul în nişa în care se află larii.

Eram încă ocupaţi cu schimbarea hainelor, cînd s-a întors Erio cu răspunsul călugărului. Îl găsise pe pater făcîndu-şi rugăciunea, iar acela îi predase pe loc o scrisoare, fără a fi citit biletul nostru. Aşa se transmit ordinele, pregătite de multă vreme sub pecete.

Am văzut că misiva era semnată pentru prima oară cu numele de Lampros ; de asemenea purta blazonul cu deviza „răbdarea mea pricină are". Tot pentru prima dată, în ea nu era vorba despre plante ; pater mă ruga în puţine cuvinte să-l caut pe prinţ şi să am grijă de el, apoi adăuga să nu plec fără arme.

Asta însemna că trebuie să mă pregătesc în grabă, aşa că, schimbînd fraze repezi cu fratele Otho, mi-am pus vechiul şi îndelung verificatul surtuc de vînătoare, rezistent la orice fel de spini. În privinţa armelor eram, fireşte, prost înzestraţi la schitul Rauten. Deasupra căminului atîrna o flintă de felul celor folosite la vînătoarea de raţe, dar cu ţeava retezată. O folosisem cînd şi cînd în călătoriile noastre, ca să tragem în reptile cu pielea tare şi viaţa greu de răpus ; arma azvîrlea o ploaie de alice grosolane cu mult mai mare precizie decît cea mai bună carabină. Cînd dădeam cu ochii de ea, în amintire îmi revenea mirosul de mosc, aşa cum îl întîmpină în desişul fierbinte de pe maluri pe vînătorul care se apropie de locurile unde ies pe uscat marile reptile. Pentru orele în care pămîntul şi apa se amestecau sub crepuscul, fixasem pe ţeavă o cătare de argint. Aceasta era singura sculă, din casa noastră, care se putea numi armă ; am luat-o de aceea cu mine, iar fratele Otho mi-a atîrnat taşca de piele,

pe clapa căreia erau legate ciochinările pentru păsările doborîte, în vreme ce în interior era cusută o chingă pentru cartușe.

Așa punem mîna, cînd sîntem grăbiți, pe primul lucru ce ne stă la îndemînă ; de altfel și pater Lampros îmi ceruse să iau arma mai mult ca semn al libertății și al inimiciției — precum ca prieten ieșim în întîmpinare cu flori. Buna mea spadă, pe care o purtasem în rîndurile cavalerilor purpurei, rămăsese atîrnată sus în Nord, în casa părintească ; cu toate acestea, niciodată nu aș fi ales-o pentru asemenea ieșire. În aprigele șarje de cavalerie, cînd pămîntul bubuie sub copite și pieptul se umflă cu măreție, spada aceasta fulgerase în strălucirea soarelui. O trăsesem din teacă în galopul ușor, legănător, al apropierii de adversar, în timpul căruia armele zăngăne mai întîi încet, apoi din ce în ce mai puternic, în vreme ce ochiul îl și alege pe adversar în escadronul inamic. Mă bizuisem pe ea și în acele clipe de luptă individuală, cînd cîmpia vastă e presărată de învălmășeli izolate și multe șei au și rămas goale. Am dat unele lovituri care cădeau pe garda floretelor francone și pe mînerele săbiilor scoțiene — dar și unele, la care, atingînd rezistența moale a mîinii dezgolite la încheietură, lama a tăiat în carne vie, dar toți aceștia și chiar fiii liberi ai neamurilor barbare erau bărbați nobili, care-și

ofereau spadei pieptul pentru patria lor, și pentru oricare dintre ei am fi putut ridica paharul la ospăț, așa cum o faci pentru frați. Vitejii acestui pămînt sfărîmă în luptă limitele impuse libertății ; iar armele pe care le scoți din teacă împotriva unora ca ei, nu le porți împotriva hengherilor și a slugilor de hengheri.

Mi-am luat rămas-bun în grabă de la fratele Otho și de la Erio. Am socotit drept un semn bun că băiatul m-a privit la despărțire cu o voioasă încredere. Apoi am pornit la drum cu bătrînul văcar.

22

CÎND ne-am apropiat de marea gospodărie de pe pășune, se și lăsa amurgul. De departe ne-am dat seama că acolo domnea agitație ; grajdurile străluceau în lumina torțelor și duduiau de mugetul vitelor, care erau mînate în ele degrabă Am găsit o parte dintre văcari purtînd arme și de la ei am aflat că alții erau încă pe terenurile îndepărtate din Campagna, unde trebuiau puse

la adăpost vitele. În curte ne-a întîmpinat Sombor, întîiul fiu al bătrînului, un uriaş cu barbă mare, roşie, purtînd în mînă un cnut cu bile de plumb atîrnate de curele. El ne-a împărtăşit că pe la amiază se produsese nelinişte în păduri ; se văzuse ridicîndu-se fum şi se auzise larmă. Apoi fuseseră zărite grupuri de viermi ai focului şi de vînători apărînd din desişul mlaştinei, de-a lungul Piscului Filler, şi mînînd o cireadă care se găsea acolo într-o căşerie. Ce-i drept, Sombor le smulsese o parte din pradă încă în mlaştină, dar acolo fuseseră văzute şi grupuri de pădurari, aşa că era de aşteptat să urmeze un atac. Între timp, iscoadele sale lichidaseră patrule şi inşi izolaţi şi în alte puncte, ca de pildă la Dumbrava taurului roşu şi chiar în spatele nostru. Norocul cel bun ne adusese aşadar la curte, mai înainte de a ni se fi tăiat drumul.

Aşa stînd lucrurile, nu mai puteam aştepta ca Belovar să mă însoţească în expediţia mea în păduri şi mi s-a părut firesc ca el să se îngrijească de bunurile sale şi de ai săi. Nu-l cunoşteam totuşi îndeajuns pe bătrînul luptător şi nici zelul de care era în stare în apărarea prietenilor. S-a jurat numaidecît că mai bine să-i ardă casa şi grajdurile şi şurile pînă la temelii decît să mă lase în această zi fie şi numai un pas singur, apoi i-a transmis lui Sombor îndatorirea de a se îngriji de gospodărie. La aceste cuvinte femeile, care apucaseră să tîrască afară din casă lucrurile de preţ, au bătut repede în lemn şi s-au îngrămădit grabnic în jurul nostru jeluindu-se. Apoi bunica s-a apropiat de noi şi ne-a pipăit cu mîinile din cap pînă-n picioare. Pe umărul meu drept, degetele ei au întîmpinat rezistenţă, dar a doua oară au alunecat fără oprire mai departe. Cînd totuşi au atins fruntea fiului, pe bătrînă a cuprins-o un fior şi şi-a acoperit faţa. Atunci tînăra femeiuşcă s-a aruncat la pieptul bătrînului scoţînd un vaiet strident, ca la bocirea morţilor.

Bătrînului însă îi lipsea înţelegerea pentru lacrimile femeilor; atunci cînd pleca la luptă şi cînd prima beţie a bătăliei se şi afla în sîngele lui. Şi-a făcut loc cu amîndouă mîinile, aşa cum un înotător taie valurile, şi a strigat cu voce tare pe nume cîţiva fii şi slujitori pentru luptă. A ales numai un grup restrîns, în vreme ce pe toţi ceilalţi i-a lăsat în seama fiului său Sombor, pentru paza gospodăriei. A căutat totuşi numai dintre aceia care-şi omorîseră omul în luptele dintre clanuri şi pe care, cînd era bine dispus, îi numea cocoşeii lui. Tinerii au venit cu pieptare de piele şi bonete de piele, purtînd armament primitiv, aşa cum e păstrat în camerele de arme din gospodăriile de pe păşuni încă de pe vremea străbu-

nicilor. Se zăreau în lumina faclelor halebarde și ghioage țintuite și prăjini grele împlîntate în topoare și vîrfuri zimțuite de lance, apoi sulițe, smulgătoare de ziduri și căngi ascuțite de tot felul. Cu aceste arme avea de gînd bătrînul să curețe și să măture după pofta inimii adunătura din păduri.

Apoi îngrijitorii de cîini au deschis țarcul, în care haitele se și porniseră să lărmuiască urlînd — cîini de goană zvelți și dulăi grei, răi, cu lătrături ascuțite sau groase. Animalele au țîșnit afară scheunînd și mîrîind, umplînd curtea și avîndu-l în frunte pe limierul masiv cu numele de Leontodon. Acesta a sărit pe Belovar și i-a pus scîncind labele pe umeri, deși bătrînul era un uriaș. Slugile le-au dat să bea din belșug apă și le-au turnat pe lespezi, dintr-un vas de măcelărie, sînge, să-l lingă.

Bătrînul era mîndru de amîndouă haitele și e sigur că lor trebuia să le mulțumească în bună parte că în acești ani strînsura din satele de prin desișurile de brad îi ocolise pe departe proprietatea. Pentru haita ușoară perfecționase ogarul de stepă rapid, cu care arabul liber își împarte așternutul și pe ai cărui pui femeia sa îi alăptează la sînul ei. Pe trupurile acestor ogari scunzi fiecare linie a mușchilor era atît de vizibilă, de parcă o trasase un anatomist, iar mișcarea era atît de imperativă în ei, încît pînă și în vis îi străbătea un tremur neîntrerupt. Dintre toți alergătorii de pe acest pămînt, numai ghepardul putea să-i întreacă și chiar și acesta numai pe distanțe scurte. Vînau prada cîte doi, tăindu-i calea și apucînd-o vîrtos de umeri. Existau însă și gonaci de unul singur, care-și doborau prada prinzînd-o cu colții de grumaz și ținînd-o pînă venea vînătorul.

Pentru haita sa grea, bătrînul crescuse dogul molos, un animal superb, galben-deschis pătat cu negru. Îndrăzneala caracteristică acestei rase fusese sporită prin încrucișarea cu sîngele dogului tibetan, care era pus să lupte cu zimbrii și leii în arenele romane. Rezulta un exemplar ce se remarca prin mărime, prin ținută mîndră și prin coada pe care trebuia s-o țină într-o poziție anumită, specifică rasei. Aproape toți acești dulăi purtau pe piele cicatrici mari — însemnări lăsate de lovituri de labă, la goanele de urși. Ursul masiv, cînd ieșea dintre copaci în pășune, trebuia să se țină foarte aproape de marginea pădurii, fiindcă dacă gonacii îl ajungeau și îl încolțeau, dulăii îl sfîrtecau pînă îl omorau, mai înainte ca vînătorul să aibă timp să-l spintece.

În curtea interioară era o tăvăleală și un mîrîit și un icnit sălbatic, iar din boturile roșii scînteiau

sub privirile noastre colții înspăimîntători. La asta se adăugau pîlpîitul torțelor, zăngănitul armelor și bocetul femeilor, care alergau prin curte ca niște porumbei speriați. Era o hărmălaie, așa cum îi plăcea bătrînului, care cu dreapta se juca satisfăcut în barbă, iar cu stînga făcea să salte pumnalul cu lamă lată vîrît în brîul de postav roșu. El purta și o secure grea cu tăiș dublu, prinsă cu o curea de încheietura mîinii.

Apoi slugile s-au repezit cu mănuși de piele lungi pînă la umeri spre cîini și i-au legat în lese de curea. Așa am ieșit, cu torțele stinse, pe poartă și ne-am îndreptat trecînd de ultimele pietre de hotar, spre pădure.

Ieșise luna și în lumina ei m-am lăsat în voia gîndurilor care ni se strecoară în suflet atunci cînd pornim în necunoscut. Mi-au revenit în minte amintiri din splendide ceasuri de dimineață, cînd călăream în avangarda unităților, iar în spatele nostru răsuna în răcoarea zorilor corul tinerilor călăreți. Atunci simțeam că inima ne bate solemn, și toate comorile de pe acest pămînt ne-ar fi apărut lipsite de însemnătate față de bucuria provocată de misiunea noastră aspră și plină de cinste. Oh, ce deosebire era între acele ceasuri și noaptea asta, în care vedeam sclipind în lumina palidă armele care semănau cu ghearele și coarnele unor monștri. Ne duceam în pădurile lemurienilor, fă-

ră justiție și fără vreun statut omenesc, unde nu era de cules nici o glorie. Iar eu simțeam nimicnicia strălucirii și a onoarei și mă copleșea o profundă amărăciune.

Mă mîngîia totuși gîndul că nu plecasem ca prima dată, cînd m-am dus să-l caut pe Fortunio, sub vraja unei aventuri magice, ci ca să fac o treabă bună și chemat de o forță spirituală superioară. Și m-am hotărît să nu cedez fricii și nici vanității.

23

ÎNCA din apropierea curții ne-am împărțit pentru înaintare. Am trimis în față iscoade, după care au pornit slujitorii ce duceau gonacii cîte doi-trei în lesă, în vreme ce trupa principală, cu haita de cîini masivi, încheia convoiul. Lumina lunii devenise atît de puternică, încît sub strălucirea ei s-ar fi putut citi ; din această pricină, cît timp am mers pe pășuni, grupurile se puteau zări cu ușurință. Vedeam de asemenea în stînga noastră cei trei plopi înalți, ca niște sulițe negre, iar în

față masa întunecată a Piscului Filler, în așa fel că puteam ține fără osteneală direcția. Pășeam către arcul prin care secera Piscului Filler înainta spre pădurea înaltă.

Îmi aveam locul alături de bătrînul erou al vendetei, în grupul cu haita ușoară, iar de acolo țineam sub ochi vîrful trupei. Cînd cei din față au ajuns la cordonul de păpurișuri și sălcii, i-am văzut mai întîi oprindu-se, apoi pătrunzînd în despicătură. Abia pieriseră din privirile noastre, cînd am și auzit o plesnitură cumplită, zbîrnîitoare, ca a unei capcane de fier, și un răcnet de moarte. Iscoadele s-au bulucit înapoi din desiș în cîmp, în vreme ce noi am alergat înainte, ca să ajungem la ei și să aflăm ce s-a întîmplat.

Am găsit golul prin care pătrunseseră iscoadele, așternut pînă la genunchi cu grozamă și iarbă-neagră. Frunzarele străluceau în lumina lunii, iar în mijlocul lor un spectacol cumplit se oferea privirilor noastre. Am văzut acolo pe unul dintre tinerii slujitori agățat ca un vînat în fălcile grele de fier ale unei capcane. Picioarele aproape că nu atingeau pămîntul, iar capul și brațele atîrnau pe spate, în buruieni. Ne-am apropiat în grabă de el și ne-am dat seama că flăcăul fusese prins de o capcană pentru nerozi — cum le spunea bătrînul curselor grele de fier cu pedală, pe care le ascundea și el pe potecile umblate de oameni.

Marginea ascuțită a fălcilor tăiase pieptul slujitorului și o singură privire a fost de ajuns ca să înțelegem că nu mai putea fi salvat. Totuși, cu puteri unite, am apăsat arcul, ca să eliberăm din clești cadavrul. În timpul acestei operații am văzut că fălcile erau prevăzute, ca niște maxilare de rechin, cu dinți ascuțiți din oțel albastru ; după ce am culcat mortul pe iarbă, am închis din nou, cu grijă, cursa.

Era de presupus că în preajma capcanei se aflaseră oameni de pază, și într-adevăr, în timp ce ședeam încă, tăcuți, lîngă victima josnicei arme, am auzit un foșnet în tufele apropiate, iar apoi un puternic hohot de rîs răsunînd batjocoritor în noapte. În clipa aceasta, mlaștina a început să se agite, ca atunci cînd tulburi un cîrd de ciori la locul de dormit. Printre pini s-au auzit trosnituri de crengi și tîrșîituri, însoțite de foșnete de-a lungul șanțurilor întunecate, unde bătrînul își avea cotețele de rațe. Totodată mlaștina răsuna de fluierături și de voci amestecate, ca și cînd în ea și-ar fi dus traiul o mulțime de șobolani. Auzeam lepădăturile încurajîndu-se reciproc, așa cum o fac în noroiul canalelor și ocnelor, cînd sînt sigure de superioritatea numerică. Și într-adevăr, se părea că sînt în mare superioritate numerică, fiindcă auzeam și de aproape, și de departe nerușinatele cîntece ale tagmelor de ticăloși. Astfel, în ime-

diata noastră apropiere, făceau larmă cei din şleahta La Picousière. Tropăiau în mlaştină şi orăcăiau ca nişte broaşte de baltă :

„Catherine a le craque moisi,
Des seins pendants,
De pieds de cochon,
La faridondaine."

Răspunsul răsuna din înaltele pîlcuri de grozamă, din păpurişuri şi din tufele de pe păşune. În vacarmul acesta vedeam luminiţe rătăcitoare verzui dansînd peste băltoace şi păsări de apă ce zburau speriate.

Între timp sosise în fugă şi trupa noastră principală cu haita de dulăi, iar noi am băgat de seamă că în faţa priveliştii de infern slujitorii aproape că deveniseră şovăielnici. În acea clipă, bătrînul Belovar a ridicat vocea cu putere :

— Pe ei, copii, pe ei ! Tîrîturile astea n-o să ne ţină piept ! Dar băgaţi de seamă la capcane !

Cu aceste cuvinte, fără a privi în juru-i, a început să înainteze, făcînd să fulgere în lumina lunii tăişul dublu al securii. Slujitorii l-au urmat, nerăbdători să se năpustească asupra întinzătorilor de capcane. Ne făceam loc în pîlcuri mici prin stuf şi tufe, cercetînd, cît puteam, terenul. Căutam locurile de trecere dintre bălţi, pe a căror oglindă întunecată străluceau florile de nufăr, şi ne strecuram prin papura uscată, ale cărei pămătufuri negre îşi spulberau puful. În curînd am auzit voci aproape de tot şi am simţit vîjîit de gloanţe pe la tîmple. Slujitorii cu cîini au început să asmută gonacii, încît aceştia şi-au zburlit părul, iar ochii le scînteiau ca jarul. Apoi li s-a dat drumul, iar ei s-au năpustit chefnind de bucurie în hăţişul întunecat, ca nişte săgeţi palide.

Bătrînul avusese dreptate spunînd că strînsura nu ni se va opune — abia se repeziseră cîinii, că am şi auzit vaiete, care se pierdeau, însoţite de înjurături, în desiş, iar după ele lătratul haitei care le adulmeca urmele. Am alergat într-acolo în pas de asalt şi am văzut că, dincolo de hăţiş, se afla o turbărie nu prea întinsă, netedă ca o arie. Pe această suprafaţă se refugiaseră nemernicii şi încercau să-şi scape viaţa, fugind spre codru Izbuteau numai cei ce nu erau stingheriţi de gonaci. Am văzut mulţi dintre ei asaltaţi de cîini şi nevoiţi să stea pe loc — gonacii îi încercuiau ca nişte flăcări palide din infern şi se aruncau lacomi în sus asupra lor. Ici şi colo, unii fugari căzuseră şi zăceau pe jos ca paralizaţi, fiindcă îi ţinea de gît, mîrîind, cîte un prinzător singuratic.

Acum slujitorii au eliberat haita cea grea, iar bracii au năvălit urlînd în noapte. Am văzut cum își doborau printr-un salt victimele, apoi cum își smuceau încolo și-ncoace pe pămînt prada care încerca să se opună. Slujitorii au înaintat după ei și au început să împartă lovituri de grație. Ca în infern, nu a existat cruțare. Flăcăii s-au aplecat asupra celor uciși și au azvîrlit cîinilor halca de carne ce li se cuvenea ca drept de vînătoare. Apoi, cu mare greutate, au legat din nou bestiile în zgărzi.

Ședeam astfel în mlaștină ca în pridvorul întunecatului codru. Bătrînul Belovar era bine dispus ; și-a lăudat slugile și cîinii pentru isprava lor și a împărțit rachiu. Apoi a dat zor să pornim din nou, mai înainte ca pădurea să fie pusă în alarmă de ticăloșii care scăpaseră cu fuga, și a poruncit să se taie cu topoarele o deschidere în desișul încîlcit care mărginea codrul ca un gard viu. Nu eram departe de locul unde pătrunsesem cu fratele Otho, ca să căutăm păsărica-de-pădure roșie, și am plănuit să atacăm mai întîi luminișul de la Köppels Bleek.

În curînd deschiderea era largă cît o ușă de șură. Am aprins torțe și am pătruns în codru ca într-o gură neagră.

24

ÎN lumina flăcărilor, trunchiurile străluceau ca niște coloane roșii ; fumul torțelor urca vertical în fîșii subțiri, care se bolteau la mare înălțime, în aerul nemișcat, ca un baldachin. Pășeam într-o formație largă, care, din pricina trunchiurilor căzute, cînd se strîngea, cînd se lățea. Totuși ne aveam bine în ochi, datorită făcliilor. Pentru a lăsa urme sigure, bătrînul luase saci plini cu praf de cretă, care marca marșul nostru printr-o dungă albă. În felul acesta se îngrijea să nu ne pierdem posibilitatea de retragere.

Cîinii trăgeau în direcția luminișului de la Köppels Bleek, așa cum îi ademenește întotdeauna duhoarea peșterilor și a lumilor de jupuitori. Conduși de ei, am ajuns repede la cîmp deschis și am înaintat în tăcere. Numai ici-colo cîte o pasăre își lua avînt cu grele bătăi de aripi din cuiburile aflate în vîrfurile copacilor. Cîrduri de lilieci dădeau roată, neauziți, în lumina torțelor.

În curînd mi s-a părut că recunosc colina din luminișul tăieturii ; strălucea în răsfrîgerea palidă a unui foc. Ne-am oprit și am auzit acum și voci, dar nu atît de făloase ca mai înainte, în mlaștină. Se părea că acolo pădurea e păzită de uni-

tăţi de pădurari, iar Belovar se gîndi să-i lichideze aşa cum făcuse şi cu şleahta de găinari. Îşi aduse gonacii în faţă şi porunci să fie aşezaţi în linie, ca la o întrecere, apoi le dădu drumul în noapte ca la nişte proiectile luminoase. În vreme ce cîinii îşi făceau drum chefnind prin hăţiş, am auzit dincolo fluierături şi apoi un urlet, de parcă ar fi ieşit, să-i întîmpine, însuşi Vînătorul cel sălbatic, Wotan. Gonacii noştri se izbiră de haita copoilor pe care Marele Pădurar îi ţinea în ţarcurile sale.

Cîndva, Fortunio îmi povestise lucruri aproape fantastice despre aceste fiare crunte, despre furia şi vigoarea lor. Ca să obţină rasa, Marele Pădurar perfecţionase dogul din Cuba, roşu, cu masca neagră. Spaniolii dresaseră pe vremuri aceşti dogi grei ca să-i sfîşie pe indieni, după care fuseseră introduşi pretutindeni unde există sclavi şi păzitori de sclavi. Cu ajutorul lor fuseseră readuşi în jug şi negrii din Jamaica, după ce cu armele ieşiseră victorioşi în răscoala lor. Înfăţişarea bestiilor era descrisă ca fiind înfricoşătoare, de vreme ce răsculaţii, care dispreţuiseră fierul şi focul, s-au supus îndată ce vînătorii de sclavi au debarcat pe coastă cu cîinii legaţi cîte doi şi trei în lesă. Animalul conducător al haitei roşii era Chiffon Rouge, deosebit de drag Marelui Pădurar, fiindcă descindea în linie directă din copoiul

Becerillo, al cărui nume este în chip atît de nefast legat de cucerirea Cubei. Se povesteşte că stăpînul acestui Becerillo, căpitanul Jago de Senazda, îl punea să sfîşie în bucăţi indience, ca să desfete ochii musafirilor săi. Astfel se reîntorc mereu în istoria oamenilor anumite puncte în care aceasta ameninţă să se abată spre demonismul pur.

La aceste strigăte înspăimîntătoare ne-am dat seama că haita noastră uşoară era pierdută, mai înainte de a-i putea trimite ajutor. Avea să fie cu atît mai repede nimicită, cu cît se trăgea din sîngele pur al unei rase ce luptă pînă la moarte, în loc să bată în retragere. Am auzit cum, îndată ce au fost dezlegaţi, copoii roşii atacă, iar pe măsură ce urletul lor amuţea din pricina muşcăturilor setoase de sînge cu colţii înfipţi în piele şi carne, chemarea subţire a ogarilor se stingea sugrumată, în scîncete.

Bătrînul Belovar, care-şi sacrificase într-o clipă nobilele lui animale, începu să ţipe şi să blesteme, însă nu cuteza încă să asmută după ele moloşii, fiindcă acum aceştia rămîneau pentru noi cartea cea mai tare într-un joc necunoscut. A răcnit deci la slujitori, poruncindu-le să-i pregătească de luptă, iar oamenii au frecat dulăii pe piept şi la colţurile gurii cu rachiu de măselariţă şi le-au trecut pe după gît, ca să-i apere, gărzile cu ţepi. Ceilalţi

argați au înfipt torțele, pentru bătălie, între ramuri uscate.

Toate acestea s-au petrecut într-o clipă și abia luaserăm poziție, că haita roșie a și năvălit spre noi ca o furtună. Am auzit-o deschizîndu-și cale prin desișul întunecat, apoi bestiile au sărit în cercul acoperit de lumina torțelor ca de un jar scînteietor. În frunte venea Chiffon Rouge, care purta în jurul gîtului un evantai din lame ascuțite și sclipitoare. Cîinele ținea capul plecat, și limba scoasă îi atîrna bălăbănindu-se pe pămînt, plină de bale ; ochii îi fulgerau iscoditor, de jos în sus. De departe i se vedeau sclipind colții rînjiți, dintre care perechea de jos depășea buzele, ca niște colți de mistreț. În ciuda greutății, monstrul înainta în salturi ușoare — venea fugind pieziș, parcă în pași de dans, ca și cînd, conștient de puterea lui uriașă, ne-ar fi disprețuit prea mult, ca să se repeadă la noi gonind de-a dreptul. Înapoia lui apăru sub lumina faclelor haita de copoi zugrăviți în roșu și negru.

La această priveliște au răsunat strigăte de spaimă și îndemnuri de a se da drumul molosilor. L-am văzut pe bătrînul Belovar privind cu îngrijorare spre dulăii lui, dar mîndrele animale, cu ochii ațintiți înainte și cu urechile ciulite, se smuceau fără frică din curele. Atunci bătrînul rîse

spre mine și dădu semn, iar molosii galbeni se năpustiră ca din arc asupra dogilor roșii. În fruntea lor, Leontodon se azvîrli asupra lui Chiffon Rouge.

Acum, în lumina roșie de sub trunchiurile copacilor uriași, izbucniră niște urlete și niște chiote de parcă trecea alaiul lui Wotan, iar setea de a ucide se întinse în toate părțile. În mase întunecate, animalele se rostogoleau și se sfîșiau pe pămînt, altele, urmărindu-se, dădeau roată pe departe poziției noastre. În măcelul al cărui vuiet umplea aerul, căutam să intervenim, ceea ce era greu, lovind cu pumnalul și trăgînd focuri în dogii roșii, fără a vătăma molosii. Numai acolo unde vînătoarea se învîrtea în jurul nostru ca la călușei puteam să distingem bine capetele, să ochim și să tragem cu o oarecare corecție, cum se trage în vînatul aflat în zbor. În această împrejurare s-a văzut că, fără să bănuiesc, făcusem cu arma mea alegerea cea mai bună cu putință. Căutam să apăs pe trăgaci în clipa cînd ochiul vedea peste cătarea de argint masca neagră și atunci eram sigur că animalul va cădea în foc, fără să mai zvîcnească măcar o dată.

Dar și dincolo, de cealaltă parte, văzurăm fulgerînd puști ; ceea ce ne-a făcut să înțelegem că acolo molosii noștri erau cei împușcați în goana

lor de urmărire. În felul acesta, hărţuiala se asemuia cu o fugărire în forma unei elipse încheiate în două puncte de foc, în vreme ce grosul haitei era angajată în luptă pe axa scurtă. Terenul era luminat în cursul bătăliei de coloane de foc, fiindcă acolo unde torţele cădeau pe pămînt, desişul uscat lua foc cu flăcări vii.

În curînd s-a văzut că moloşii erau superiori copoilor, e adevărat nu prin puterea muşcăturilor, ci prin greutate şi vigoare în atacuri. Totuşi dogii roşii îi depăşeau în număr. De asemenea se părea că de dincolo erau azvîrliţi în luptă mereu alţi cîini, aşa că ne venea din ce în ce mai greu să intervenim în ajutorul dulăilor noştri. Copoii erau cu grijă dresaţi să atace omul, pe care Marele Pădurar îl socotea drept vînatul cel mai de soi ; cînd numărul moloşilor n-a mai fost îndestulător, grija pentru securitatea noastră ne-a abătut privirile de la încăierarea haitelor. Peste puţină vreme, cînd dintr-un tufiş întunecat, cînd din norii de fum ai focurilor, cîte unul dintre animalele roşii se repezea asupra noastră, ceea ce se aducea la cunoştinţă celor în pericol prin strigăte. Atunci trebuia să avem iute grijă să doborîm cîinele încă în salt — totuşi unii au fost străpunşi de suliţele slujitorilor sau izbiţi de securea avîntată cu un vîjîit de bătrînul Belovar, abia

după ce îşi puseseră labele, însetaţi de sînge, pe victimă.

Curînd am şi văzut deschizîndu-se goluri îngrijorătoare ; aveam impresia că strigătele argaţilor au devenit mai puternice şi mai neliniştite — în asemenea situaţii, un subton ca un plîns încet vesteşte că deznădejdea ameninţă să se apropie. Aceste strigăte se amestecau cu urletele haitelor, cu pocnetele împuşcăturilor şi cu sfîrîitul flăcărilor. Din desiş auzeam răsunînd şi un hohot puternic de rîs, un oho-ho-ho bubuitor, care ne-a dat de veste că Marele Pădurar era şi el acum de faţă. În acest rîset răsuna înspăimîntătoarea jovialitate care-i era caracteristică ; bătrînul se număra printre stăpînii cei mari, care se bucură din toată inima atunci cînd cineva li se opune. Iar spaima era elementul său.

În hărmălaia asta au început să mă treacă fiori şi simţeam că mă copleşeşte tulburarea. Dar deodată, ca în multe alte situaţii de acest fel, în mintea mea s-a ivit chipul bătrînului meu maestru de arme van Kerkhoven. Omul acesta, un flamand scund, cu barbă roşie, care m-a instruit ca pedestraş, obişnuia deseori să spună că o împuşcătură bine ţintită e mai de preţ decît altele zece azvîrlite în aer cu prea multă grabă. Tot el mai m-a învăţat ca, în punctele luptei unde ameninţă

să se extindă spaima, să nu mai încovoi degetul arătător, ci să respir liniștit — fiindcă dintre doi oameni mai puternic este acela care a respirat bine.

Așadar, acest Kerkhoven mi s-a ivit înainte — căci orice învățătură adevărată este o treabă a spiritului, iar chipul bunilor învățători ne sprijină atunci cînd sîntem la strîmtoare. Și așa cum procedasem cîndva în Nord, în fața panourilor de tras la țintă, am făcut o pauză, ca să respir rar, după care am simțit că privirea mi se limpezește numaidecît, iar pieptul îmi e mai liber.

Lucrul cel mai rău dintre toate era că, atunci cînd bătălia a luat o întorsătură proastă, norii de fum ne acopereau tot mai mult cîmpul de tragere. În felul acesta, luptătorii erau răzlețiți, iar lucrurile se scufundau în necunoscut. De asemenea dogii roșii se repezeau de la o depărtare mereu mai mică. De mai multe ori l-am văzut pe Chiffon Rouge trecînd prin fața poziției mele, dar ori de cîte ori am vrut să-i trimit o lovitură, bestia vicleană și-a căutat numaidecît adăpost. Atunci m-a cuprins patima de vînător, iar dorința arzătoare de a doborî dogul cel mai drag al Marelui Pădurar m-a ispitit să săr după el, atunci cînd l-am văzut dispărînd din nou în norul de fum care curgea pe lîngă mine ca un pîrîu lat.

25

ÎN fumul des mi se părea că văd bestia, ca pe o umbră, cînd ici, cînd dincolo, dar întotdeauna trecînd prea repede ca să-i slobod o împușcătură bine ochită. Mă zăpăceau în vîrtejul de fum și nălucili înșelătoare, astfel că în cele din urmă m-am oprit locului rătăcit, trăgînd cu urechea. Atunci am auzit un trosnet și m-a fulgerat gîndul că bestia făcuse poate un ocol, ca să mă atace din spate. Ca să mă asigur, am îngenuncheat cu flinta întinsă în față, alegîndu-mi ca acoperire a spatelui o tufă de spini.

Așa cum se întîmplă deseori în asemenea împrejurări, cînd ochiul se ațintește asupra unor lucruri mărunte, privirea mea a zărit în locul în care îngenuncheasem, înflorind în frunzișul mort, o mică buruiană, în care am recunoscut păsărica-de-pădure roșie. Trebuia așadar să mă aflu în locul pînă la care înaintasem cu fratele Otho și, ca atare, foarte aproape de vîrful colinei de la Köppels Bleek. Și într-adevăr, din cîțiva pași, am reușit să ajung la micul vîrf rotund care se ridica din fum ca o insulă.

De pe spinarea lui am văzut curătura de la Köppels Bleek învăluită într-o lumină palidă, însă

numaidecît privirea mi-a fost atrasă de un punct de foc din inima pădurii. Acolo am zărit, minuscul și ca lucrat în filigran roșu, un castel cu creneluri și turnuri rotunde, înconjurat de flăcări ; mi-am adus aminte că pe harta lui Fortunio locul acesta era indicat ca „reședința de sud". Incendiul mi-a dezvăluit că atacul prințului și al lui Braquemart trebuia să fi ajuns pînă la treptele palatului ; și, ca întotdeauna cînd vedem rezultatele unor fapte cutezătoare, un sentiment de bucurie mi-a umplut pieptul. Dar în aceeași clipă mi-a revenit în minte hohotul triumfător de rîs al Marelui Pădurar și mi-am ascuțit privirea, ca să mă uit spre Köppels Bleek. Acolo am văzut niște lucruri care m-au făcut să pălesc, atît erau de infame.

Focurile care luminau curătura mocneau încă, dar erau acoperite, ca de niște cupole de argint, cu un strat alb de cenușă. Licărul lor cădea pe șura jupuitorilor, larg deschisă, și colora într-o lumină sîngerie craniul ce rînjea pe fronton. După urmele lăsate pe terenul din jurul focurilor, ca și în interiorul hidoasei guri de iad, pe care nu vreau să le descriu, se putea deduce că lemurienii ținuseră aici una dintre înfricoșătoarele serbări, ale cărei reflexe dăinuiau încă în acel loc. Noi, oamenii, privim asemenea vedenii cu respirația tăiată și ca prin crăpătura unui zid.

Să destăinui numai că printre toate capetele vechi și descărnate de multă vreme am zărit și două noi, înfipte în vîrful unor prăjini — capetele prințului și al lui Braquemart. Din vîrfurile de fier cu cîrlige încovoiate de cange, priveau spre jocul focurilor acoperite cu un înveliș alb. Tînărului prinț îi albise părul, dar trăsăturile lui mi s-au părut mai nobile și investite cu acea supremă, sublimă frumusețe pe care o dă numai suferința.

La această priveliște, ochii mi s-au umplut de lacrimi — dar cu acele lacrimi în care, o dată cu jalea, ne cuprinde și o stranie însuflețire. Pe această mască palidă, de pe care pielea jupuită atîrna în petice și care privea în jos, spre focuri, de la înălțimea stîlpului de martiriu, juca umbra unui zîmbet de cea mai mare dulceață și seninătate, ceea ce m-a făcut să-mi închipui cum de pe omul acesta superior slăbiciunea se scuturase astăzi pas cu pas — precum cad în țărînă zdrențele de pe un rege care pășește îmbrăcat ca cerșetor. Un fior m-a străbătut atunci pînă în fundul sufletului, fiindcă am înțeles că prințul fusese demn de strămoșii săi de demult și de biruitorii monștrilor, că izgonise din pieptul său teama de balauri. Un lucru de care mă îndoisem adesea, a devenit astfel certitudine : mai existau printre noi oameni nobili, în inima cărora trăia cunoașterea ordinei

celei mari și ce confirma. Exemplele superioare ne determină să le urmăm ; în fața acestui cap am jurat că în întreg viitorul ce-mi sta înainte mai bine voi cădea singur cu cei liberi, decît să pășesc în triumf cu slugile.

Trăsăturile lui Braquemart arătau, dimpotrivă, cu totul neschimbate. Din vîrful prăjinei, capul lui privea spre Köppels Bleek cu o expresie de batjocură și de ușor dezgust, dar și cu acea liniște a omului care, deși străbătut de o durere, nu vrea să și-o dea pe față. Aproape că n-aș fi fost surprins să văd pe acest chip monoclul pe care Braquemart îl purta cînd era în viață. Avea părul tot negru și lucios, și eu mi-am dat seama că înghițise la timp pilula pe care orice mauretan o are la el. E o capsulă din sticlă colorată, purtată de obicei în inel și vîrîtă în gură în clipele de primejdie. Este suficientă o mușcătură care să sfărîme capsula, umplută cu o otravă puternică. Acesta este procedeul, care în limbajul mauretanilor se numește apelul la cea de-a treia instanță — corespunzător celui de-al treilea grad al puterii — un procedeu care contribuie la conturarea imaginii existente în acest ordin cu privire la demnitatea oamenilor. Se socotește că demnitatea este pusă în pericol de cel care se supune unei puteri inferioare și se așteaptă ca orice mauretan să fie gata în orice moment pentru apelul morții. Aceasta a fost așadar ultima aventură a lui Braquemart.

Am privit tabloul, încremenit și fără să știu cît am stat în fața lui — ca în afară de timp Totodată m-am scufundat într-un vis treaz, în cuprinsul căruia am uitat vecinătatea pericolului. Într-o asemenea stare străbatem amenințarea ca în somn — fără băgare de seamă, dar în armonie cu spiritul lucrurilor. Așa am pășit eu pe curătura de la Köppels Bleek și, ca într-o beție, lucrurile îmi apăreau clare, însă nu în afara mea. Îmi erau familiare ca într-o țară a copiilor, iar craniile palide agățate în copacii bătrîni din jur mă priveau întrebător. Auzeam cîntînd și proiectilele din luminiș — vîjîitul greu al săgeților de arbaletă și împușcăturile ascuțite ale flintelor. Treceau atît de aproape de mine, că mi se ridica părul din cap pe la tîmple, dar nu le dădeam atenție decît ca unei melodii profunde care mă acompania și îmi ritma pașii.

Înaintînd prin lumina jarurilor am ajuns pînă la locul de groază și am aplecat spre mine prăjina în care era înfipt capul prințului. Am luat cu amîndouă mîinile capul din vîrful de fier și l-am așezat în tașca de piele. În timp ce făceam asta stînd în genunchi, am simțit o lovitură dură în umăr. Trebuie că mă atinsese o împușcătură, însă n-am simțit nici o durere și nici n-am văzut

sînge pe haina de piele. Atîta doar că braţul drept îmi atîrna paralizat. Ca trezindu-mă din somn, am privit în jurul meu şi am alergat cu sublimul trofeu înapoi în pădure. Flinta mi-o lăsasem în locul unde găsisem păsărica-de-pădure roşie şi, de altfel, nici nu-mi mai putea fi de folos. Aşa că m-am grăbit spre locul unde îi părăsisem pe luptători.

Aici se înstăpînise pe deplin liniştea şi nici torţele nu mai luminau. Numai acolo unde tufişurile luaseră foc mai dăinuia o licărire de jar roşu. Datorită ei, ochiul meu a putut distinge pe jos leşurile luptătorilor şi cîinii morţi ; toate erau mutilate şi sfîrtecate îngrozitor. În mijlocul lor, lîngă trunchiul unui stejar bătrîn, zăcea Belovar. Avea capul despicat, iar valul de sînge îi înroşise barba albă. Sîngele înroşise şi securea cu tăiş dublu aflată lîngă el, ca şi pumnalul lat, pe care dreapta lui încă îl mai strîngea cu putere. La picioarele sale era întins credincosul Leontodon, cu pielea complet sfîrtecată de împuşcături şi de împunsături de lance, şi îi lingea, murind, mîna. Bătrînul se luptase bine, fiindcă în jurul lui zăcea o cunună de bărbaţi şi de cîini seceraţi la pămînt. Îşi aflase astfel sfîrşitul ce i se potrivea, în deplină învolburare a vînătorii pe viaţă şi pe moarte, cînd vînătorii gonesc prin pădurii vînatul şi cînd moartea şi voluptatea sînt intim împletite. L-am privit îndelung în ochi pe prietenul mort şi i-am pus cu mîna stîngă un pumn de ţărînă pe piept. Mama cea sublimă, la ale cărei serbări sălbatice şi poftitoare de sînge luase parte, este mîndră de asemenea fii.

26

CA să ies din întunecimea codrului pe pămîntul păşunilor nu aveam decît s-o iau pe urma lăsată de noi la venire. Am pornit gînditor de-a lungul cărării albe.

Mi se părea ciudat că în timpul măcelului m-am aflat lîngă cei morţi şi dădeam acestei întîmplări un înţeles simbolic. Mă găseam în continuare sub vraja visului. Starea nu era pentru mine cu totul nouă ; trecusem prin ea şi mai înainte, în serile zilelor în care moartea îmi fusese pe-aproape. În astfel de împrejurări ieşim oarecum cu puterea spiritului în afara trupului şi păşim ca un însoţitor alături de chipul nostru. Totuşi, niciodată nu sim-

ţisem cu atîta putere ca aici, în pădure, despletirea acestor două fire fine. În vreme ce mergeam visător pe urma albă, vedeam lumea sub înfăţişarea sumbrului luciu al abanosului, în care se reflectă figurine de fildeş. Aşa am străbătut şi mlaştina de lîngă Piscul Filler şi am intrat în Campagna nu departe de plopii cei înalţi.

Aici am văzut cu groază că bolta cerului era luminată sinistru de incendii. Pe păşuni domnea de asemenea o agitaţie îngrijorătoare, iar pe lîngă mine alergau umbre. Printre ele vor fi fost poate argaţi care scăpaseră de măcel ; m-am ferit totuşi să-i strig, fiindcă mulţi păreau beţi de furie. Am zărit şi unii care agitau torţe şi am auzit graiul celor din tagma La Picousière. Cete ale acestora, încărcate cu prăzi, se şi îndreptau către păduri. Dumbrava taurului roşu era luminată viu ; acolo, în hohotele de rîs ale unui ospăţ de triumf, se amestecau şi voci de femei.

Plin de rele presimţiri, m-am grăbit către gospodăria lui Belovar şi încă de departe mi-am putut da seama că între timp Sombor cu ai săi fusese şi el doborît de strînsura din păduri. Bogata aşezare era cuprinsă de flăcări vii, care nimiciseră grinzile acoperişului de la casă, grajd şi şură, iar viermii focului dănţuiau urlînd în jurul pîrjolului. Jaful era în toi ; nemernicii goliseră saltelele şi le umpleau acum, ca pe nişte saci, cu pradă.

Am văzut şi grupuri care benchetuiau cu bunătăţile din cămările gospodăriei ; sfărîmaseră capacele butoaielor pline şi-şi scoteau băutura cu pălăriile.

Ucigaşii se găseau în vîrtejul chiolhanului, iar împrejurarea aceasta îmi era prielnică, fiindcă treceam, aproape ca-n vis, prin cercul lor. Orbiţi de foc, de omoruri şi de beţie, se mişcau ca animalele pe care le vezi pe fundul mocirlelor tulburi. Treceau foarte aproape de mine, iar unul, care căra o pălărie plină cu rachiu, a ridicat-o cu amîndouă mîinile spre mine şi s-a cărăbănit înjurînd, cînd am refuzat să închin cu el. Am trecut astfel nevătămat printre ei, de parcă aş fi fost înzestrat cu acea *vis calcandi supra scorpiones*.

După ce am părăsit ruinele gospodăriei de pe păşune, m-a izbit ceva care mi-a sporit şi mai mult spaima. Anume, mi se părea că în spate lumina pîrjolului pălea — dar mai puţin fiindcă mă îndepărtam, cît mai ales din pricina unei roşeţi îngrozitoare ce se ridica pe cer înaintea mea. Nici această parte a păşunilor nu era cu totul neanimată. Am văzut astfel vite risipite şi văcari fugind, dar mai ales am auzit în depărtare lătratul haitei roşii, care părea că se apropie. Mi-am grăbit de aceea paşii, deşi inima îmi zvîcnea de spaimă din pricina înfricoşătorului inel de flăcări către care mă îndreptam. Încă de-acolo ve

deam falezele de marmură ridicîndu-se întunecate, ca niște recife negre într-o mare de lavă. Iar în vreme ce auzeam în spate cîinii, m-am cățărat în grabă pe culmea abruptă, de pe muchea căreia ochii noștrii sorbiseră de atîtea ori, într-o sublimă beție, frumusețea acestui pămînt, pe care-l vedeam acum învăluit în mantia de purpură a distrugerii.

Profunzimea dezastrului mi se dezvăluia acum în flăcările înalte, și pînă departe vechile și frumoasele orașe de pe malul Marinei străluceau în jarul pieirii. Scînteiau în foc ca un colan de rubine, iar imaginea lor se oglindea învolburată de fum în adîncimile întunecate ale apelor. Ardeau și satele și cătunele de pe întinderile îndepărtate ale țării, iar din castelele mîndre și din mănăstirile aflate în vale pîrjolul țîșnea pînă la mari înălțimi. Flăcările se avîntau în aerul încremenit ca niște palmieri de aur, fără să scoată fum, în vreme ce din coroanele lor cădea o ploaie de foc. Sus, deasupra acestui vîrtej de scîntei, pluteau în noapte, într-o lumină roșie, cîrduri de porumbei și bîltanii ce-și luaseră zborul din pășune. Se roteau pînă cînd penele li se învăluiau în flăcări, iar atunci se prăbușeau ca niște lampioane aprinse în ruinele incendiate.

Ca și cînd spațiul s-ar fi golit de aer, nu răzbătea în sus pînă la mine nici un sunet; spectacolul se desfășura într-o liniște înspăimîntătoare.

Nu auzeam, acolo, jos, nici copii plîngînd, nici mame jelindu-se, dar nici strigătul de luptă al clanurilor, sau mugetul vitelor din grajduri. Din oroarea nimicirii, pînă pe falezele de marmură nu răzbătea decît sclipirea de aur. Așa ard, spre bucuria ochilor, universuri îndepărtate cuprinse de flăcări, în frumusețea pieirii.

Nu auzeam nici strigătul ce se ridica din gura mea. Numai în adîncurile sufletului, ca și cînd m-aș fi aflat eu însumi în flăcări, auzeam trosnetul universului de foc. Puteam să aud eu însumi acest trosnet slab, în vreme ce palate cădeau în ruină, iar din hambarele din porturi sacii de cereale zburau sus în aer, ca să se spargă împroșcînd jar. A sărit în aer, despicînd pămîntul, și marele turn plin cu pulbere de la Poarta Cocoșului. Clopotul greu, care împodobea de o mie de ani clopotnița și ale cărui bătăi însoțiseră în viață și în moarte oameni fără de număr, a început să se înroșească, mai întîi întunecat, apoi mereu mai luminos, iar în cele din urmă s-a prăbușit de pe lăcașul lui, făcînd fărîme turnul. Am văzut cum se luminau în raze roșii și acoperișurile ascuțite ale templelor înconjurate de coloane și cum statuile de zei cu scut și lance se aplecau de pe soclurile înalte și se prăvăleau fără zgomot în vîlvătăi.

În fața acestei mări de foc, încremenirea de vis m-a cuprins pentru a doua oară, și încă mai

puternic. Şi aşa cum într-o asemenea stare puteam vedea mai multe lucruri în acelaşi timp, tot astfel auzeam şi cum se apropiau fără oprire haita şi în urma ei strînsura din păduri. Cîinii aproape că atinseseră marginea falezelor, iar eu auzeam în răstimpuri chefnitul surd al lui Chiffon Rouge, pe care haita îl acompania cu urlete. Dar în situaţia mea nu eram în stare nici măcar să ridic piciorul şi am simţit cum strigătul îmi rămîne ferecat în gură. Abia cînd am zărit animalele, am reuşit să mă mişc, dar vraja continua să mă stăpînească. Mi se părea că plutesc domol în jos, pe treptele falezelor de marmură; m-am ridicat chiar, cu un salt uşor, peste gardul viu care înconjura grădina schitului Rauten. Iar în urma mea, înghesuindu-se şi făcînd zarvă, gonea în jos, pe îngusta potecă de pe stînci, sălbaticul alai de vînătoare.

27

ÎN saltul meu, pe jumătate căzînd, am ajuns pe pămîntul moale al straturilor de crini şi am văzut cu uimire că grădina era iluminată feeric. Florile

şi tufele iradiau cu o strălucire albastră, ca şi cînd ar fi fost zugrăvite pe porţelan, apoi însufleţite printr-o formulă magică.

Sus, în tinda bucătăriei, şedeau Lampusa şi Erio, adînciţi în contemplarea pîrjolului. L-am văzut şi pe fratele Otho stînd pe terasa schitului Rauten, îmbrăcat în veşminte sărbătoreşti ; asculta atent în direcţia treptelor tăiate în stîncă, pe care acum se prăvălea ca un torent strînsura din păduri, cu haita de cîini. Ajunsă la gardul viu, aluneca de-a lungul lui ca o turmă de şobolani, iar poarta grădinii era zgîlţîită cu lovituri de pumn. Atunci l-am văzut pe fratele Otho surîzînd, în vreme ce ridica înaintea ochilor, ca s-o cerceteze, lampa de cristal de munte, pe care dansa o luminiţă albastră. Părea că aproape nici nu ia în seamă cum, între timp, poarta ceda sub loviturile gonacilor cu cîini şi cum haita întunecată năvălea jubilînd peste straturile de crini, avîndu-l în frunte pe Chiffon Rouge, la grumazul căruia scînteiau lamele de oţel.

În acest impas tragic, mi-am ridicat vocea, să-l chem pe fratele Otho, pe care-l vedeam cum stă în continuare pe terasă, pîndind. Se părea însă că nu mă aude, căci s-a întors cu privirea fixă şi a intrat în herbariu, ţinînd felinăraşul în mîna întinsă înainte. Se comporta ca un frate superior — acum cînd, în preajma nimicirii, trebuia să

binecuvînteze opera căreia noi doi îi dedicaserăm viața — și nu avea ochi pentru impasul meu trupesc.

Am chemat-o deci pe Lampusa, care stătea cu chipul iluminat de flăcări în fața intrării bucătăriei din stîncă, și am zărit-o în fugă privind cu brațele încrucișate furnicarul din grădină, în timp ce un zîmbet feroce îi dezvelea dintele. Am știut atunci că de la ea nu aveam să mă aștept la nici o milă. Cîtă vreme am făcut să rodească pîntecele fiicei ei și am izbit cu brațul înarmat cu spadă în dușman, fusesem binevenit; pentru ea însă fiecare biruitor era bun ca dig de apărare, după cum disprețuia pe oricine se afla copleșit de slăbiciune.

În clipa cînd Chiffon Rouge se și pregătea să se arunce asupra mea, cel ce mi-a venit în ajutor a fost Erio. Băiatul luase străchioara de argint, care se afla în tindă încă de la ofranda șerpilor. A început să bată în ea, nu ca altădată cu o lingură din lemn de păr, ci cu o furculiță de aramă. În felul acesta, scotea din vibrația străchioarei un sunet care semăna cu un rîs și care a făcut oamenii și animalele să încremenească. Simțeam cum sub piciorul falezelor de marmură crăpăturile au început să se cutremure, apoi sute de fluierături subțiri au umplut aerul. În strălucirea albastră a grădinii s-a aprins deodată o

lumină vie și, fulgerînd, viperele-lance au țîșnit din văgăunile lor. Alunecau pe straturile de flori ca niște corzi strălucitoare de bici, sub izbiturile cărora se înălța un vîrtej de petale. Apoi, descriind pe pămînt un cerc de aur, s-au ridicat încet pînă la înălțimea unui om. Își legănau așa capul în pendulări grele, iar colții lor gata de atac scînteiau a moarte ca niște sonde din sticlă curbată. În timpul acestui dans, aerul era sfîșiat de un șuier încet ca și cînd cineva ar fi răcit în apă oțel încins; totodată din cununa ce înconjura straturile de flori se ridica un clămpănit delicat, osos, ca al castanietelor mînuite de dansatoarele maure.

În centrul acestei hore, strînsura din păduri sta împietrită de groază, cu ochii ieșiți din orbite. Ridicată cel mai sus printre viperele-lance era Bătrîna; ea se legănă încolo și-ncoace, cu scutul ei strălucitor, în fața lui Chiffon Rouge, apoi, ca în joacă, îl încolăci cu figurile serpentinelor ei. Bestia se supuse, tremurînd și cu părul zburlit, mișcărilor șerpuirii ce-o înlănțuia dănțuind — apoi Bătrîna îi atinse parcă ușor de tot urechea, și cînele, scuturat de spasmul morții, se rostogoli, mușcîndu-și limba, în stratul de crini.

Acesta a fost semnalul pentru ceata dănțuitoarelor, care s-au aruncat asupra prăzii lor cu inelele de aur atît de strîns împletite, încît oamenii și cîini păreau înfășurați de un singur trup

acoperit cu solzi. Tot așa, din această mreajă plină s-a ridicat parcă un singur răcnet de moarte, pe care puterea subtilă a otrăvii l-a sugrumat dintr-o dată. Pe urmă împletitura strălucitoare s-a desfăcut, iar șerpii au reintrat cu încolăciri liniștite în văgăunile lor.

În mijlocul straturilor de flori, acoperite acum de cadavre învinețite și umflate de otravă, mi-am ridicat privirea spre Erio. L-am văzut pe băiat intrînd în bucătărie cu Lampusa, care-l ducea de mînă mîndră și tandră, iar el mi-a răspuns cu un semn, zîmbind, în vreme ce ușa de piatră se închidea scîrțîind în urma lor. Atunci am simțit că sîngele îmi circulă mai ușor prin artere și că vraja care mă stăpînise slăbea. Mi-am putut mișca din nou liber și brațul drept. Grăbit, fiindcă mă temean cu privire la fratele Otho, am intrat în schitul Rauten.

28

CÎND am pășit în bibliotecă, am găsit cărțile și pergamentele într-o ordine desăvîrșită, așa cum o faci cînd pleci într-o lungă călătorie. Pe masa

rotundă din sală se găseau statuile larilor — avînd alături flori, vin și hrană de jertfă. Și această încăpere era împodobită festiv și iluminată strălucitor de lumînările înalte ale cavalerului Deodat. Aflînd-o aranjată atît de sărbătorește, m-am simțit în ea ca acasă.

În vreme ce-i priveam opera, fratele Otho a ieșit sus din herbariu, lăsînd ușile larg deschise. Ne-am căzut unul altuia în brațe și, ca odinioară în răgazurile din timpul bătăliei, ne-am împărtășit aventurile. Cînd i-am povestit cum l-am găsit pe tînărul prinț și am scos din tașca de piele prada, am văzut fața fratelui Otho devenind ca de piatră — apoi, o dată cu năvala lacrimilor, luminîndu-se straniu. Am spălat capul, de sînge și de sudoarea morții, cu vinul ce se afla pe masa cu ofrande, apoi l-am pus într-o mare amforă de parfum, în care se ofileau petale de crini albi și de roze de Șiraz.

După aceea, fratele Otho a umplut două pocale cu vin vechi, pe care, după ce am vărsat pe podea libațiunea, le-am golit, spărgîndu-le apoi de soclul căminului. Așa am sărbătorit despărțirea de schitul Reauten, părăsind cu întristare casa ce devenise un calm veșmînt pentru viața noastră spirituală și pentru frăția noastră. Trebuie totuși să renunțăm mereu la fiece loc ce ne-a dat adăpost pe pămînt.

Părăsindu-ne bunurile, am ieşit pe poarta grădinii, grăbindu-ne spre fort. Ţineam în amîndouă brațele amfora, iar fratele Otho strîngea la piept oglinda şi lampa. Cînd am ajuns la cotitura unde poteca se pierdea între colinele ce unduiesc spre mănăstirea Falciferei, am stat un răstimp locului şi am privit în urmă spre casa noastră. Am văzut-o în umbra falezelor de marmură, cu zidurile ei albe şi cu acoperişul alb de ardezie, pe care se oglindea stins sclipirea focurilor depărtate. Terasa şi pridvorul înconjurau ca o centură întunecată pereţii luminoşi. Aşa se construieşte în frumoasele văi, în care poporul nostru locuieşte pe versantul sudic.

În vreme ce contemplam astfel schitul Rauten, ferestrele lui s-au luminat, iar din culmea acoperişului o flacără a ţîşnit pînă la înălţimea falezelor de marmură. Culoarea ei semăna cu flăcăruia din oglinda lui Nigromontanus — un albastru foarte închis — iar coroana îi era zimţuită ca potirul florii de genţiană. Recolta multor ani de muncă pierea astfel căzînd pradă elementelor, iar o dată cu schitul se prefăcea în cenuşă şi opera noastră. Dar pe pămîntul acesta nu ne e îngăduit să ne bizuim pe împlinire şi fericit trebuie să fie considerat acela a cărui voinţă nu trăieşte prea durerus în strădania lui. Nu se clădeşte nici o casă, nu se făureşte nici un plan, la care piatra de temelie să nu fie pieirea, şi nu în operele noastre sălăşluieşte viaţa nepieritoare din noi. Gîndurile acestea mi se luminau în sclipirea flăcărilor, dar în strălucirea lor se afla şi voie bună. Am pornit deci repede, cu puteri proaspete, pe cărare. Era încă întuneric, dar de pe colinele acoperite cu vii şi dinspre pajiştile de pe mal cobora de pe acum răcoarea dimineţii. Aveam totodată sentimentul că focurile reflectate pe firmament îşi pierdeau cîte puţin din sinistra lor putere; pe boltă îşi făcea drum şi roşeaţa aurorei.

Pe coasta muntelui am văzut şi mănăstirea Mariei Lunaris învăluită de incendiu. Flăcările se avîntau spre vîrful turnului, luminînd cornul abundenţei, care se rotea acolo sus ţinînd loc de giruetă. Fereastra înaltă a bisericii dinspre altarul unde era icoana se şi spărsese, iar în cadrul ei gol l-am văzut stînd pe pater Lampros. În spatele lui se vedea focul arzînd ca jarul dintr-o sobă, şi noi am alergat pînă la şanţul mănăstirii, să-l strigăm. Stătea îmbrăcat în odăjdii solemne, iar chipul lui era luminat de un zîmbet necunoscut, de parcă rigiditatea ce ne înspăimînta de obicei s-ar fi topit în foc. Părea că ascultă cu atenţie şi totuşi nu ne-a auzit strigătele. Atunci am scos capul prin-

țului din amfora cu parfum și l-am ridicat cu brațul drept întins înainte. La vederea capului, ne-a străbătut un fior, fiindcă umezeala vinului făcuse să se lipească de el petalele de roze, în așa fel încît acum părea iluminat de splendoarea îndoliată a purpurei.

Totuși a mai fost și o altă imagine, care ne-a atras privirile, atunci cînd am ridicat capul prințului — am văzut cum rozeta, care încadra cu o rotunjime încă nevătămată arcul ferestrei, iradia o lumină verde, iar forma ei ne era straniu de familiară. Ni se părea că modelul ei ne întîmpinase strălucind în acea pătlagină pe care pater Lampros ne-o arătase cîndva în grădina mănăstirii — abia acum ni se revela relația ascunsă a acestei priveliști.

Cînd am întins spre el capul retezat, pater Lampros a întors spre noi privirea și încet, pe jumătate salutînd, pe jumătate arătînd, ca la *consecratio,* a ridicat mîna, pe care marea piatră de cornalină lucea stins în bătaia focului. Ca și cum ar fi vrut să ne dea prin acest gest un semn de înfricoșătoare putere, am văzut cum rozeta plesnește, împroșcînd scîntei de aur, iar o dată cu arcada, turnul și cornul abundenței s-au prăvălit ca un munte peste el.

29

POARTA COCOȘULUI se prăbușise ; ne-am deschis drum peste ruinele ei. Străzile erau acoperite cu resturi de zid și grinzi ; de jur împrejur, în dărîmăturile pîrjolului zăceau oameni răpuși. În fumul rece am văzut tablouri sumbre, și totuși în noi trăia o nouă încredere. Dimineața e un sfetnic bun ; reîntoarcerea luminii după această lungă noapte ni se păru ea însăși o minune.

Pe acest cîmp de ruine vechile conflicte mi se păreau absurde ca amintirile unei beții cumplite. Nu mai rămăsese nimic altceva decît dezastrul, iar combatanții depuseseră drapelele și însemnele. Mai vedeam încă nemernici prădînd pe ulițele lăturalnice, dar acum ieșiseră și mercenarii, patrulînd cîte doi. În bastion l-am găsit pe Biedenhorn, care-și împărțea ostașii în unități de pază și se umfla în pene. Stătea în curte, purtînd platoșă de aur, dar fără coif, și se lăuda că și curățase brazii — aceasta însemnează că ordonase să fie prinși fruntașii și-i spînzurase de ulmii de lîngă metereze. După deprinderea lui marțială, în timpul tulburărilor se ținuse baricadat bine — iar acum, cînd întregul oraș zăcea în țăndări, ieșise la iveală și juca rolul făcătorului de minuni. În

rest, era bine informat, căci pe turnul rotund al bastionului flutura de pe acum stindardul Marelui Pădurar, capul roşu de mistreţ.

Se părea că Biedenhorn băuse vîrtos ; l-am găsit teribil de bine dispus, ceea ce-l făcea drag mercenarilor săi. În el trăia absolut nedisimulată încîntarea care-i cuprinsese acum pe scribii, făcătorii de versuri şi filozofii din Marina. La fel cum nu putea să sufere vechiul parfum al culturii, tot astfel ura vinul şi spiritualitatea lui. Îi plăcea berea grea, preparată în Britania şi Ţările de Jos, şi dispreţuia poporul din jurul Marinei ca pe o plebe de nimic. Era, altminteri, un muieratic şi un chefliu neînfrînat şi avea credinţa neclintită că orice dilemă de pe acest pămînt trebuie rezolvată printr-o lovitură bine aplicată. Prin asta semăna cu Braquemart — însă era mult mai sănătos, în măsura în care desconsidera teoria. Îl apreciam pentru simplitatea şi apetitul său, deşi rolul ce i se încredinţase la Marina nu i se potrivea, fiindcă nu poţi învinui lupul că a fost pus păstor peste oi.

Din fericire, Biedenhorn făcea parte dintre oamenii cărora băutura de dimineaţă le înviorează memoria. De aceea, n-a fost nevoie să-i aducem aminte noi despre ceasul acela din faţa trecătorilor, cînd căzuse într-o ambuscadă, cu ceata lui de cuirasieri. Se răsturnase de pe cal şi noi i-am şi văzut pe ţăranii liberi de la Alta Plana ocupaţi

să-i desprindă cuirasa — aşa cum la un banchet cineva ar desface crusta unui homar, pe care arta bucătarului l-a suflat cu aur. Limba închizătoarei de la gît îi şi gîdila pielea, cînd ne-am năpustit cu călăreţii purpurei şi l-am salvat din impas pe el şi pe mercenarii săi. Aceasta era diversiunea cu prilejul căreia tînărul Ansgar a căzut în mîinile noastre. Biedenhorn ne cunoştea şi din perioada cînd făcusem parte dintre mauretani, aşa că, cerîndu-i acum o corabie, nu s-a zgîrcit. Ceasul catastrofei trecea doar drept ceasul mauretanilor. Ne-a pus deci la dispoziţie brigantina pe care o avea în port şi ne-a dat o unitate de mercenari, să ne însoţească.

Străzile ce duceau spre port erau pline de oameni care plecau în refugiu. Totuşi se părea că nu toată lumea voia să părăsească oraşul, căci am văzut fum de jertfe ridicîndu-se din ruinele templelor şi am auzit cîntări răsunînd dintre zidurile arse ale bisericilor. În capela Sagrada Familia, aflată foarte aproape de port, orga rămăsese intactă, iar sunetele ei acompaniau cu putere cîntecul intonat de credincioşii comunităţii :

Prinţii sînt oameni născuţi din muiere,
Şi ei se întorc în ţărîna cea grea ;
Puterea ce-o au se stinge şi piere,
Cînd prada mormîntul şi-o cere şi-o ia.

Nu-i om să ne scape de trudă şi chin,
Ne-ajute de-aceea Stăpînul divin.

În port se înghesuia norodul încărcat cu resturile avutului său. Dar corăbiile ce plecau spre Burgundia şi Alta Plana erau de pe acum arhipline, iar fiecare vas cu pînze, pe care slujitorii îl îndepărtau de la chei cu prăjinile, era urmat de vaiete puternice. În mijlocul acestui spectacol de jale, brigantina lui Biedenhorn, ca străjuită de un tabu, se legăna ancorată de un pilon vopsit în negru-roşu-negru. Strălucea lăcuită în albastru închis şi împodobită cu ferecături de aramă, iar cînd am dat ordin de plecare, slujitorii au îndepărtat pînza ceruită de pe pernele din piele roşie cu care erau acoperite băncile. În vreme ce mercenarii ţineau mulţimea în respect cu lăncile lor, am reuşit să mai luăm cu noi femei şi copii, pînă cînd puntea vasului nu mai depăşea apa decît cu o palmă. Atunci slujitorii au început să vîslească şi ne-au scos din golful portului închis între ziduri ; ajunşi în larg, un vînt proaspăt ne-a luat numaidecît în primire şi ne-a împins către munţii din Alta Plana.

Peste apă dăinuia încă răcoarea dimineţii, iar valurile ridicate de corabie pe oglinda ei trasau dungi ca pe o sticlă verde. Dar soarele se şi ridica deasupra ţancurilor ce zimţuiau munţii acoperiţi de zăpadă, şi falezele de marmură se iveau strălucind orbitor din negura văilor. Ne uitam în urmă spre ele şi ne lăsam mîinile să lunece prin apa care, în lumina soarelui, devenea albastră, ca şi cînd în adîncurile ei s-ar fi bulucit umbre.

Amfora o ţineam cu grijă. Încă nu ştiam ce soartă va avea capul pe care-l duceam cu noi şi pe care mai tîrziu aveam să-l predăm creştinilor, atunci cînd marele dom de la Marina a fost reconstruit din ruine. Ei l-au pus în piatra de temelie a domului.

Mai înainte însă, în palatul familiei Sunmyra, fratele Otho i-a rostit cuvenitul *eburnum*.

30

CÎND pîrjolul înroşise cerul, bărbaţii din Alta Plata ieşiseră la hotare. Aşa s-a făcut că l-am văzut pe tînărul Ansgar încă înainte de a debarca pe ţărm ; ne-a salutat cu semne de bucurie.

Am mas scurtă vreme la oamenii lui, în vreme ce el a trimis soli la tatăl său, apoi am urcat încet

spre gospodăria de pe platou. Cînd am ajuns la trecători, am poposit lîngă Marele Heroon, precum și lîngă unele dintre pietrele de hotar ridicate acolo pe cîmpie. Am trecut și pe lîngă strîmtoarea unde îl salvasem pe Biedenhorn și pe mercenarii săi — în acest loc, Ansgar ne-a strîns din nou mîna și ne-a spus că din toate bunurile lui ce se pot împărți, jumătate ne aparține.

La amiază am zărit curtea, în bătrîna dumbravă de stejari ce-o înconjura. Cînd am văzut-o, m-am simțit ca acasă, fiindcă, întocmai ca la noi în Nord, am găsit sub acoperișul ei scund șurile, grajdurile și locuința oamenilor laolaltă, formînd un tot, firește alipite zid în zid. Pe frontonul lat sclipea pînă și capul de cal. Poarta era larg deschisă, iar bătătura strălucea în lumina soarelui. Spre ea priveau, pe deasupra ieslei, vitele, care aveau astăzi aninate de coarne podoabele de aur. Marea sală era împodobită sărbătorește, iar din cercul de bărbați și femei care ne așteptau, a ieșit bătrînul Ansgar, să ne întîmpine.

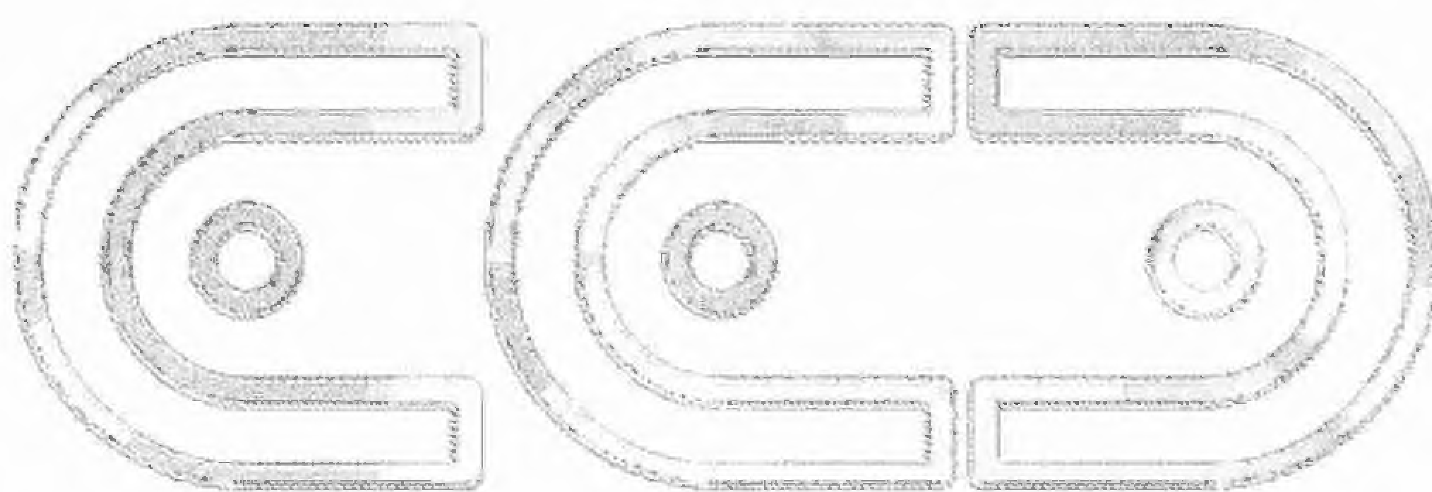
Atunci am pășit înăuntru pe poarta larg deschisă, ca în pacea casei părintești.

Redactor
CONSTANTIN OLARIU

Tehnoredactor
AURICA IONESCU

TIPARUL EXECUTAT LA:
ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918"
Coli tipo: 6 comanda nr. 1527

Scanare și prelucrare digitală

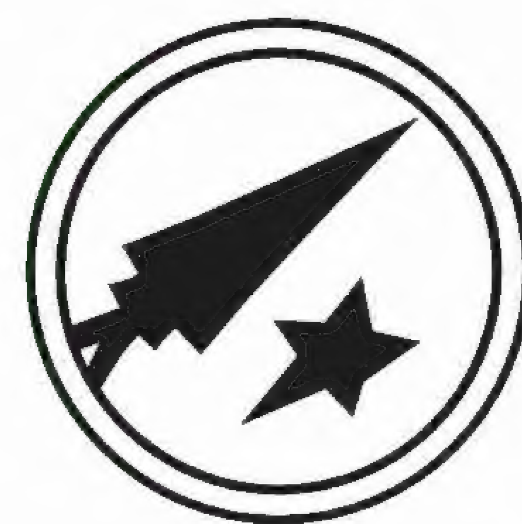

de

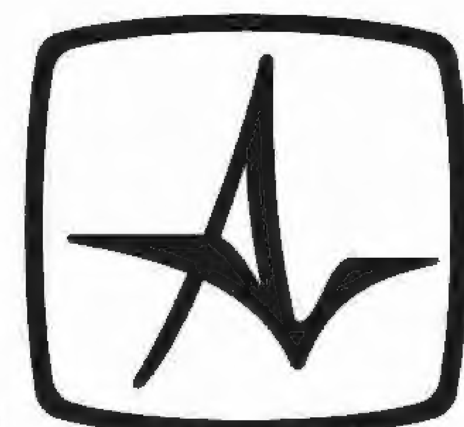
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

